

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Ekonomika v kontextu pandemie COVID-19

Economy in the context of the COVID-19 pandemic

Bc. Jana Turková

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Ekonomika v kontextu pandemie COVID-19“

vypracoval/a samostatně pod odborným dohledem vedoucí/vedoucího diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 22. 04. 2022

v. r. *Bc. Jana Turková*

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Pavlíně Hejdukové, Ph.D., za její ochotu a přístup, který byl velmi vstřícný; za čas, který mi věnovala, a za cenné rady a podnětné připomínky.

Obsah

Úvod	6
Cíl a metodika práce	7
1 Pandemie COVID-19	8
1.1 Koronavirus SARS-CoV-2.....	8
1.2 Vliv koronaviru na světovou ekonomiku.....	10
2 Přehled základních makroekonomických ukazatelů	12
2.1 Hrubý domácí produkt	12
2.2 Inflace.....	13
2.3 Úrokové sazby.....	14
2.4 Nezaměstnanost.....	14
2.5 Veřejné finance, fiskální a monetární politika	16
2.6 Hospodářské cykly	17
3 Ekonomiky zemí Visegrádské skupiny a dopad COVID-19	18
3.1 Visegrádská skupina.....	18
3.2 Ekonomiky zemí Visegrádské skupiny	20
3.2.1 Česká republika.....	20
3.2.2 Maďarsko	33
3.2.3 Polsko.....	43
3.2.4 Slovensko.....	53
4 Dopad pandemie na vybraná odvětví a státní zásahy	64
4.1 Zdravotnictví	64
4.2 Služby a cestovní ruch	68
4.3 Automobilový průmysl	71
4.4 Školství.....	74
5 Možné postupy a směry ekonomik v dalších letech	75
5.1 Shrnutí problematiky pandemie COVID-19	75
5.2 Možné postupy a směry ekonomik v budoucnosti.....	76
Závěr	78
Seznam použitých zdrojů	80

Seznam tabulek	98
Seznam použitých zkratek	100
Abstrakt	
Abstract	

Úvod

Onemocnění COVID-19 začátkem roku 2020 ovlivnilo globální ekonomiku i běžné životy všech lidí. Celý svět zažil šok, na který nebyl nikdo připraven. Vlády okamžitě přijaly restriktivní opatření, aby ochránily lidské životy. Tato opatření si však vyžádala utlumení ekonomik, zvýšení státních výdajů a navýšení nezaměstnanosti.

Problematika pandemie COVID-19 je stále aktuální téma, od potvrzení prvních případů svět zažil několik vln, kdy státy zažívaly největší ekonomické, ale i lidské ztráty. O dopadu COVID-19 na globální ekonomiku a převážně na ekonomiky Visegrádské skupiny pojednává právě tato diplomová práce. Visegrádská skupina je skupina čtyř evropských zemí, a to České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska.

Diplomová práce nejprve poskytuje teoretický základ pro praktickou část, která popisuje jednotlivé ekonomiky Visegrádské skupiny před pandemií a dopad pandemie na základní makroekonomické ukazatele, a to na hrubý domácí produkt, veřejné finance s důrazem na státní rozpočet, inflaci, úrokové sazby a nezaměstnanost. Tato analýza představuje stěžejní část práce. Na tuto kapitolu navazuje kapitola o dopadu pandemie COVID-19 na vybraná odvětví národního hospodářství, a to na zdravotnictví, které zažilo velký nápor pacientů a pocítilo nedostatek personálu i technického vybavení, dále na služby a cestovní ruch, která nejvíce trpěla vládními opatřeními a uzavřením hranic, na automobilový průmysl, který utrpěl ztráty v důsledku uzavírání továren a nefungování dodavatelských řetězců a také na školství, jelikož většina zemí v nejlepší úmyslu uzavřelo školy a děti se vzdělávaly distančně z domova, což ovlivnilo nejen jejich rodiče.

Závěr práce poskytuje shrnutí problematiky COVID-19 a možné postupy ekonomik v budoucnosti, aby bylo docíleno oživení globální ekonomiky.

Cíl a metodika práce

Cílem této práce je vyhodnotit dopad pandemie COVID-19 na ekonomiky zemí Visegrádské skupiny a také na globální ekonomiku. Dále stanovit dopad pandemie na vybraná odvětví národního hospodářství a závěrem formulovat případné možné postupy a směry ekonomik v budoucnosti.

Diplomová práce je zpracována na základě relevantních odborných, převážně internetových zdrojů, ale také odborných publikací. Práce vychází zejména ze zahraničních zdrojů, a to převážně z anglických, ale také z polských a maďarských. Pro sepsání teoretických poznatků je pracováno s českou literaturou. Aktuální statistické údaje z oblasti makroekonomických parametrů nejsou příliš dostupné, proto tato práce pracuje převážně s údaji za rok 2017–2020.

Předložená diplomová práce se odvíjí od stanovených cílů uvedených výše a je rozdělena do pěti částí.

První dvě kapitoly obsahují teoretický základ pro tuto práci. Autorka nejprve představila problematiku pandemie COVID-19 a její vliv na světovou ekonomiku, přičemž informace byly čerpány ze zahraničních internetových zdrojů, a dále je poskytnut přehled základních makroekonomických ukazatelů na základě rešerše knižních zdrojů a deskripce.

Třetí a čtvrtá kapitola představují praktickou část. Na začátek je představena Visegrádská skupina, její historie, hlavní milníky a současná situace. Dále autorka analyzuje ekonomiky Visegrádské skupiny. Důraz je kladen na porovnání stavu před pandemií a po pandemii a uveden je zejména dopad na vybrané makroekonomické ukazatele. Následně je dopad pandemie demonstrován na příkladu vybraných odvětví národního hospodářství. V této části práce je pracováno převážně se zahraničními internetovými zdroji.

Pátá kapitola sumarizuje zjištěné údaje o problematice pandemie COVID-19 s využitím metody syntézy. Dále jsou představeny možné postupy a směry ekonomik v budoucnosti.

1 Pandemie COVID-19

Tato kapitola představuje stručný přehled o celosvětové pandemii koronaviru SARS-CoV-2. Konkrétně se kapitola zabývá charakteristikou koronaviru a vlivem koronaviru na světovou ekonomiku. Pandemii je nutné představit z důvodu lepšího pochopení dalších částí této práce, v kterých se autorka zabývá jednotlivými ekonomikami a odvětvími vybraných států, které pandemii zasáhla.

1.1 Koronavirus SARS-CoV-2

Onemocnění COVID-19 je označení pro infekci způsobenou právě koronavirem SARS-CoV-2 a poprvé byl zaznamenán ve Wu-šanu v Číně v roce 2019. Jelikož se jedná o infekční onemocnění, které je způsobeno dosud nepopsaným koronavirem, podařilo se viru během krátké doby rozšířit do celého světa a dne 11. března 2020 World Health Organization (WHO) prohlásila šíření koronaviru za světovou pandemii (Státní zdravotní ústav & Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2021). Dle Our World in Data (n.d.) tento vážný a akutní respirační syndrom způsobil (k 30. lednu 2022) 373 milionů potvrzených případů tohoto onemocnění a 5,66 milionů úmrtí po celém světě. Onemocnění způsobeno koronavirem SARS-CoV-2 má průměrnou inkubační dobu 5 až 7 dnů a u infikovaných pacientů lze pozorovat horečku, kašel, rýmu, únavu a další projevy infekce horních cest dýchacích. Infekce může vygradovat do závažného onemocnění s dušností a závažnými dýchacími symptomy odpovídajícímu zápalu plic, objevuje se snížená saturace kyslíku v krvi a změny na plicích. Koronavirus se přenáší kapénkovou cestou (Velavan & Meyer, 2020).

I přes to, že jsou koronaviry mezi lidmi běžně přítomny a způsobují pouze mírná onemocnění, tento virus byl rychle identifikován jako nový patogen v rámci Coronaviridae. Pandemie nově objevujících se koronavirů byla již dříve pozorována u SARS v roce 2002 či respiračního syndromu MERS v roce 2012 (Fraser et al., 2021). SARS koronavirus byl důslednými protiepidickými opatřeními potlačen, jeho šíření se podařilo zastavit a virus není nikde ve světě aktivní. Za pandemii SARS bylo zaznamenáno 8 096 případů a celkem 774 úmrtí (Ministerstvo zdravotnictví České republiky [MZČR], 2012).

Číslo známá o pandemii SARS byla zaznamenána za pouhých 8 měsíců, nový SARS-CoV-2 tato čísla stihl překonat za pouhý měsíc. Největší rozdíl ve zvládnutí pandemie lze pozorovat v smrtelnosti. Zatímco na SARS podlelo téměř 9,6 % infikovaných, u SARS-CoV-2 se čísla pohybují u 2 % infikovaných. Dle Shawa (2020) právě tato nízká úmrtnost pomáhá novému koronaviru šířit se rychleji – příznaky přicházejí později a silně se projevují pouze u cca 20 % infikovaných.

Koronavirus MERS je blízkovýchodní koronavirus, který také napadá dýchací soustavu člověka a byl poprvé zaznamenán v roce 2012 a pandemie tohoto viru trvala až do roku 2015. Nakazilo se 2 494 osob přičemž 858 lidí zemřelo – jedná se tedy o nejvíce smrtící koronavirus, jehož smrtelnost se pohybovala okolo 30 %. MERS měl nižší potenciál nakazit další osoby, ovšem napadal také ledviny a tato nemoc neměla v době jejího vypuknutí žádnou účinnou léčbu (WHO, n.d.).

Pandemii SARS, MERS a COVID-19 lze označit jako pandemie 21. století, které ovlivnily životy mnoha lidí. Tyto pandemie představují pro svět cenné lekce. Je možné díky nim identifikovat klíčové cesty při vzniku nové nemoci. V rámci analýzy a následné kvantifikaci ekonomických dopadů aktuálně šířícího se koronaviru SARS-CoV-2 na světovou ekonomiku lze určitou paralelu hledat právě již v roce 2002, kdy docházelo k šíření viru SARS. Nynější pandemie však mnohonásobně převyšuje pandemii SARS i MERS v počtu nakažených osob a v rozsahu zasažené oblasti. Motl (2020) a Český statistický úřad (ČSÚ) (2020k) představují pandemii koronaviru jako ekonomicky nejzávažnější právě z již zmíněných důvodů a vlastností, a také kvůli rychlému a jednoduchému přenosu viru z člověka na člověka. Také Carvalho (2020) potvrzuje předchozí tvrzení, že pandemie koronaviru poznamená světovou ekonomiku nejvíce. Například v případě pandemie SARS došlo ke snížení růstu globální ekonomiky o cca jednu desetinu procentního bodu a ekonomické škody nebyly nakonec tak dramatické, jak se předpokládalo na základě dat získaných za nejhorší měsíc pandemie.

Jako další se nabízí srovnání s pandemií španělské chřipky v letech 1918–1920. Ovšem pandemie španělské chřipky zabila asi 2 % tehdejší populace (přibližně 43 milionu lidí) a nelze srovnávat světovou ekonomickou situaci na začátku 20. století po konci první světové války s nynější ekonomikou. Ekonomické náklady se vyšplhaly na cca 5 % tehdejšího světového hrubého domácího produktu. Pokud by na nový koronavirus zemřela 2 % dnešní populace, jednalo by se o 150 milionů lidí. Z pandemie před 104 lety

lze čerpat důležité poznatky, ale po zohlednění dosavadního vývoje pandemie koronaviru, úmrtnosti, stupně ekonomiky a vývoje zdravotnictví, nelze tyto pandemie srovnávat – každá z nich poznamenala svět jinak (Baldwin & Weder di Mauro, 2020a).

1.2 Vliv koronaviru na světovou ekonomiku

Koronavirová pandemie a protiepidemická opatření související s pandemií představují negativní šok pro světovou ekonomiku v podobě dramatického poklesu světové ekonomické aktivity. World Bank (n.d.) udává propad globálního hrubého domácího produktu v roce 2020 o -3,4 % oproti předchozímu roku. Propad je zapříčiněn převážně umrtvením ekonomik v důsledku pandemie. Tento pokles ovlivnil také fakt, že světová ekonomika nebyla na pandemii nijak připravená a vlády přijaly extrémní opatření ke zmírnění ekonomických a finančních dopadů pandemie (OECD, 2022). Největší pokles globálního hrubého domácího produktu nastal v druhém čtvrtletí roku 2020, nástup léta a uvolnění opatření přineslo oživení ekonomiky a v dalších vlnách byly využity zkušenosti z předešlé vlny a restriktivní opatření byla lépe cílená a méně striktní, což pravděpodobně vedlo k menšímu propadu ekonomiky. Konec roku 2020 představoval naději v podobě vakcín a reálnou předpověď na zlepšení ekonomické situace v roce 2021 (PPF banka, 2021). Tento enormní pokles produktu ovlivnily další faktory, například zavření škol – dopady tohoto narušení vzdělávacího procesu se mohou objevit jako hlubší a dlouhodobější problémy, dále státní výdaje extrémně ovlivnily investice do zdravotnictví, klesala nabídka zboží a služeb, zároveň se zvyšovala poptávka a ekonomika se tak musela vypořádat současně s nabídkovým i poptávkovým šokem (Baldwin & Weder di Mauro, 2020).

V roce 2021 došlo k oživení ekonomiky, a to především v důsledku vakcinace, která přinesla možnost pandemii ztlumit a nebyly nutné takové restrikce dusící ekonomiku, jak tomu bylo v roce 2020. Oživení ekonomiky odráží masivní podporu centrálních bank a politické podpory pro firmy (Brůha et al., 2021). V roce 2021 se předpokládá růst globálního HDP o 5,6 % oproti roku 2020 (OECD, 2021). Takový růst produktu ovlivnila také nízká základna z minulého roku. V roce 2021 se také ukázalo, jaký je rozsah škod, které zavinila opatření a omezení v roce 2020. Přes snahu států tyto škody eliminovat, dopady ovlivnily finanční zdraví podniků, trh práce i finanční systém (PPF banka, 2021).

Koronavirus tak ovlivnil nejen globální HDP, ale také inflaci, úrokové sazby, nezaměstnanost, strukturu vládních výdajů a fungování jednotlivých centrálních bank.

Zvyšování inflace je důsledkem nejen vypořádávání se s pandemií, kdy celosvětově rostou ceny komodit a energií, ale také problémů v globálních dodavatelských řetězcích (Brůha et al., 2021). Světová inflace ke konci listopadu 2021 činila 5,8 % (pro srovnání inflace v listopadu 2020 činila 1,2 %). Nynější hodnoty jsou nejvyšší od roku 1996 a největší nárůst byl zaznamenán v USA, kde se meziroční inflace vyšplhala až na 6,8 % (OECD, 2022a).

Trh práce je v období pandemie nevyvážený. Dle Doleschelové a Manuové (2021) se mnoho lidí snaží najít práci, ale podniky napříč odvětvími mají potíže s náborem zaměstnanců, jelikož požadované dovednosti a vlastnosti zaměstnanců se v důsledku krize mohly změnit. Pandemie ovlivnila nejen nezaměstnanost, ale také poklesly odpracované hodiny a zkracovala se pracovní doba.

Dále nezaměstnanost ovlivnil fakt, že zaměstnanci přicházeli o práci z důvodu omezování podniků opatřeními. Světovou ekonomiku ovlivnila nemocnost zaměstnanců a karantény či donucení zaměstnanců starat se o děti v důsledku zavírání škol, nedostatek materiálů a zpoždění dodavatelských řetězců (PPF banka, 2021). Dle OECD (2022) se nezaměstnanost vyšplhala na 8,78 % v dubnu 2020 (v březnu 5,7 %) a od té doby klesá, avšak stále zůstává velmi vysoká. V prosinci roku 2020 činila světová nezaměstnanost 6,88 %.

2 Přehled základních makroekonomických ukazatelů

V této kapitole jsou představeny základní makroekonomické ukazatele, které znatelně poznamenala pandemie COVID-19 a ovlivnila tak vývoj mnoha zemí.

Kapitola je věnována hrubému domácímu produktu, inflaci, úrokovým sazbám, nezaměstnanosti, fungování veřejných financím, tedy fiskální a monetární politice a hospodářským cyklům.

2.1 Hrubý domácí produkt

Čeští autoři, například Jurečka et al. (2017) a Brčák (2018), charakterizují hrubý domácí produkt jako výsledek fungování ekonomiky dané země za dané období. Používá se pro určování výkonnosti ekonomiky státu. Jedná se tedy o výstup konkrétních služeb a statků vyjádřen v peněžních jednotkách. Pokud je cíl porovnávat mezinárodní výkonnost různých velkých ekonomik, je nejvhodnější použít HDP na obyvatele. Pro toto srovnání je důležité znát společnou měnovou jednotku, a to standard kupní síly (PPS), která slouží právě při mezinárodních srovnáních k vyjádření objemu ekonomických souhrnných ukazatelů. Umožňuje tedy srovnávat jednotlivé HDP, aniž by tyto údaje byly zkreslené různými cenovými úrovněmi ve srovnávaných zemích. Pro účel práce a porovnávání jednotlivých ekonomik Visegrádské skupiny je důležité chápat produkt jako ukazatel stupně ekonomiky, aby bylo možné jednotlivé ekonomiky hodnotit.

Hrubý domácí produkt lze dělit na **nominální a reálný produkt**, a to na základě toho, jaké ceny jsou použity pro vyjádření produktu. Pokud je hrubý domácí produkt definován v tržních cenách, lze hovořit o vyjádření nominálního domácího produktu. Naopak u reálného domácího produktu se jeho velikost mění jen v závislosti na objemu a struktuře vyrobených statků a služeb, nikoliv cen. Reálný produkt je tedy vyjádřen ve stálých cenách (Pošta, 2018).

Volba, jaký ukazatel zvolit, závisí na účelu konkrétní analýzy. Z hlediska sledování vývoje produktu v čase je většinou potřeba vyloučit vliv změny cen, což znamená, že je nutné použít reálný domácí produkt. Pro konkrétní analýzy v daném roce (např. sektorové analýzy), tedy podíl a přínos jednotlivých odvětví, je lepší zvolit nominální domácí produkt (Brčák, 2018)

2.2 Inlace

Pojem inflace lze chápat jako opakovaný růst většiny cen v dané ekonomice. Pokud je v ekonomice přítomna inflace, znamená to, že na nákup téhož koše zboží a služeb spotřebitel potřebuje čím dál více jednotek měny dané země. Jde tedy o oslabení reálné hodnoty (tj. kupní síly) dané měny vůči zboží a službám, které spotřebitel nakupuje. Inflace je projevem ekonomické nerovnováhy (Česká národní banka [ČNB], n.d.a).

Pokud je ekonomická nerovnováha spojena s růstem cenové hladiny, lze hovořit o **zjevné inflaci**, která bývá označována i jako otevřená inflace. Tato inflace je ta, která je běžně pozorovatelná a odráží se v cenových indexech. Pokud se státní orgány snaží přibrzdit či dokonce pozastavit růst cenové hladiny pomocí administrativních opatření (např. zmrazení cen, cenové moratorium), jedná se o **potlačenou inflaci**. Potlačená inflace může být také škodlivým zásahem, jelikož znemožňuje přirozené přizpůsobení cen reálným tržním relacím (Holman, 2018). V kontextu pandemie koronaviru lze zajisté sledovat zjevnou inflaci, avšak kroky České národní banky a jejich zvyšování úrokových sazeb, kdy se snaží růst cenové hladiny přibrzdit, transformují inflaci na potlačenou.

Z kvantitativního hlediska a dle závažnosti lze inflaci členit také na **inflaci mírnou, pádivou a hyperinflaci**.

Mírná inflace probíhá po delší dobu relativně mírným a víceméně stabilním tempem a nejčastěji lze za mírnou inflaci považovat takovou inflaci, jejíž míra je jednociferná, tj. do 10 %, a tempo růstu cen nepředbíhá tempo růstu výroby. Pokud nastane situace, kdy je vyšší tempo růstu cen než tempo růstu výroby, jedná se o inflaci pádivou. Ta nabývá hodnot dvou až tříciferné hodnoty, peníze začínají ztrácet na své hodnotě a subjekty se již snaží o to, držet peněz co nejméně. Tato inflace snižuje výkonnost ekonomického systému a kvalitu sociálního systému, již není považována za přijatelnou a považujeme ji za symptom nezdravého ekonomického vývoje (Jurečka et al., 2017). Pandemie koronaviru ovlivnila inflaci natolik, že dle odhadů bude velmi těžké udržet inflaci mírnou.

Z hlediska příčin lze inflaci členit na **poptávkovou** (inflaci taženou poptávkou) a **nabídkovou** (inflaci tlačenou náklady). V praxi se většinou oba typy inflačních podnětů kombinují. Poptávková inflace vzniká v důsledku nadměrného růstu agregátní poptávky, která překračuje výrobní potenciál ekonomiky a růst produktu není dostatečný. To způsobuje, že firmy zvyšují ceny a nabídka je omezená. Naopak nabídková inflace

(označována též jako nákladová) má prvotní zdroj na straně agregátní nabídky. Firmám rostou náklady jako důsledek růstu cen výrobních faktorů, zvyšují se ceny materiálů, energií i služeb ostatních výrobních faktorů a rostou také nominální mzdy (Jurečka et al., 2017). I v případě pandemie koronaviru nastává situace, že se poptávková inflace kombinuje s nabídkovou.

2.3 Úrokové sazby

Úroková sazba, též označována jako úroková míra nebo zkráceně úrok, představuje náklady na půjčení peněz, ale také představuje peníze, které lze naopak získat ze svých úspor. Úrokové sazby reprezentují tento náklad nebo výnos jako procentní podíl částky, která je buď vypůjčená, nebo půjčená (Evropská centrální banka, 2016). Avšak utváření ceny peněz (tj. úrokové míry) je v dnešním finančním systému modifikováno intervencemi centrální banky (Jurečka et al., 2017).

Z ekonomického hlediska je důležité rozlišovat úrokové sazby na nominální a reálné. Nominální úroková míra je sazba, která je sjednaná a zaplacená. Dlužníci nominální úrok platí a střadatelé jsou jeho příjemci (Evropská centrální banka, 2016).

Bajtler (2021) uvádí, že úrokové sazby úzce souvisí právě s inflací. To je pro účel této práce velmi důležité. Růst inflace lze zbrzdit navýšením úrokových sazeb. Ovšem navýšení úrokových sazeb se ve vztahu k inflaci projevuje s poměrně velkým zpožděním a obecně lze považovat používání tohoto nástroje centrální banky za poměrně rizikové s ohledem na možný nástup stagflace, neboť zasahuje pouze část inflačních vlivů v jednom směru.

V měnové politice je důležité rozlišovat repo sazbu (udávána jako dvoutýdenní (2T) repo sazba), diskontní sazbu a lombardní sazbu. Růst repo sazby způsobí růst cen úvěrů pro firmy i domácnost. Centrální bankéři repo sazbu využívají při snaze dostat pod kontrolu inflaci. Již zmiňovanou repo sazbu centrální banka využívá jako limitní úrokovou sazbu pro své repo operace, kterými ovlivňuje krátkodobé tržní úrokové sazby (ČNB, n.d.b).

2.4 Nezaměstnanost

V procesu, v němž pracovníci hledají místa a firmy pracovníky, vznikají nedostatky, které vedou k nezaměstnanosti části ekonomicky aktivních obyvatel. Nezaměstnanost

tedy není jen nerovnováha na trhu práce, ale i vážný ekonomický, sociální a politický problém a ekonomické důsledky nezaměstnanosti jsou charakterizovány ztrátou nevytvořeného produktu v podobě rozdílu mezi skutečným a potenciálním produktem (Vlček, 2016).

Za nezaměstnané lze považovat osoby 15leté a starší, které ve sledovaném období souběžně splňovaly tyto **tři základní podmínky**:

- 1) byly bez práce,
- 2) hledaly aktivně práci, např. byly registrované na úřadu práce či využívaly jiný způsob hledání zaměstnání,
- 3) byly připraveny k nástupu do práce, tzn. že byly během referenčního období k dispozici (Mach, 2001).

Nezaměstnanost se obvykle člení na tři typy, a to na **frikční, strukturální a cyklickou nezaměstnanost**.

Frikční nezaměstnanost vzniká v momentě, kdy je trh práce, a tedy i objem nezaměstnanosti v nepřetržitém pohybu, tzn. že lidé odchází z práce a hledají novou, ale kvůli nedokonalým informacím o volných pracovních místech trvá hledání nové práce určitou dobu. (Mach, 2001). Strukturální nezaměstnanost vzniká v důsledku dílčích nerovnováh na segmentovaném trhu práce, kdy vlastnosti neodpovídají nebo umístění pracovních sil neodpovídá povaze dostupných pracovních míst a příčinou jsou strukturální změny v ekonomice, které jsou doprovázeny stagnací nebo dokonce zánikem některých odvětví a expanzí jiných. Lidé tedy přicházejí o svoji práci, ale jsou jim nabízena nová pracovní místa, která ovšem vzhledem ke své kvalifikaci nemohou obsadit (Vlček, 2016). Pro tuto diplomovou práci nejpodstatnější cyklická nezaměstnanost závisí na aktuálním hospodářském cyklu v ekonomice a postihuje ji jako celek. Je to odchylka od přirozené míry nezaměstnanosti, která je dlouhodobě na stejné úrovni. Zatímco pro období expanze je typické, že nezaměstnanost klesá v důsledku vyšší poptávky po zboží a službách, v recesi je tomu naopak. Cyklická nezaměstnanost vzniká na základě konkrétního signálu v ekonomice. Kaczor (2020) jmenuje běžné startéry krize. Jsou jimi ekonomické faktory, jako například nabídkové šoky či nevhodná monetární politika. V současnosti však za primární startér krize označuje pandemický faktor, kdy došlo například k omezení volného pohybu osob.

2.5 Veřejné finance, fiskální a monetární politika

Pod pojmem veřejné finance si lze představit specifické finanční vztahy a operace probíhající v rámci ekonomického systému mezi institucemi a orgány veřejné správy na straně jedné a ostatními subjekty na straně druhé, tzn. firmami, občany, domácnostmi či neziskovými organizacemi. S pojmem veřejné finance souvisí fiskální systém (veřejná rozpočtová soustava), jehož hlavním účelem je vytvořit dostatečný objem veřejných příjmů v rámci různých veřejných rozpočtů k profinancování veřejných výdajů (Hamerníková & Maaytová, 2010). V období pandemie poté dochází k enormním výdajům, na podporu samotné ekonomiky i na podporu soukromého sektoru, který byl omezen opatřeními, a také v rámci sociálního sektoru.

Je důležité také vymezit veřejné rozpočty, které slouží jednak k financování realizačních i transferových plateb, ale také se jedná o rozpočty, do kterých tyto platby plynou. Lze zmínit například státní rozpočet, rozpočty územní samosprávy, rozpočty státních podniků. Veškeré rozpočty naplňují funkce státu, jsou součástí veřejného sektoru a mají vazby nejen na ostatní subjekty, ale také mezi sebou. Pro účel této diplomové práce je využito všech základních funkcí veřejných rozpočtů (alokační, distribuční, stabilizační) a dále se pracuje hlavně s veřejnými příjmy a veřejnými výdaji, kterými stát ovlivňuje základní makroekonomické cíle týkající se právě ekonomického růstu, zaměstnanosti či cenové stability (Hejduková, 2015). Pro vývoj veřejných příjmů a výdajů je v praktické části práce využit již zmíněný státní rozpočet, který je nápomocný při popisu využití veřejných příjmů a použití veřejných výdajů.

Fiskální politika je tedy záměrná činnost vlády využívající státního rozpočtu (Vlček, 2016). Fiskální politika může oslabené ekonomice pomoci například automatickými stabilizátory, je ovšem nutné, aby vláda dovolila rozpočtu jít krátkodobě do schodku. V období pandemie vláda pomáhá ekonomice diskrečními opatřeními, jednou z forem je v České republice pomoc firmám v odvětví zasažených karanténou pomocí překlenovacích bezúročných úvěrů (Úvěr COVID). Evropská unie se dohodla na využití Evropského stabilizačního mechanismu, kdy si státy eurozóny mohou půjčovat prostředky až do výše 2 % svého ročního HDP a čerpání spojené s pandemií koronaviru je bezpodmínečné. Další pomocí fiskální politiky je například program SURE (Deloitte, 2020).

Monetární politika má za cíl udržovat cenovou stabilitu a optimální měnový kurz a provádí ji centrální banka, zpravidla nezávisle na vládě (Vlček, 2016). V eurozóně monetární politiku zajišťuje Evropská centrální banka, ta ekonomikám pomáhá například dodávkami dlouhodobé likvidity bankám, které jsou určeny pro poskytování úvěru malým či středním podnikům zasažených pandemií a zásahem proti „neodůvodněnému“ nárůstu výpůjčních nákladů jednotlivých států nákupem jejich dluhopisů (Deloitte, 2020). Česká republika, jako většina států, byla v roce 2021 sevřena protiepidickými opatřeními a tématem Česká národní banky je v posledních týdnech zvyšování úrokových sazeb jako reakce na inflační tlaky (ČNB, n.d.).

2.6 Hospodářské cykly

Hospodářský vývoj jednotlivých zemí neprobíhá jako proces hladkého a nepřetržitého růstu, ale je doprovázen kolísáním reálného produktu, zaměstnanosti, spotřebitelských výdajů a jiných proměnných veličin, a toto střídání vzestupných a sestupných fází ve vývoji národního hospodářství lze označit za cyklický vývoj ekonomiky (Vlček, 2016). Hospodářské cykly nemají žádnou pravidelnou periodu, ale mají určité fáze a jejich pořadí je zpravidla neměnné. Expanzi lze označit za vzestupnou fázi hospodářského cyklu, naopak recese je jeho sestupná fáze. Pokud je recese dlouho trvající a hluboká, lze jí označit za depresi. Expanze a recese jsou fluktuace reálného domácího produktu kolem potenciálního produktu. K odhadům potenciálního produktu se obvykle využívá produkční funkce a rozdíl mezi skutečným a potenciálním produktem se nazývá produkční mezera. Místo, kde se expanze mění na recesi, lze označit jako vrchol, naopak změnu recese na expanzi lze označit jako dno (Holman, 2018).

Pandemie ovlivnila hospodářské cykly ve všech zemích a zapříčinila recesi. Skutečný produkt klesá a ekonomiky jsou umrtvené nejen vládními opatřeními vůči koronaviru, ale celosvětovými dodavatelskými problémy, oslabením výroby a exportu, zvyšováním cen komodit a energií, zvyšováním inflace.

3 Ekonomiky zemí Visegrádské skupiny a dopad COVID-19

V této kapitole je představena Visegrádská skupina, její stručná historie a současná situace zemí Visegrádské skupiny. Na tuto podkapitolu navazuje popis ekonomik zemí Visegrádské skupiny před pandemií a dopad pandemie na jednotlivé makroekonomické ukazatele. Konkrétně jsou zkoumány ekonomiky České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska. Tato kapitola představuje stěžejní část diplomové práce. Kapitola se tak věnuje praktickým aspektům a dopadům pandemie COVID-19 na ekonomiku vybraných zemí.

3.1 Visegrádská skupina

Podkapitola se již podrobně věnuje Visegrádské skupině (označována také jako V4), její historii, cílům a důležitými okamžiky jednotlivých zemí, jako je vstup do NATO či EU. Dále je zmíněna současná situace zemí Visegrádské skupiny a jejich kooperace. Další navazující podkapitola se již věnuje ekonomikám Visegrádské skupiny.

Historie Visegrádské skupiny

Kořeny středoevropské spolupráce lze vystopovat až do roku 1335, kdy se čeští, uherští a polští králové setkali na zámku ve Visegrádu v Maďarsku, aby projednali obchodní a politickou spolupráci. Toto místo má velkou hodnotu i pro současnou Visegrádskou skupinu, jelikož právě zde došlo v roce 1991 k setkání prezidenta Československa, Polska a předsedy vlády Maďarska, aby podepsali Deklaraci o spolupráci mezi Českou a Slovenskou federativní republikou, Polskou republikou a Maďarskou republikou na cestě evropské integrace. K tomu došlo bezprostředně po pádu komunistických režimů, a tak země spolupracovaly i v rámci obtížného přechodu k liberální a demokratické společnosti a k tržní ekonomice. Z původní Visegrádské trojky (Československo, Polsko, Maďarsko) se stala Visegrádská čtyřka v roce 1993, kde se Československo rozdělilo na dva samostatné státy (Association for International Affairs, n.d.).

Visegrad Group (n.d.) udává jako hlavní faktory vedoucí ke vzniku visegrádské spolupráce v roce 1991:

- snahu o překonání historických nenávistí mezi zeměmi střední Evropy,

- snahu o likvidaci pozůstatků komunistického bloku ve střední Evropě,
- přesvědčení, že společnými silami bude jednodušší dosáhnout naplnění stanovených cílů, tj. úspěšně provést společenskou transformaci a začlenit se do evropské integrace,
- ideovou blízkost tehdejších politických elit.

Visegrádská skupina měla důležitou roli při jednáních s NATO a EU, a to především v prvních letech své existence (1991–1993), poté začala spolupráce zemí Visegrádské skupiny ztrácet na intenzitě. Začaly převažovat názory, že individuální úsilí o vstup do euroatlantických integračních uskupení bude efektivnější. Ovšem po parlamentních volbách v České a ve Slovenské republice v roce 1998 došlo ke znovuoobnovení visegrádské spolupráce a tato spolupráce se stala nejzřetelněji vyprofilovanou iniciativou v regionu Střední Evropy. Visegrádské skupina se postupně stala respektovaným uskupením na mezinárodně politické scéně (Ministerstvo zahraničních věcí ČR [MZV ČR], n.d.).

Vstup zemí do NATO a EU

Hlavní cíle Visegrádské skupiny se začaly plnit již v roce 1999, kdy Česko, Polsko a Maďarsko vstoupilo do NATO (Slovensko až v roce 2004) a 1. května 2004, kdy všechny státy vstoupily do Evropské unie. Vstupem zemí do NATO a EU se naplnily cíle stanovené Visegrádskou deklarací z roku 1991, především plná integrace do nejdůležitějších euroatlantických struktur. Proto v letech 2003–2004 bylo další směřování spolupráce zakotveno v nové deklaraci, která byla přijata v roce 2014 v České republice v Kroměříži, která odráží novou situaci a nastiňuje oblasti visegrádské spolupráce. Skupina se zaměřila na rozvoj středoevropské regionální spolupráce např. v oblastech vzdělávání, posilování občanské společnosti či v oblastech kultury a rozvoje dopravní infrastruktury (Vláda ČR, 2016). V rámci regionálního partnerství spolupracuje V4 s Rakouskem a Slovinskem, v rámci programu V4+ spolupracuje také s dalšími státy střední a východní Evropy, např. s Německem, a právě spolupráce s Německem nabývá v posledních letech na významu (Association for International Affairs, n.d.).

Současná situace Visegrádské skupiny

Současná situace podhalila nesrovnalosti v politických záležitostech. Například na podzim roku 2020 Polsko s Maďarskem na několik týdnů zablokovalo schvalování

sedmiletého rozpočtu Evropské unie, ovšem Česko a Slovensko je v jejich snaze nenásledovaly. Také různý pohled na evropskou integraci zapřičil to, že se Visegrádské skupině přezdívá Visegrádská 2+2. Česko a Slovensko je totiž proevropské a naopak Polsko s Maďarskem jsou čím dál, tím euroskeptičtější a rovněž čelí silnější kritice evropských orgánů kvůli porušování principů právního státu. Navzdory zmíněným problémům jsou státy Visegrádské skupiny pro Česko významnými partnery. Pandemie koronaviru může spolupráci mezi státy této skupiny pomoci, například tlak na zkrácení dodavatelských řetězců způsobený právě pandemií může posílit obchodní výměnu (např. u zemědělských produktů) (Vojáček, 2021).

V září 2020 ministři financí Visegrádské skupiny diskutovali efektivnější a užší spolupráce ve finanční a hospodářské oblasti, především se věnovali aktuálním ekonomickým výzvám, kterým Evropa v současnosti čelí a také hospodářským dopadům pandemie COVID-19. Výsledkem bylo přijetí a podepsání společného prohlášení ministrů (Žurovec, 2020a).

3.2 Ekonomiky zemí Visegrádské skupiny

V této podkapitole jsou představeni jednotliví členové Visegrádské skupiny a jejich základní charakteristiky. Především je analyzována situace jednotlivých ekonomik států Visegrádské skupiny před pandemií koronaviru a vliv pandemie na tyto ekonomiky. Podkapitola konkrétně popisuje již zmíněné základní makroekonomické ukazatele a vliv pandemie na ně.

3.2.1 Česká republika

Ekonomiku České republiky je možné označit jako jednu z nejstabilnější a nejvíce prosperující ze všech postkomunistických zemí. Základem je průmysl (elektrotechnický, strojírenský, chemický, potravinářský či hutnický) doplňován službami (Czregion, 2022).

V roce 2021 byla Česká republika dle Statistics Times (2021) na 48. příčce světového srovnání zemí dle nominálního hrubého domácího produktu. Jediná země, která je před Českou republikou z Visegrádské skupiny je Polsko (23. místo), Maďarsko a Slovensko se v zobrazované padesátce nejvyspělejších států neumístilo.

Ekonomika České republiky 2017–2019

Období v letech 2017–2019 lze označit jako období, které předcházelo pandemii koronaviru a bude tak následně vidět, jak pandemie ovlivnila vývoj jednotlivých ekonomik. Ekonomiku Česka samozřejmě v přechodích letech poznamenal vstup do EU v roce 2004 či v roce 2008–2009 globální ekonomická krize a dalším milníkem ekonomiky České republiky jsou roky 2012 a 2013 v kterých byla Česká republika v recesi a zaznamenala pokles hrubého domácího produktu, přičemž největší měrou ovlivnily vývoj české ekonomiky výdaje domácností na konečnou spotřebu a ve značné míře také investice a hloubku poklesu v obou letech recese ovlivnil dosažený výsledek zahraničního obchodu (Český statistický úřad [ČSÚ], 2013).

- **Hrubý domácí produkt**

Tabulka 1 – Srovnání vývoje HDP 2017–2019 ČR

	2017	2018	2019
HDP (%)	4,5 %	3 %	2,4 %
HDP (mil. USD)	218 628,94	248 950,1	252 498,03
HDP na obyvatele v PPS	92	90	90

Zdroj: ČSÚ (2018c, 2019b, 2020i), Eurostat (2022e), World Bank (n.d., n.d.a), zpracováno autorkou

Jak je patrné z tabulky č. 1, v roce 2017 lze zaznamenat růst hrubého domácího produktu o 4,5 %, což je nejvíce ve sledovaných letech a výrazného zrychlení dynamiky bylo dosaženo pomocí růstu domácí spotřeby a zahraniční poptávky, ale také se k těmto faktorům přidala investiční aktivita. V prvním čtvrtletí roku 2017 byl nejrychlejší mezičtvrtletní růst HDP v posledních 2 letech a české ekonomice se tak v celém roce 2017 dařilo. Největší podíl na růstu HDP měla silná domácí i zahraniční poptávka, díky které prosperovala většina národního hospodářství. Růst české ekonomiky v roce 2017 nabíral na síle v každém čtvrtletí, a proto je celkový růst HDP tak výrazný. Rostla spotřeba domácností a pokračoval růst investičních výdajů, který byl podpořen především investicemi do obydlí a strojního vybavení. Růst HDP v roce 2017 silně táhl automobilový průmysl, kterému se dařilo na vývozu i dovozu a hlavním faktorem celoročního růstu byla zahraniční poptávka, která byla nejvyšší od roku 2012, a výdaje na spotřebu domácností vzrostly nejvíce od roku 2007 (ČSÚ, 2017, 2017a, 2017b, 2017c, 2018b, 2018c).

V roce 2018 HDP také rostlo, ale již ne tak závratným tempem jako v roce 2017. V roce 2018 se na růstu HDP nejvíce podílela domácí poptávka podpořená rostoucí spotřebou domácností a rychle rostoucí investiční výdaje. Zvýšily se investice vládních institucí i nadále rostoucí investice podniků, především do staveb a budov, či do strojního vybavení včetně dopravních prostředků (ČSÚ, 2018d, 2019b).

Rok 2019 představuje nejmenší růst HDP ve sledovaném období, ale stejně jako v roce 2018 růst HDP podporovala domácí spotřeba. Snížení dynamiky růstu HDP bylo zapříčiněno zahraniční poptávkou, která v roce 2019 ekonomiku přibrzdžovala (ČSÚ, 2019c, 2020e). Virus SARS-CoV-2 se ve světě objevil sice v roce 2019, ale stalo se tak koncem roku v Číně. Proto ekonomiku České republiky v roce 2019 neovlivnil a ekonomice se stále dařilo.

Hrubý domácí produkt lze také vyjádřit v běžných cenách, jak znázorňuje *Tabulka 1*. Hodnoty představují objem finální produkce v peněžních jednotkách a lze sledovat, že hodnoty rostly, což potvrzuje to, že se ve sledovaných letech ekonomice dařilo a nepoznamenala ji žádná mimořádná událost. Hrubý domácí produkt lze měřit také na obyvatele v PPS (standard kupní síly). Tento ukazatel představuje nejlepší mezinárodní srovnání. Hodnoty jsou vyjádřeny v poměru k průměru Evropské unie (EU-28 = 100) a pokud je objemový index na obyvatele týkající se hrubého domácího produktu vyšší než 100, znamená to, že úroveň HDP na obyvatele je v konkrétní zemi vyšší, než je odpovídající úroveň v EU jako celku. Pro srovnání HDP v čase je efektivnější použít procentuální růst či pokles HDP (ČSÚ, 2021a).

- **Veřejné finance, státní rozpočet**

Veřejné finance se pojí například s pojmy daňový systém, transfery, dotace, vládní nákupy. V této práci je znázorněn vývoj státního rozpočtu, v kterém se odráží již zmiňované daně či dotace na straně příjmů a transfery či vládní nákupy na straně výdajů. Proto v této práci ukazatel státního rozpočtu charakterizuje veřejné finance. V době pandemie koronaviru byly z veřejných financí poskytnuty dotace soukromému sektoru, jako kompenzace při zavírání provozoven či zákazu vykonávání služeb. Těmto dotacím se budu blíže věnovat v následující kapitole.

Tabulka 2 – Srovnání vývoje hospodaření státního rozpočtu 2017–2019 ČR

	2017	2018	2019
Státní rozpočet	-6,2 mld. Kč	2,9 mld. Kč	-28,5 mld. Kč

Zdroj: Žurovec (2018, 2020), Vintrlík (2019), zpracováno autorkou

Ve sledovaném období nedošlo k žádným nečekaným výdajům ani příjmům, které by nějak více poznamenaly státní rozpočet a fungování fiskální i monetární politiky. Saldo hospodaření státního rozpočtu dosáhlo v roce 2017 schodku 6,2 mld. Kč a stal se tak druhým nejnižším schodkem od roku 1997. Největší podíl na tak dobrém výsledku měly daňové příjmy včetně pojistného na sociální zabezpečení a také efektivnější výběr těchto daní, společně s pokračujícím ekonomickým růstem, který byl, jak již bylo zmíněno, doprovázen vysokou zaměstnaností a také rostoucími platy v podnikatelském i veřejném sektoru. Celkové výdaje vzrostly zejména díky navýšení sociálních dávek a neinvestičních transferů veřejných rozpočtů územní úrovně (zejména vlivem vyšších platů ve školství). Samotný schodek byl způsoben negativním vlivem toků prostředků z EU a finančních mechanismů, a to na příjmové i výdajové straně (Žurovec, 2018).

Jak znázorňuje *Tabulka 2*, nejlepšího výsledku hospodaření státního rozpočtu bylo dosaženo v roce 2018, a to přebytku 2,9 mld. Kč, což je druhý nejlepší výsledek od roku 1996. Výsledku bylo dosaženo opět díky překročení rozpočtu daňových příjmů včetně pojistného na sociální zabezpečení a překročení rozpočtu ostatních příjmů. Přebytek státního rozpočtu 2018 byl snížen kvůli negativnímu působení legislativních změn v oblasti daní, např. zvyšováním daňového zvýhodnění na druhé a další dítě od roku 2017 a na první dítě od roku 2018, protikuřáckým zákonem, či zavedením vrácení spotřební daně (zelená nafta). Došlo také k odložení dalších vln zavedení EET, což mělo negativní vliv na celoroční inkaso daně z přidané hodnoty. I přes tyto překážky byly celkové příjmy státního rozpočtu vyšší než celkové výdaje (Vintrlík, 2019).

Schodek státního rozpočtu 28,5 mld. Kč v roce 2019 byl zapříčiněn úspěšným naplněním hlavních vládních priorit, které vedly k meziročnímu růstu výdajů na důchody, k růstu investičním výdajům, výdajům na výzkum, vývoj a inovace a také k růstu výdajů na platy ve veřejném sektoru a celkově k nárůstu výdajů na sociální dávky. Naopak se dařilo realizovat společné programy EU a České republiky (Žurovec, 2020).

- **Inflace**

Tabulka 3 – Srovnání vývoje inflace 2017–2019 ČR

	2017	2018	2019
Inflace	2,5 %	2,1 %	2,8 %

Zdroj: ČSÚ (2018c, 2019b, 2020i), zpracováno autorkou

Inflace zmíněná v tabulce je průměrná míra inflace za celý rok, v roce 2017 činí 2,5 % a je to tak nejvyšší hodnota od roku 2013. Největší vliv na růst inflace měly ceny v oddíle potraviny a nealkoholické nápoje, zvyšovaly se také nájmy, a naopak zpomalení bylo způsobeno v oddíle odívání a obuv. Meziroční růst cen služeb činil 2,9 % a růst cen zboží činil 2,8 %. V roce 2018 měl největší podíl na zvyšování cenové hladiny oddíl bydlení, další v pořadí byly ceny v oddíle ostatní služby a zboží, naopak na snižování cenové hladiny měly vliv potraviny a nealkoholické nápoje. Stalo se tak kvůli zvyšování cen v roce 2017, kdy byly největším tahounem zvyšování cenové hladiny. Ceny služeb meziročně vzrostly o 3 % a ceny zboží o 1,6 % (ČSÚ, 2018a, 2018c, 2019a, 2019b).

Rok 2019 byl podobný jako předešlé roky, na zvyšování cenové hladiny mělo největší podíl oddíl bydlení, nejvýrazněji se začaly zvedat ceny elektřiny. Na rozdíl od roku 2018, i v tomto roce měl velký podíl na zvyšování cenové hladiny oddíl potravin a nealkoholické nápoje. Hodnota inflace v roce 2019 je druhá nejvyšší průměrná roční míra inflace za posledních 11 let (vyšší inflace byla pouze v roce 2012, a to ve výši 3,3 %). Ceny zboží v tomto roce vzrostly o 2,3 % a ceny služeb o 3,7 % (ČSÚ, 2020b, 2020i).

- **Úrokové sazby**

Tabulka 4 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2017–2019 ČR

			2017	2018	2019
2T repo sazba			0,5 %	1,75 %	2 %
Průměrná úroková sazba	Vklady	Domácnosti	0,4 %	0,3 %	0,4 %
		Nefinanční podniky	0,0 %	0,1 %	0,4 %
	Úvěry	Domácnosti	4,1 %	3,8 %	3,7 %
		Nefinanční podniky	2,6 %	3,1 %	3,8 %

Zdroj: MFČR (2018, 2019, 2020), zpracováno autorkou

V roce 2017 ukončila Česká národní banka režim tzv. kurzového závazku a přistoupila tak ke zvýšení sazeb. Stalo se tak poprvé od roku 2008 a klíčová 2T repo sazba vzrostla z 0,05 % na 0,5 % (MFČR, 2018).

Průměrné úrokové sazby klesly, až na sazby u úvěrů nefinančním podnikům, a došlo tak k navázání na několik let trvajících poklesu v kontextu působení dosavadního expanzivního nastavení měnové politiky Česká národní banky. Výnosnost vkladů domácností zůstala nadále vyšší než u nefinančních podniků. V roce 2017 kleslo úročení úvěrů domácnostem (MFČR, 2018).

V roce 2018 Česká národní banka navázala na rok 2017 a zvýšila 2T repo sazbu na konečných 1,75 %. Průměrné úrokové sazby pro vklady i úvěry navázaly na několik let trvajících pokles a přiblížily se tak k dlouhodobým minimům (MFČR, 2019).

V roce 2019 zpomalilo navyšování 2T repo sazby a sazba se tak zvýšila na 2 %. Průměrné úročení vkladů se poprvé za sledované období vyrovnalo na stejnou úroveň, a to na 0,4 %. U domácností došlo k přerušení trendu dosavadního poklesu sazeb na historicky nízké minimum v roce 2018. Naopak klesání úroků u úvěrů domácnostech pokračovalo, přičemž kvůli poklesu úročení úvěru na spotřebu došlo k nejnižší hodnotě úroků (3,7 %) od roku 2014. Naopak úroky u úvěrů nefinančních podniků pokračovaly v růstu a dosáhly tak v tomto období maxima (3,8 %) (MFČR, 2020).

- **Nezaměstnanost**

Tabulka 5 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2017–2019 ČR

	2017	2018	2019
Nezaměstnanost	2,4 %	2,2 %	2 %

Zdroj: ČSÚ (2018c, 2019b, 2020j), zpracováno autorkou

Nezaměstnanost ve sledovaných letech pokračovala v trendu zvyšování zaměstnanosti, tudíž se přirozená míra nezaměstnanosti pohybuje okolo 2 %. V roce 2016 míra nezaměstnanosti činila 4 % a od tohoto roku nadále klesá. V roce 2018 se Česká republika potýkala s nedostatkem pracovních sil, a tak firmy pro udržení výroby ve většině případů akceptovali požadavky zaměstnanců na růst mezd (ČSÚ, 2020a, 2020j; Zábojníková, 2018).

Dopad COVID-19 na ekonomiku České republiky

Pandemie koronaviru postihla země Visegrádské skupiny v roce 2020, kdy se postupně rozšířila po celém světě. Ovlivnila především ekonomiky roku 2020, kdy na takovou pandemii nebyl žádný stát připraven a musel víceméně ze dne na den omezit fungování státu. Data pro rok 2021 nejsou nyní úplná, a proto bude stěžejní rok 2020.

V období před pandemií ekonomika České republiky rostla a Česku se dařilo, ekonomika byla v expanzi, klesala nezaměstnanost, HDP v běžných cenách rostl, inflace se meziročně pohybovala okolo 2 %. Ovšem vše změnil koronavirus a ovlivnil ekonomiku nejen České republiky.

- **Hrubý domácí produkt**

Tabulka 6 – Srovnání vývoje HDP 2019–2021 ČR

	2019	2020	2021
HDP (%)	2,4 %	- 5,6 %	3,3 %
HDP (mil. USD)	252 498,03	245 339, 32	-
HDP na obyvatele v PPS	67,5	67,3	-

Zdroj: ČSÚ (2020i, 2021g), Eurostat (2022e), World Bank (n.d., n.d.a), zpracováno autorkou

Již v prvním čtvrtletí roku 2020 klesl hrubý domácí produkt meziročně o 2,2 %. Největší podíl na tomto poklesu měl pokles zahraniční poptávky a nižší tvorba kapitálu. Tento pokles představuje největší meziroční pokles české ekonomiky od počátku roku 2010.

Tyto výsledky prvního čtvrtletí výrazně ovlivnila celosvětová pandemie a s ní spojená začínající restriktivní opatření (ČSÚ, 2020, 2020h).

Naopak pozitivní vliv na hrubý domácí produkt měly rostoucí výdaje vládních institucí. Nejvíce zasažená byla odvětví ve zpracovatelském průmyslu, odvětví obchodu, ubytování a pohostinství a dopravy. V druhém čtvrtletí roku 2020 zažila ekonomika vůbec nejhorší výsledky a předčila tak výsledky z předchozího čtvrtletí. Meziročně se hrubý domácí produkt propadl o 10,7 %. Opět měla na poklesu největší vliv zahraniční poptávka ve spojení s nižší spotřebou domácností a sníženou investiční aktivitou a pokles hrubého domácího produktu ovlivnil již téměř všechna odvětví národního hospodářství. Pandemie koronaviru ovlivnila také saldo zahraničního obchodu, které ovlivnilo také hrubý domácí produkt. Vývoz zboží a služeb klesl meziročně o 23,3 %, což představuje největší pokles od poloviny roku 2012. Dovoz také klesl, a to o 18,2 %. Na pokles produktu měly v druhém čtvrtletí roku 2020 největší dopad probíhající restriktce a s nimi spojené umrtvení ekonomiky (ČSÚ, 2020c, 2020f).

V druhé polovině roku 2020 produkt neklesal již tak razantně, za třetí čtvrtletí lze zaznamenat meziroční pokles o 5 %, mezičtvrtletně však vzrostl o 6,9 %. V tomto čtvrtletí měl na meziročním poklesu největší podíl pokles domácí poptávky. Výdaje na konečnou spotřebu klesly převážně kvůli snížení výdajů za služby a snížení spotřeby předmětů se střednědobou trvanlivostí. Naopak saldo zahraničního obchodu vzrostlo, a to konkrétně vývoz mezičtvrtletně o 31,4 %, který byl ovlivněn především obchodem s elektrickými a optickými výrobky. Dovoz mezičtvrtletně vzrostl o 20,6 %. Česká ekonomika tak ve třetím čtvrtletí zmírnila svůj propad a díky nízké srovnávací základně docházelo k mezičtvrtletnímu růstu. Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2020 česká ekonomika sice opět rostla, avšak v meziročním srovnání pokračoval hluboký propad. V porovnání se čtvrtým čtvrtletí roku 2019 ekonomika klesla o 4,7 %. Pokles hrubého domácího produktu nejvíce ovlivnil pokles spotřebních výdajů a investičních výdajů. Vývoz i dovoz ve čtvrtém čtvrtletí vzrostl (ČSÚ, 2020d, 2020g, 2021f; Vláda ČR, 2021).

Jak je patrné z *Tabulka 6*, hrubý domácí produkt klesl v roce 2020 meziročně o 5,6 %. Celoroční pokles byl zapříčiněn poklesem spotřebních výdajů domácností a výdajů na tvorbu kapitálu (tedy investiční aktivity, která je velmi citlivá na přímé restriktce a nejistotu), ale také poklesem zahraniční poptávky. Ekonomický pokles se projevoval ve většině odvětví národního hospodářství. Naopak růst zaznamenaly výdaje vládních

institucí. Veškeré tyto faktory ovlivnila pandemie koronaviru. Kvůli vládním opatřením měly domácnosti menší spotřební výdaje a omezily investiční aktivity, a naopak vláda v roce zaznamenala velké výdaje. Šok, který ekonomika zaznamenala hlavně v druhé polovině března, měl silné dopady na celé čtvrtletí a následný rok. Česká ekonomika v roce 2020 zažívala celý rok recesi (ČSÚ, 2021g).

Také hrubý domácí produkt vyjádřený v běžných cenách klesl, což bylo ovlivněno enormním poklesem hrubého domácího produktu a utlumením ekonomiky. Hrubý domácí produkt na obyvatele v PPS výrazný pokles nezaznamenal, jelikož pandemie koronaviru postihla veškeré země v Evropské unii, se kterými je tento ukazatel srovnáván (v poměru k průměru Evropské unii). Pro rok 2020 se ovšem změnil počet členů v Evropské unii, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku opustilo Evropskou unii a počet členů byl tak 27 zemí. Tato země má jednu z největších ekonomik v Evropě i ve světě, a proto je ukazatel hrubého domácího produktu nižší, a to 67,3 oproti předchozím hodnotám, které znázorňuje *Tabulka 1*. Pro lepší představu je v *Tabulka 6* za rok 2019 zmíněna již hodnota v poměru k Evropské unii s 27 členy.

V prvním čtvrtletí roku 2021 pokračoval pokles ekonomiky České republiky, snižovaly se výdaje na konečnou spotřebu domácností, a naopak pozitivně přispívaly výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí a zahraniční poptávka, v obou případech však méně než v posledním čtvrtletím roku 2020. Druhé čtvrtletí roku 2021 zaznamenalo rozvolnění opatření, a tak hrubý domácí produkt vzrostl meziročně o 8,2 %. Zvyšovaly se výdaje na konečnou spotřebu domácností a lidé více utráceli za služby, které byly v předchozích čtvrtletí značně omezené či dokonce zakázané. Ve třetím čtvrtletí neplatila již žádná opatření, k růstu přispívala domácí spotřeba, narůstající zásoby podpořily výdaje na tvorbu hrubého kapitálu. V celém roce 2021 přetrvávaly problémy s mezinárodním obchodem, což narušilo domácí export, a to převážně motorových vozidel a zahraniční poptávka tak zpomalovala růst hrubého domácího produktu. Ekonomika České republiky proto v roce 2021 rostla, a to o 3,3 %. Růst byl také ovlivněný nízkou srovnávací základnou z roku 2020 (ČSÚ, 2021, 2021d, 2021e, 2022a).

- **Veřejné finance, státní rozpočet**

Tabulka 7 – Srovnání vývoje hospodaření státního rozpočtu 2019–2021 ČR

	2019	2020	2021
Státní rozpočet	-28,5 mld. Kč	-367,4 mld. Kč	-419,7 mld. Kč

Zdroj: Žurovec (2020), MFČR (2021), zpracováno autorkou

V prvních dvou měsících roku 2020 bylo možná zaznamenat pozitivní vývoj hospodaření rozpočtu, inkaso daní a pojistného totiž převyšovalo předpoklady a pokrývalo tempo růstu běžných výdajů. Vše se změnilo v nadcházejících měsících, kdy se Česká republika snažila čelit epidemii koronaviru. Přijatá opatření na zmírnění dopadů vedla ve svých důsledcích k výrazným propadům daňových příjmů, a naopak k nárůstům výdajů. Výdaje byly zaměřeny na podporu jednotlivců i firem, ale také na podporu dalších částí veřejných rozpočtů. Příjmy byly ovlivněny propadem ekonomiky, který byl doprovázen poklesem zaměstnanosti a diskrečními opatřeními. Byly prominuty červnové zálohy na daň z příjmů právnických i fyzických osob a dále bylo možné individuální stanovení odlišných záloh daně. Na inkaso daně z příjmů fyzických osob placené plátcí měla vliv podpora vyplácená formou kompenzačních bonusů. Vývoj objemu mezd a platů byl v roce 2020 negativně ovlivněn ošetřováním nebo péčí o děti, které nechodily do školy z důvodu uzavření škol, dále uzavřenými podniky během nouzového stavu či dalších omezení provozoven. Poklesly příspěvky z pojistného na sociálním zabezpečení, převážně kvůli nižší sazbě z nemocenského pojištění pro zaměstnavatele a inkaso snížilo také prominuté pojistného placené zaměstnavatelem v rámci programu Antivirus C. Na inkasu daně z přidané hodnoty se negativně podílel pokles maloobchodních tržeb a také inkaso spotřebních daní bylo ovlivněno dopady opatření zaváděných k zastavení šíření nemoci (MFČR, 2021).

Na nárůstu běžných kapitálových výdajů se podílely kompenzace vyplácené jako náhrada za omezení způsobené opatřeními. Nejvyšší změny dosáhly sociální dávky, kdy výrazně vzrostla výplata dávek nemocenského pojištění, navýšilo se ošetřovné. Běžné transfery podnikatelským subjektům byly hlavně v druhé polovině roku 2020 navýšené výplatou mezd v rámci programu Antivirus A a B a dopad mělo také vyplácení prostředků v rámci programu COVID Nájemné, COVID Ubytování a přímé podpory OSVČ. Dále byly uvolněny prostředky na mimořádné finanční ohodnocení zaměstnanců nemocnic

a v sociálních službách, dále byly převedené prostředky na oddlužení vybraných nemocnic. Zvýšená potřeba ochranných pomůcek společně s dalším materiálem v souvislosti s řešením pandemie koronaviru se promítla do neinvestičních nákupů a souvisejících výdajů (MFČR, 2021; Vláda ČR, 2021).

- **Inflace**

Tabulka 8 – Srovnání vývoje inflace 2019–2021 ČR

	2019	2020	2021
Inflace	2,8 %	3,2 %	3,8 %

Zdroj: ČSÚ (2020i, 2021g), Kurzy.cz (2022), zpracováno autorkou

Stejně jak v předchozích letech, na růstu cenové hladiny se podílely převážně alkoholické nápoje a tabák a podílely se také ceny potravin a nealkoholické nápojů, vzrůst cen energií. Průměrná míra inflace za rok 2020 byla nejvyšší průměrná roční míra inflace od roku 2012. Ceny zboží i služeb vzrostly shodně o 3,2 %. V roce 2020 mělo největší podíl na zrychlení cenového růstu oddíl potravin a nealkoholické nápoje. V oddíle doprava pokračoval růst cen automobilů a vyšší ceny pohonných hmot. Naopak lze zaznamenat pokles cen energií v důsledku dočasného prominutí daně z přidané hodnoty na energie. Rostly ceny stavebních materiálů a cen nemovitostí (ČSÚ, 2021b; Vláda ČR, 2021).

Inflace v měsících roku 2021 enormně zrychlovala. V červenci 2021 činila inflace 3,4 % a od té doby rostla. Maxima inflace dosáhla v prosinci 2021, a to 6,6 %. Růst inflace bohužel nezpomaluje ani v roce 2022 a k lednu téhož roku inflace atakovala hranici 10 % (ČSÚ, 2021c; Kurzy.cz, 2022). Pokud se inflace dostane nad 10 %, nelze již mluvit o mírné inflaci, ale taková inflace je již označována jako pádivá. Takový růst cenové hladiny má na ekonomiku zásadní opady. Společně s růstem cen komodit v České republice rostou ceny energií, zvyšují se úrokové sazby (tedy ceny úvěrů a hypoték), které společně s vyrovnáváním se s pandemií vyvíjí nejen na českou ekonomiku velký tlak. Z důvodu pandemie hrozí v České republice stagflace.

- **Úrokové sazby**

Tabulka 9 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2019–2021 ČR

			2019	2020	2021
2T repo sazba			2 %	0,25 %	3,75 %
Průměrná úroková sazba	Vklady	Domácnosti	0,4 %	0,3 %	-
		Nefinanční podniky	0,4 %	0,2 %	-
	Úvěry	Domácnosti	3,7 %	3,5 %	-
		Nefinanční podniky	3,8 %	2,9 %	-

Zdroj: MFČR (2020, 2021a), zpracováno autorkou

Česká národní banka v roce 2020 postupně snížila všechny základní úrokové sazby ve třech krocích. Tento pokles sazeb odráží vedle zhoršeného zahraničního výhledu také dopady opatření vydané vládou na Českou ekonomiku. Snižování úrokových sazeb má významné protiinflační dopady. Naopak oslabení kurzu koruny, které přispívá k uvolnění celkových měnových podmínek, má vliv na tlumení snižování sazeb. Snížení úrokových sazeb bylo tedy žádoucí při boji s koronavirem. Hlavním důvodem pro uvolnění měnové politiky byla podpora ekonomiky České republiky, která trpěla zavedenými striktními omezeními proti šíření koronaviru (ČNB, 2020a, 2020b, 2020c).

Snížení sazeb se projevilo také v poklesu průměrných ročních klientských sazeb vkladů i úvěrů. V případě vkladů došlo k mírnému poklesu sazeb, u úvěrů lze zaznamenat pokles a sazby se tak pohybovaly opět poblíž dlouhodobě minimálních úrovní (MFČR, 2021a).

V roce 2021 úrokové sazby výrazně rostou. Důvodem zvýšení sazeb jsou především obavy z růstu inflace související s oživením ekonomiky, které nastalo v druhé polovině roku 2021. Od zvýšení repo sazby v roce 2021 se dále odvíjí zdražování úvěrů pro podniky i pro domácnosti. Zvyšování úrokových sazeb se však na inflaci projeví s ročním až dvouletým zpožděním. Nelze očekávat ekonomický růst a k tomu nízké úrokové sazby (ČTK, 2021).

- **Nezaměstnanost**

Tabulka 10 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2019–2021 ČR

	2019	2020	2021
Nezaměstnanost	2 %	2,6 %	-

Zdroj: ČSÚ (2020i, 2021g), Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) (2021), zpracováno autorkou

Začátkem roku 2020 došlo ke změně dosavadního klesajícího trendu vývoje nezaměstnanosti. Hlavní příčinou bylo především šíření koronaviru a následná pandemie, která začala nabírat na síle. Tato změna se nejdříve projevila v březnu, a to stagnací nezaměstnanosti, následoval výraznější růst v dubnu a mírnější růst nezaměstnanosti v květnu a v červnu. V polovině roku činil meziroční nárůst nezaměstnaných 73 900 a ve druhém pololetí roku 2020 dále následoval již nepatrný nárůst. Relativně mírný průběh byl důsledkem přijatých opatření na podporu udržení zaměstnanosti, a to především cílený program na podporu zaměstnanosti Antivirus. Ve srovnání s rokem 2019, kdy bylo na konci roku na pracovištích Úřadů práce České republiky evidováno 215 500 nezaměstnaných, narostl počet nezaměstnaných v roce 2020 o 76 500 osob na konečných 292 000 nezaměstnaných. Pro zajímavost lze uvést podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu, který měl na konci roku 2019 hodnotu 2,9 % a k 31. 12. 2020 vzrostl na 4 %. Nejvyšší nárůst nezaměstnaných postihlo odvětví ubytování, stravování a pohostinství (o 55 %), a to v důsledku omezení provozu restauračních i ubytovacích zařízení, která musela omezit či dokonce pozastavit svoji činnost v důsledku opatření, která byla přijata v boji proti šíření nemoci. Počet nezaměstnaných se meziročně zvýšil o celkových 58 % a zhruba polovina osob, které v tomto roce ztratily práci uvádí, že na ukončení zaměstnání měla vliv pandemie koronaviru (MPSV, 2021).

Průměrná míra nezaměstnanosti za rok 2021 není ještě zveřejněna. Ve srovnání v jednotlivých měsících byla nezaměstnanost začátkem roku 2021 mírně vyšší, začala klesat od června roku 2021. Například v listopadu roku 2021 byla míra nezaměstnanosti 2,3 % a práci hledalo 119 000 lidí. Tyto hodnoty jsou nejnižší od dubna roku 2020, kdy se začaly projevovat opatření proti šíření koronaviru (ČSÚ, 2022b).

3.2.2 Maďarsko

Nejdůležitějším odvětvím maďarského hospodářství je průmysl, dále také velkoobchod, maloobchod, doprava, ubytování, stravování a pohostinství a 78 % vývozu směřuje do dalších zemí EU. V postkomunistické éře Maďarsko provedlo rozsáhlou liberalizaci a přepracovalo daňovou soustavu. Po pádu komunismu se Maďarsku však nedařilo a vzestup začal až vstupem země do EU v roce 2004 (European Commission, 2021).

Dle Statistics Times (2021) se Maďarsko nepohybuje v TOP 50 zemí světového srovnání dle nominálního hrubého domácího produktu. Nad ekonomikou Maďarska jsou zajisté ekonomiky České republiky a Polska, které ve srovnání figurují. Ekonomika Slovenska ve srovnání také nefiguruje.

Ekonomika Maďarska v letech 2017–2019

Stejně jako zbytek zemí Visegrádské skupiny je i Maďarsko členem EU a NATO a ekonomiku země tak ovlivnil vstup do této unie a aliance. Také Maďarsko postihla v roce 2008–2009 celosvětová krize, kdy se ekonomika Maďarska propadla a maďarská ekonomika patřila k nejvíce postiženým ekonomikám vlivem této hospodářské krize (důsledek neúměrně velkého státního dluhu, který země měla koncem 20. století a do krize roku 2008 se nepodařilo tento dluh snížit). Po mírné recesi, která se odehrávala v roce 2012 stejně jako v České republice, se ekonomika začala zvedat (Kovács, 2016).

- **Hrubý domácí produkt**

Tabulka 11 – Srovnání vývoje HDP 2017–2019 Maďarsko

	2017	2018	2019
HDP (%)	4,4 %	5,4 %	4,6 %
HDP (mil. USD)	143 221,5	160 564,1	163 532,1
HDP na obyvatele v PPS	69	71	73

Zdroj: Eurostat (2022e), World Bank (n.d., n.d.a), zpracováno autorkou

Ve sledovaném před pandemickým období lze u Maďarska zaznamenat jeden z nejrychlejších růstů hrubého domácího produktu nejen mezi zeměmi Visegrádské skupiny, ale v celé EU. Tento růst je také ovlivněn horšími výsledky v roce 2016, v kterém byl slabý růst průmyslové výroby, na které stojí ekonomika Maďarska. Jelikož je Maďarsko exportní ekonomikou, jejíž páteř tvoří právě průmyslová výroba

a automobilový průmysl. Na tyto výrobní závody navazují důležité dodavatelské řetězce, jejichž fungování také podpořilo růst hrubého domácího produktu. K růstu také přispěla většina odvětví národního hospodářství, především služby. Na růstu ekonomiky v roce 2017 měla velký vliv spotřeba domácností. Domácnosti si však nepůjčovaly a spotřeba rostla pomaleji než zvyšující se mzda, která má na růst ekonomiky a následnou spotřebu velký vliv. Domácnosti peníze také investovaly a produkt se tak zvyšoval Tempo růstu v roce 2017, a to 4,4 %, bylo nejvyšší od roku 2015 (Székely, 2017; Kovács, 2017).

V roce 2017 tempo růstu také podpořila šestiletá dohoda o mzdách a daních, která zajišťuje růst mezd a snížení daní z příjmů fyzických i právnických osob. Cíl Maďarska, aby hrubý domácí produkt Maďarska rostl rychleji než tempo růstu EU, byl ve všech před pandemických letech splněn. Společně s růstem ekonomiky se Maďarsku dařilo snižovat státní dluh (About Hungary, 2018; Hungary Today, 2019).

Hrubý domácí produkt v roce 2018 vzrostl zejména díky službám a na straně spotřeby se reálná spotřeba domácností zvýšila o 4,6 % a rostl také vývoz a dovoz (Zastupitelský úřad ČR v Budapešti, 2019). V roce 2019 ekonomika Maďarska rostla obdobným způsobem jako v roce 2017 a 2018. K růstu nejvíce přispěly služby a na straně spotřeby opět vzrostla reálná spotřeba domácností (Zastupitelský úřad ČR v Budapešti, 2020).

Ve sledovaném období rostl také hrubý domácí produkt vyjádřený v milionech dolarů. I přes to, že produkt meziročně rostl velmi výrazně a byl jedním z nejvíce zrychlující v Evropě, hodnota produktu v běžných cenách je v porovnání se zeměmi V4 nízký. Také HDP na obyvatele v PPS je v nižší než v České republice, hodnoty jsou pod 75 % průměru Evropské unie.

- **Veřejné finance, státní rozpočet**

Tabulka 12 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2017–2019 Maďarsko

	2017	2018	2019
Státní rozpočet	-1 833 mld. HUF	-1 445 mld. HUF	-1 128 mld. HUF

Zdroj: Magyar Nemzeti Bank (MNB) (2017b, 2018b, 2019b), zpracováno autorkou (k 15. 4. 2022 1 HUF = 0,065 Kč)

Růst maďarské ekonomiky měl pozitivní vliv na saldo rozpočtu, do kterého proudilo více daňových příjmů plynoucích z rostoucí zaměstnanosti, která rostla mnohem rychleji, než bylo v prognózách na rok 2017, a mezd. V roce 2017 státní rozpočet zaznamenal menší

objem finančních prostředků EU, což nejvíce ovlivnilo rozpočet na rok 2017, jelikož zálohy vyplacené EU se uskutečnily, nedošlo ale k jejich čerpání. Rozpočet v roce 2017 je také ovlivněn snížením daně z přidané hodnoty, kdy se na vybrané položky (mléko, vejce a drůbeží maso) snížila daň z 27 % na 5 %, také se snížila sazba na internetové a cateringové služby. Schodek se také navýšil kvůli výdajům na vzdělání a zdravotní péči a na obranu. Maďarsko v roce 2017 také poskytlo dotace na pořízení bydlení. Výdaje se snížily o příjem ze zdanění příjmů právnických osob, jelikož od 1. ledna 2017 v Maďarsku byla zavedena sazba 9 %. V roce 2017 také výrazně rostla minimální mzda. V návaznosti na již zmiňovanou dohodu o mzdách a daní se v roce 2017 také snížila daň na sociálním pojištění, a naopak se zvýšilo daňové zvýhodnění na děti. Maďarsko tyto kroky provádí s vidinou větších reálných příjmů Maďarského obyvatelstva a předpokládá tak, že budou více spotřebovávat či investovat, a že se peníze do státního rozpočtu vrátí touto cestou. Na straně příjmů lze tedy registrovat příjmy ze spotřeby domácností a zaměstnanosti, jelikož ekonomika Maďarska v roce 2017 rostla. Dodatečné příjmy lze očekávat z omezení černého trhu a šedé ekonomiky (Government of Hungary, 2017; MNB, 2017b).

V roce 2018 pokračoval trend z předchozích let, kdy klesal schodek veřejných financí a Maďarsko nadále snižovalo velmi vysoký státní dluh. Stále klesala daň z přidané hodnoty na vybrané produkty (ryby a vepřové maso), pokračovalo zvyšování slev na děti, naopak se zvýšila daň z tabákových výrobků. Nejvyšší přebytek oproti prognóze, která byla vydaná v roce 2017, vykázaly příjmy související se spotřebou domácností a vyšší také byly platby organizací, kterým byla v roce 2018 zavedena povinnost online fakturace a v souladu s dynamickým růstem mezd se zvýšila zaměstnanost a odvody do státního rozpočtu. Také firmy odváděly větší daně, a to především kvůli celkovým ekonomickým výsledkům Maďarska, které byly lepší, než se očekávalo. Z pohledu výdajů klesly sociální dávky a také bylo zaznamenáno nižšího plnění výdajů EU, zvýšily se výdaje do dopravní infrastruktury, a to jak na železniční dopravu, tak autobusovou či městskou hromadnou dopravu. Došlo k růstu důchodů o 3 % v reakci na zvyšující se inflaci (MNB, 2018b).

I v roce 2019 se podíl daňových i odvodových příjmů snížil, což bylo opět kompenzované zvýšením konkrétních spotřebních daní. I v roce 2019 pokračovala dohoda o snížení daní a zvýšení mezd, naopak se zvýšila platba mýtného a spotřební daně z tabáku. V roce 2019

se zvýšily výdaje státního rozpočtu, a to v důsledku zvýšení sociálních dávek na děti a ošetřovné (MNB, 2019b).

- **Inflace**

Tabulka 13 – Srovnání vývoje inflace 2017–2019 Maďarsko

	2017	2018	2019
Inflace	2,3 %	2,8 %	3,3 %

Zdroj: MNB (2017a, 2018a, 2019a), zpracováno autorkou

Inflaci v Maďarsku ovlivnil příznivý vývoj investic, které pomáhaly inflaci držet mezi 2–3 %. Maďarská ekonomika očekávala ke konci roku 2017 rostoucí domácí spotřebu, která se potvrdila také díky růstu celkové ekonomiky a zvyšováním zaměstnanosti. Inflaci také ovlivnily mzdové náklady a postupně rostoucí ceny komodit i služeb. V důsledku vyšších cen ropy byla inflace v prvním čtvrtletí roku 2017 vyšší, než se očekávalo. Důležitou roli hrály také investice, které byly na vysoké úrovni. V důsledku příznivého mezinárodního ekonomického výhledu inflaci v roce 2017 ovlivnila zahraniční poptávka, které se dařilo více, než se předpokládalo v prognózách pro tento rok. Ve všech sledovaných letech docházelo k dynamickému růstu investic, které byly podpořeny posilováním firemních investičních procesů a také prostřednictvím historicky nejnižších úrokových sazeb, oživením trhu s bydlením. Růst spotřeby domácností byl ovlivněn růstem reálných mezd zaměstnanců a sekundární efekt lze zaznamenávat i v podpoře trhu s bydlením. Maďarsku, jako exportní zemi, pomohlo také zvětšení podílu na exportním trhu (MNB, 2017a). Také v roce 2018 zvyšovala inflaci silná domácí poptávka a zhoršující se vnější ekonomika zpomalovala tempo růstu cen. Inflace mírně vzrostla, tak jako ve všech evropských zemích. Výjimkou bylo Polsko. V prvních měsících roku 2018 rostly ceny široké škály služeb, a to výrazněji než v předešlých letech. Další růst reálných mezd podpořil spotřebu domácností a zvyšování úspor (MNB, 2018a). Obdobná situace se opakovala i v roce 2019, kdy se neustále zvyšovala reálná mzda a spotřeba domácností. V roce 2019 se také zvyšovaly ceny potravin, které inflaci naopak zvyšovaly (MNB, 2019a).

- **Úrokové sazby**

Tabulka 14 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2017–2019 Maďarsko

	2017	2018	2019
Základní úroková sazba	0,9 %	0,9 %	0,9 %

Zdroj: MNB (2017a, 2018a, 2019a), zpracováno autorkou

V roce 2017 se podmínky pro poskytování úvěrů podnikům zjednodušily, a to pro všechny velikostní kategorie podniků. V případě poskytování úvěrů domácnostem se sazby výrazně nezměnily. Úroková sazba pro firmy se v průběhu roku snižovala a průměrná nová úroková míra s pohyblivou úrokovou sazbou pro firmy zůstala na 2,5 %. Banky odůvodnily pokles úrokových sazeb jako důsledek dobrého ekonomického výhledu. V roce 2017 klesaly také úroky u hypotečních úvěrů pro domácnosti. V roce 2018 se nadále snižovaly podmínky pro poskytnutí úvěru pro podniky, a to zejména kvůli zmírnění požadavků na zajištění. Banky ovšem v roce 2018 nesnížily sazby hypotečních úvěrů (v roce 2018 se úroky hypotečních úvěrů pohybovaly na 2,5–2,8 %). Dále pokračoval pokles úrokových sazeb poskytované podnikům, které se oproti předchozímu roku snížily o 0,2 %, a to tedy na 2,3 %. Ostatní spotřebitelské úvěry zůstaly nadále beze změny. I v roce 2019 zůstaly úvěrové podmínky pro podniky a domácnosti nezměněné, avšak některé banky na začátek roku 2020 plánovaly zpřísnit podmínky úvěrů. V průběhu čtvrtého čtvrtletí roku byl pozorován pokles reálných úrokových sazeb, což bylo vysvětleno nárůstem inflačního očekávání. Průměrná úroková sazba úvěrů pro podniky v roce 2019 vzrostla o 0,1 % oproti roku 2018 a činila tak 2,4 %. Hypoteční úvěry pro domácnosti se v průběhu roku nepatrně snížily (MNB, 2017a, 2018a, 2019a).

- **Nezaměstnanost**

Tabulka 15 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2017–2019 Maďarsko

	2017	2018	2019
Nezaměstnanost	4,1 %	3,8 %	3,4 %

Zdroj: MNB (2017a, 2018a, 2019a), zpracováno autorkou

V roce 2017 zaměstnanost rostla, a to převážně v soukromém sektoru. Nárůst počtu zaměstnaných ve stavebnictví (těžba, elektřina, veřejné služby) přispěl k nárůstu počtu zaměstnanců v soukromém sektoru v souladu s výrazným nárůstem výkonů ve stavebnictví. Zaměstnanost v sektoru výroby a služeb se výrazně nezměnila. Na základě

počtu volných pracovních míst klesla poptávka firem po pracovních silách v celé řadě odvětví. V roce 2017 byl podíl aktivního obyvatelstva (15–64 let) v Maďarsku 71,7 % (MNB, 2017a). V roce 2018 se zaměstnanost v soukromém sektoru výrazně nezměnila. Paralelně se zpomalením průmyslové výroby se výrazně nezměnil ani počet zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu, zatímco zaměstnanost v sektoru služeb rostla v souladu s dynamickou expanzí produkce. V roce 2018 se zvýšil podíl aktivního obyvatelstva Maďarska na 72,3 % (MNB, 2018a). V roce 2019 se i přes zpomalující se dynamiku zaměstnanosti v soukromém sektoru, ve srovnání se stejným obdobím roku 2018, zaměstnanost stále zvyšovala. V rámci soukromého sektoru došlo k poklesu zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu, zatímco zaměstnanost v sektoru služeb meziročně výrazně vzrostla. Na základě počtu volných pracovních míst poptávka podniků po pracovní síle nadále klesala v celé řadě odvětví (MNB, 2019a).

Dopad COVID-19 na ekonomiku Maďarska

V před pandemických letech se Maďarsku dařilo snižovat velmi vysoký státní dluh, dařilo se zaměstnanosti a také hrubý domácí produkt rostl. Ekonomika Maďarska byla ve sledovaných letech v expanzi a prosperovala. Inlace se pohybovala v přijatelných mezích a Maďarsko podporovalo podniky a zvyšovalo mzdy. I Maďarsko postihla pandemie a takto ovlivnila jednotlivé makroekonomické ukazatele v pandemickém roce 2020 a 2021.

- **Hrubý domácí produkt**

Tabulka 16 – Srovnání vývoje HDP 2019–2021 Maďarsko

	2019	2020	2021
HDP (%)	4,6 %	-4,7 %	7,1 %
HDP (mil. USD)	163 536,49	155 842,2	
HDP na obyvatele v PPS	72,8	73,9	

Zdroj: Eurostat (2022e), World Bank (n.d., n.d.a), zpracováno autorkou

Maďarská ekonomika se ve třetím čtvrtletí roku 2020 propadla o 4,6 %, propad ve čtvrtém čtvrtletí mírně zpomalil, a to na 3,6 %. Celoroční propad hrubého domácího produktu za rok poté činil 4,7 %. Růst nejvíce brzdily služby, největší újmu a největší podíl na snížení produktu zaznamenalo ubytování a stravování, které kleslo o 51,1 % jako

důsledek vládních opatření, která vláda přijala. Maďarsko se rozhodlo pandemií koronaviru řešit daňovými úlevami, tvorbou pracovních míst a podporou investic místo toho, aby přijala drastická úsporná opatření, která by ekonomiku velmi utlumily. K oživení ekonomiky poskytla EU roční „injekci“ v rámci programu COVID. První známky hospodářského poklesu byly pozorovány v prvním čtvrtletí roku 2020, a to u dodavatelských řetězců v důsledku ztráty čínských dodavatelů, což postavilo maďarské výrobní firmy do obtížné situace a ovlivnilo to tak hrubý domácí produkt. Na poklesu produktu měla vliv také panika mezi spotřebiteli a firmami, která narušila obvyklé vzorce spotřeby a vytvořila tak tržní anomálie (Baldwin & Weder di Mauro, 2020a; Hungary Today, 2021a).

V prvním čtvrtletí roku 2020 hrubý domácí produkt zatím neklesal tolik, jako v druhé polovině roku. Na spotřebě domácností, která v roce 2020 klesla i kvůli vládním opatřením se projeví klesající příjmy domácností a tvorba vyšších preventivních úspor. Ekonomika Maďarska byla v roce 2020 v recesi, Maďarsko tak muselo zrušit nebo pozastavit plánované projekty. Na poklesu produktu se také podílel pokles exportu, jelikož maďarská ekonomika vyváží převážně produkty pro automobilový průmysl a pokles ovlivnily také služby (Eurostat, 2021; OECD, 2020).

Ekonomický výkon v roce 2020 předčil očekávání ve srovnání se státy EU, což naznačuje schopnost maďarské ekonomiky rychle se zotavit. Kvůli šíření nových mutací však dorazila v průběhu roku 2021 další vlna epidemie, které v prvním čtvrtletí vedla k poklesu produktu v důsledku rozšíření restriktivních opatření a narušení výrobních řetězců. V závislosti na očkování a tím i naplánováním ekonomického restartu se očekává růst od druhého nebo třetího čtvrtletí. I přes loňskou recesi, částečně kvůli přílivu zahraničního kapitálu, zůstala míra domácích investic vysoká a míra nezaměstnanosti byla na mezinárodní poměry nízká. Na straně poptávky oživení podporují také rostoucí příjmy domácností a oživení veřejných investic. V roce 2021 k růstu produktu přispěly také služby, konkrétně odvětví stravování a ubytování vzrostlo o 68,8 % oproti roku 2020 a to jako důsledek rozvolnění opatření v průběhu roku 2021 (MNB, 2021a).

- **Veřejné finance, státní rozpočet**

Tabulka 17 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2019–2021 Maďarsko

	2019	2020	2021
Státní rozpočet	-1 128 mld. HUF	- 5 653 mld. HUF	- 4 023 mld. HUF

Zdroj: MNB (2019b, 2020b, 2021b), zpracováno autorkou (k 15. 4. 2022 1 HUF = 0,065 Kč)

V důsledku opatření, která byla přijata a působila na ekonomiku roku 2020, a poklesu daňových příjmů vzrostl v roce 2020 schodek na – 5 653 mld. HUF. Téměř třetinu opatření s přímým rozpočtovým dopadem pokryla vláda z alokace rozpočtových prostředků a fondů EU. Na straně příjmů schodek nejvíce zvyšovaly daňové příjmy, které byly v důsledku ekonomické krize spojené s pandemií podstatně nižší než minulý rok. Dopady způsobené epidemií a související hospodářský pokles měly dopad na celkové příjmy státního rozpočtu. Největší pokles zaznamenaly příjmy z daní z příjmů právnických osob a fyzických osob. Příjmy z daně z přidané hodnoty se snížily především kvůli snížené spotřebě domácností, naopak příjmy ze spotřebních daní z tabákových výrobků vzrostly. Také výdaje byly zvýšené kvůli řešení hospodářské krize, na dotace podnikům, které byly zasaženy pandemií a dotace jim tak kompenzovaly jejich chybějící příjmy a také se zvedala výše sociálních dávek. Dodatečné náklady na tlumení pandemie zvýšily výdaje rozpočtových orgánů prostřednictvím centrální rezervy, která byla vytvořena v průběhu pandemie, a Fondu hospodářské ochrany. Vláda také podporovala nemocnice, zvyšovala platby zdravotníkům a poskytla jednorázový příplatek a pomáhala nemocnicím s vyrovnáním dluhů. Vláda na pomoc živnostníkům zavedla možnost odkladu splátek úvěrů pro fyzické osoby, podnikatele a podniky. Do června roku 2020 podniky nemusely platit odvody za zaměstnance v oblasti turistiky, restauračních zařízení, organizátoři kulturních a sportovních akcí, taxikáři či kadeřníci. Stát se také rozhodl podpořit podniky tak, že uhradil tříměsíční mzdu zaměstnancům do výše 70 procent v případě zaměstnavatelů, kteří v důsledku opatření proti koronaviru museli omezit nebo přerušit výrobu. Podmínkou bylo, aby zaměstnavatel nepropouštěl své zaměstnance. Celkově maďarská vláda vyčlenila na podporu podniků a malých živnostníků celkem 100 miliard HUF (MNB, 2020b).

Maďarské národní bance poskytla EU v průběhu roku dotace na podporu podniků i občanů. V květnu Maďarsko poskytlo dotace pro malé, střední i velké podniky, aby

měly finance na pokrytí svých okamžitých provozních kapitálových a investičních potřeb. Podporovalo také služby, které byly nejvíce zasaženy pandemií (letectví, zaměstnanci v tomto oboru) (European Commission, 2020).

Schodek státního rozpočtu na rok 2021 je prognóza Maďarské centrální banky, která do roku 2021 počítá s oživením ekonomiky a zvýšením daňových příjmů a s využitím zkušeností, které vláda získala v prvním roce boje s pandemií (MNB, 2021b).

- **Inflace**

Tabulka 18 – Srovnání vývoje inflace 2019–2021 Maďarsko

	2019	2020	2021
Inflace	3,3 %	3,4 %	3,9 %

Zdroj: MNB (2019a, 2020a, 2021a), zpracováno autorkou

Inflace se v roce 2020 vyznačovala větší variabilitou a neobvyklými sezónními výkyvy způsobené pandemií koronaviru. Na růstu inflace se ve druhém čtvrtletí roku 2020 podílela nabídka a náklady způsobené pandemií. Ve druhé polovině roku se dynamika růstu cen zmírnila. Za růstem inflace stály převážně ceny pohonných hmot a tabákových výrobků. Je to dáno dalším zvýšením spotřební daně na tabákové výrobky, ale svou roli hrálo také oživení ekonomiky. Ceny pohonných hmot klesly v první vlně epidemie na velmi nízké hodnoty. Pohonné hmoty v druhém čtvrtletí vzrostly o 30 % a ovlivnily tak inflaci. I přes kolísavost dalších čtvrtletí se v roce 2021 očekává zmírnění dynamiky růstu mezd a působení dezinflačního vlivu vnějšího prostředí. V roce 2020 klesala spotřeba domácností, a to převážně z důvodu vládních opatření, kdy byl provoz maloobchodů i služeb omezen. Zlepšující se zahraniční ekonomika zvyšovala tempo růstu cen. Průměrná inflace v roce 2021 se očekává okolo 3,9 %. Na zvýšení inflace se podílelo oživení ekonomiky, které nastalo v první polovině roku 2021. I Maďarsko očekává výrazný růst inflace v roce 2022 a tento růst bude atakovat 10procentní růst stejně jako u České republiky. Inflace v únoru 2022 byla již 8,5 % a růst cen potravin překročil 10 %. (MNB, 2021a; Hungary Today, 2022).

- **Úrokové sazby**

Tabulka 19 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2019–2021 Maďarsko

	2019	2020	2021
Základní úroková sazba	0,9 %	0,6 %	2,4 %

Zdroj: MNB (2019a, 2020a, 2021a), zpracováno autorkou

Kvůli zhoršujícím se ekonomickým vyhlídkám způsobených epidemií koronaviru banky během třetího čtvrtletí roku 2020 dále zpříšňovaly podmínky pro poskytování úvěrů podnikům. Průměrné náklady na financování firemních úvěrů se během roku 2020 snížily, stejně jako u osobních úvěrů. Reálné úrokové sazby během roku 2020 klesly, což je vysvětleno rostoucími inflačními očekáváními a nižšími depozitními sazbami. Průměrná úroková sazba úvěrů pro podniky činila 2,1 %. I v tomto případě lze zaznamenat pokles úroků oproti před pandemickými lety. Jako hlavní důvody pro zpříšňování podmínek pro získání úvěrů byly zmíněny problémy, které jsou specifické pro zasažené odvětví a s tím spojený zhoršující se ekonomický výhled. V prvním pololetí roku 2021 se očekává podobné zpříšňování v podobě požadované minimální bonity podniků a maximální výši úvěrů. Pro domácnosti se průměrné náklady na úvěry příliš nezměnily, ani u hypotečních úvěrů. Naopak banky během roku 2020 zmírnily podmínky pro domácnosti při žádání o hypoteční úvěr. Zvyšování základní úrokové sazby v roce 2021 je podobně jako v ostatních zemích i zde důvodem více než sedmiprocentní inflace. Odhodlanost nadále zpříšňovat měnové podmínky tamní centrální banka prokázala také prostřednictvím výrazného zvýšení depozitní sazby. Záměr maďarské centrální banky je urychlit boj s inflací, ovšem zvyšování úrokových sazeb se na inflaci podepíše se zpožděním (MNB, 2020a, 2021a).

- **Nezaměstnanost**

Tabulka 20 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2019–2021 Maďarsko

	2019	2020	2021
Nezaměstnanost	3,4 %	4,4 %	4,6-5 %

Zdroj: MNB (2019a, 2020a, 2021a), zpracováno autorkou

Počet zaměstnaných lidí ve veřejném sektoru dosáhl ve třetím čtvrtletí roku 2020 v průměru 4 486 000 lidí, což je o pouhých 35 000 méně než ve shodném čtvrtletí předchozího roku. Negativní ekonomický dopad druhé vlny koronaviru se projevil již

v říjnovém poklesu zaměstnanosti. V listopadu se zaměstnanost zhoršila převážně v sektoru služeb, a to jako důsledek zákazu jejich provozu. Mzdy v soukromém sektoru ve třetím čtvrtletí roku 2020 rostly, nejvíce rostly ve zpracovatelském průmyslu, a naopak klesaly v sektoru tržeb. V důsledku první vlny epidemie koronaviru se firmy přizpůsobily zkrácením pracovní doby, ale také musely propouštět své zaměstnance. Největší pokles zaměstnanosti zaznamenal zpracovatelský průmysl a sektor služeb (převážně v cestovním ruchu, dopravě, pohostinství) a naopak největší nárůst zaměstnanosti zaznamenal sektor stavebnictví a informačních a komunikačních odvětví. V říjnu 2020 se počet zaměstnaných v národním hospodářství snížil o 72 000 lidí v produkčním věku oproti stejnému čtvrtletí předchozího roku, a proto také míra nezaměstnanosti vzrostla na 4,4 %. Průzkum trhu práce má ovšem pro tento pokles vysvětlení. Pokles zaměstnanosti, stejně tak jako první vlna epidemie koronaviru, nebyl doprovázen jen nárůstem nezaměstnanosti, ale také poklesem ekonomicky aktivních obyvatel, jelikož lidé, kteří přišli o práci, nemohli novou práci najít, například kvůli kvalifikaci a vzdělání. Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2020 zaměstnanost ještě klesla, zejména v sektoru služeb a maloobchodu (MNB, 2020a).

Další vlny epidemie mohou zhoršit nepříznivé dopady na zaměstnanost, ale v roce 2021 se očekává, že budou mírnější než během první vlny. Očekává se, že míra nezaměstnanosti dosáhne svého vrcholu v druhém čtvrtletí roku 2021 a pak bude klesat. Míra nezaměstnanosti se odhaduje na 4,6 až 5 % (MNB, 2021a).

3.2.3 Polsko

I v Polsku vládl do roku 1989 komunistický režim. Od jeho pádu zažívalo Polsko silný a nepřetržitý růst a do roku 2007 rostla ekonomika Polska nejvíce ze všech zemí střední Evropy. Ekonomiku Polska jako jedinou v Evropě nepoznamenala hospodářská krize, k níž došlo v letech 2008–2009, a ekonomika v těchto letech nebyla v recesi, ale životní úroveň v Polsku se stále nevyrovnala západním zemím (ČT 24, 2019; Zenkner, 2022).

Nejdůležitějším odvětvím Polska je velkoobchod a maloobchod, doprava, ubytování, stravování a pohostinství a také průmysl. Do zemí EU směřuje 74 % polského vývozu a 67 % dovozu proudí také ze zemí EU (Evropská unie, 2022).

Dle Statistics Times (2021) je Polsko na 23. místě světového srovnání zemí dle nominálního hrubého produktu. Je to tak nejvýše postavená země ze zemí Visegrádské skupiny, následuje Česká republika.

Ekonomika Polska v letech 2017–2019

Také Polsko je součástí Evropské unie a NATO a ekonomiku Polska tak ovlivnil začátek členství v této unii a alianci. Jak již byl zmíněno, Polsko zvládlo celosvětovou krizi nejlépe ze zemí EU a nenastala v této zemi recese. Polsko nepostihla recese ani v roce 2012, jak tomu bylo v jiných státech Visegrádské skupiny.

- **Hrubý domácí produkt**

Tabulka 21 – Srovnání vývoje HDP 2017–2019 Polsko

	2017	2018	2019
HDP (%)	4,8 %	5,4 %	4,7 %
HDP (mil. USD)	526 508, 88	587 411, 75	597 280, 56
HDP na obyvatele v PPS	68,9	70,3	72,2

Zdroj: Eurostat (2022e), World Bank (n.d., n.d.a), zpracováno autorkou

Ve sledovaných letech je ekonomická situace v Polsku příznivá a ekonomický růst se drží na úrovni blízké 5 %. Hlavním motorem růstu byla ve všech sledovaných letech rostoucí spotřebitelská poptávka podporovaná rostoucí zaměstnaností a rostoucími mzdami, velmi dobrým spotřebitelským sentimentem a vyplácením sociálních dávek.

K růstu hrubého domácího produktu v roce 2017 pozitivně přispěly také zásoby a výrazněji poklesl vývoz než dovoz. Systematické zvyšování poptávky v ekonomice, v podmínkách vysokého využití výrobních kapacit, přispívá k růstu poptávky po práci. To se samozřejmě promítá do růstu zaměstnanosti. Hlavním tahounem růstu byla individuální spotřeba, která byla podpořena vyplácením dávek v programu „Family 500 plus“ a také velmi rostly veřejné investice. Na růstu produktu se ve sledovaných letech také podílelo zvýšení celkové produktivity výrobních faktorů a byl navýšen podíl čistého exportu, který ovlivnil ekonomický růst (Narodowy Bank Polski [NBP], 2017; Rada Ministrów, 2018).

I v roce 2018 zůstala největším tahounem růstu produktu rostoucí spotřebitelská poptávka a nárůst veřejných investic. Příspěvek čistého exportu k růstu produktu zůstával také

kladný, což bylo způsobeno výrazným zrychlením růstu exportu především do eurozóny. Pokračující vysoký růst poptávky v ekonomice přispíval k dalšímu růstu zaměstnanosti. Po zhoršení globální ekonomiky se meziroční růst v Polsku v posledních čtvrtletí roku 2019 snížil, ale zůstal na relativně vysoké úrovni. Hlavním tahounem zůstala spotřebitelská poptávka a také rostoucí investice, zejména do podniků. Rozdíl lze shledávat v příspěvku čistého exportu k růstu hrubého domácího produktu, který byl ve druhém čtvrtletí roku 2019 blízko nule (NBP, 2018, 2019).

V analyzovaném období 2017–2019 bylo zaznamenáno kladné saldo zahraničního obchodu a z hlediska institucionálních sektorů se na tvorbě HDP (v běžných cenách) nejvíce podílel sektor nefinančních podniků a z výdajového přístupu hrubého domácího produktu byl ekonomický růst ve sledovaných letech v Polsku ovlivněn domácí poptávkou (Rada Ministrów, 2019).

- **Veřejné finance, státní rozpočet**

Tabulka 22 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2017–2019 Polsko

	2017	2018	2019
Státní rozpočet	- 25, 354 mld. PLN	- 10, 406 mld. PLN	- 13, 738 mld. PLN

Zdroj: Rada Ministrów (2018, 2019, 2020a), zpracováno autorkou (k 15. 4. 2022 1 PLN = 5,28 Kč)

Největší podíl na příjmech rozpočtu měly daně z přidané hodnoty a daně z příjmů fyzických osob a vyšší úhradou ze zisku od Polské národní banky. Naopak nižší čerpání výdajů, než bylo plánováno v rozpočtovém zákoně, bylo zejména důsledkem neúplného přidělení konkrétních rezerv a finančních prostředků v oblasti grantů a dotací a také v běžných výdajů. V roce 2017 došlo v průběhu roku ke zlepšení makroekonomických podmínek pro výběr daňových příjmů, jelikož došlo k výraznému zrychlení tempa růstu hrubého domácího produktu a k růstu zaměstnanosti. Zvýšení daňových příjmů v roce 2017 je výsledkem řady opatření přijatých od roku 2016 za účelem zpřísnění daňového systému. Největší dopad měla v tomto ohledu implementace povinného předkládání jednotného kontrolního souboru, zavedení tzv. palivového balíčku a monitorovacího systému silniční dopravy. Ke zvýšení příjmů z daně z přidané hodnoty patří zvýšení efektivity výběru a prováděných kontrol. Největší výnos ze spotřební daně lze zaznamenat u daně z pohonných hmot, což je výsledkem zvýšení poptávky po palivech. Příjmy státního rozpočtu z daně z příjmů právnických osob vzrostly oproti roku 2016

o 12,8 % a tento růst ovlivnilo příznivé ekonomické prostředí a vyšší hospodářské výsledky organizací. Největší podíl na výdajích státního rozpočtu uskutečněných v roce 2017 tvořily výdaje na dotace do Fondu sociálního pojištění a fondu Starobní a invalidní důchodové fondy a k financování peněžitých dávek, dále obecné dotace pro územní samosprávné celky a výdaje na program Family 500 plus na rodinné dávky (Rada Ministrów, 2018).

I v roce 2018 působily na vyšší daňové příjmy dopady řady opatření daňové správy k zpřísnění daňového systému a stále probíhající dobrá makroekonomická situace. Od 1. 1. 2018 mají podniky povinnost vést evidenci pomocí registračních pokladen, což přineslo příjmy do státního rozpočtu. Podíl na výdajích se v roce 2018 výrazně nelišil od roku 2017. Obdobná situace panovala i v roce 2019, kdy stále na straně příjmů působil efekt ze zpřísnění daňového systému a dobré makroekonomické situace. V roce 2019 došlo ke snížení poměru daňových příjmů státního rozpočtu k hrubému domácímu produktu, a to zejména u daně z přidané hodnoty a spotřební daně. Pokles u daně z příjmů byl jen mírně nižší a pokles spotřební daně ovlivnil fakt, že od roku 2019 je v zákoně o rozpočtu snižená sazba spotřební daně z energií (Rada Ministrów, 2019, 2020a).

- **Inflace**

Tabulka 23 – Srovnání vývoje inflace 2017–2019 Polsko

	2017	2018	2019
Inflace	2 %	2 %	2,3 %

Zdroj: Rada Ministrów (2018, 2019, 2020a), zpracováno autorkou

Inflaci v Polsku v roce 2017 nejvíce ovlivnil růst cen surovin, a to zejména ropy, který vyústil v prudké zvýšení dynamiky cen energií v Polsku. V důsledku toho se inflace nejprve zvýšila v prvním čtvrtletí roku 2017 meziročně o 2 % a v dalších čtvrtletích roku 2017 se již držela na relativně stabilní úrovni. V důsledku prudkého zvýšení v prvním čtvrtletí dosáhl v roce 2017 průměrný nárůst spotřebitelských cen 2 % (po dvou letech deflace) a byl tak vyšší, než prognóza přijatá v zákoně o rozpočtu na rok 2017. Inflace v Polsku je pod inflačním cílem již pět let. Inflaci v Polsku také ovlivnila dobrá situace na trhu práce a vysoké tempo růstu soukromé spotřeby. Kolísání cen komodit ovlivnilo tempo růstu prodejních cen průmyslové výroby, které po svém maximu v prvním čtvrtletí dále klesalo. (NBP, 2017; Rada Ministrów, 2018).

V roce 2018 byly ceny spotřebního zboží a služeb v průměru po celý rok 2018 o 1,6 % vyšší, než v roce 2017 a úroveň cen spotřebního zboží a služeb v zemi byla výrazně ovlivněna cenovou situací na světových komoditních trzích (zejména v energetice a zemědělství). Výrazný pokles cen ropy v posledních měsících roku 2018 přispěl k poklesu inflace v závěru roku na 1,1 %. Kolísání cen komodit ovlivnilo meziroční tempo růstu prodejních cen průmyslové výroby, stejně jako v roce 2017. Průměrná roční inflace v Polsku zůstala na 2 % (Rada Ministrów, 2019).

V jednotlivých měsících roku 2019 se inflace postupně zvyšovala, meziroční tempo růstu spotřebitelských cen v červnu překročilo úroveň inflačního cíle a na konci roku se již přiblížilo k horní hranici přijatelné odchylky od cíle. Nejrychleji rostly ceny potravin, což souviselo s omezením nabídky především na trhu se zeleninou a vepřovým masem. Ceny energií byly naopak nižší než v předchozím roce, což bylo způsobeno poklesem cen elektřiny a nízkou dynamikou cen pohonných hmot. Zpožděné dopady vysokého tempa růstu ekonomiky a velmi dobrá situace na trhu práce přispěly k postupnému nárůstu inflace, která v průměru za rok 2019 dosáhla výše 2,3 %. Opačná tendence byla u prodejních cen průmyslové výroby, jejichž tempo růstu bylo v jednotlivých čtvrtletí roku 2019 stále nižší (Rada Ministrów, 2020a).

- **Úrokové sazby**

Tabulka 24 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2017–2019 Polsko

	2017	2018	2019
Základní úroková sazba	1,5 %	1,5 %	1,5 %

Zdroj: NBP (2018, 2019, 2020), zpracováno autorkou

S ohledem na riziko překročení inflačního cíle ve střednědobém horizontu úrokové sazby Polská národní banka v roce 2017 nezměnila a hlavní úroková sazba (referenční sazba) zůstala na 1,5 %. Nezměněná úroková sazba byla důsledkem rozhodnutí Rady pro měnovou politiku, která vyhodnotila, že nárůst domácích inflačních tlaků související se zlepšováním domácí ekonomické situace bude pozvolný a že dynamika cen v prostředí polské ekonomiky zůstane mírná. V důsledku toho úroveň úrokových sazeb centrální banky přispívá k udržení polské ekonomiky na cestě udržitelného růstu a udržení makroekonomické rovnováhy. Úrokové sazby již třetím rokem v řadě centrální banka nezměnila ani pro rok 2018 a neučinila tak ani v roce 2019. V roce 2019 banka

předpokládala zrychlení inflace v roce 2020 pouze za dočasné a že bude v dalších měsících klesat (NBP, 2018, 2019, 2020).

- **Nezaměstnanost**

Tabulka 25 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2017–2019 Polsko

	2017	2018	2019
Nezaměstnanost	6,6 %	5,8 %	5,2 %

Zdroj: Rada Ministrów (2018, 2019, 2020a), zpracováno autorkou

Také nezaměstnanost v Polsku ovlivnil ekonomický růst, který přispěl k dalšímu zlepšení situace na trhu práce. Největší pozitivní vliv na změnu počtu pracovních míst v národním hospodářství měly služby, průměrná zaměstnanost se v menší míře zvýšila také v ostatních ekonomických odvětvích, naopak ve stavebnictví došlo po čtyřech letech k poklesu zaměstnaných osob. Zvýšení poptávky po práci se projevilo hlavně v poklesu počtu nezaměstnaných, kterých bylo o 19 % méně než v předchozím roce a míra nezaměstnanosti tak činila 6,6 %. Růst zaměstnanosti byl doprovázen zvýšením mezd. Po zohlednění inflace byla průměrná mzda reálně vyšší o 3,4 % než v předchozím roce. Zlepšení dynamiky ekonomické aktivity v roce 2018 se promítlo do dalšího zlepšení situace na trhu práce a opět měly největší pozitivní vliv na změně počtu pracovních míst služby. Průměrná zaměstnanost v ostatních ekonomických sektorech se zvýšila v menší míře. Počet nezaměstnaných se v roce 2018 snížil o dalších 10,4 % oproti roku 2017 a míra nezaměstnanosti se tak snížila na 5,8 %. V roce 2018 nadále rostly mzdy. Stejný trend pokračoval v roce 2019, kdy rostla zaměstnanost a zvyšovaly se mzdy (Rada Ministrów, 2018, 2019, 2020a).

Dopad COVID-19 na ekonomiku Polska

Také Polsko v letech 2017 až 2019 zaznamenávalo recesi, klesala nezaměstnanost, rostly mzdy, rostl produkt, inflace se držela okolo 2 %. Také úrokové sazby se držely na stabilní úrovni. Pandemie ovlivnila ekonomiku Polska následovně.

- **Hrubý domácí produkt**

Tabulka 26 – Srovnání vývoje HDP 2019–2021 Polsko

	2019	2020	2021
HDP (%)	4,7 %	-2,5 %	5,7 %
HDP (mil. USD)	597 280, 56	596 624, 36	
HDP na obyvatele v PPS	44,4	45,7	

Zdroj: Eurostat (2022e), World Bank (n.d., n.d.a), zpracováno autorkou

Polská vláda v průběhu roku přijímala řadu akcí, která byla zaměřena především na ochranu zdraví, na pracovní místa a na finanční zabezpečení pro podniky a občany. Toho bylo dosaženo především díky tzv. protikrizovému a finančnímu štítu. Díky výše uvedeným akcím se v Polsku podařilo předejít narušení dodavatelských řetězců, hromadným bankrotům a ztrátě likvidity podniků, a tím výraznému nárůstu nezaměstnanosti a drastickému zhoršení příjmové situace domácností. Pandemie v Polsku způsobila od poloviny března roku 2020 prudké zpomalení ekonomické aktivity a zhroucení současných trendů ve většině makroekonomických kategorií. Souviselo to především se zaváděním omezení činností firem a mobility osob a také se změnami v chování domácností a podniků. Ve výsledku poprvé od začátku 90. let Polsko zaznamenalo pokles produktu. Díky dobrému začátku roku 2020 se produkt v prvním čtvrtletí snížil jen mírně, ale již ve druhém čtvrtletí byl zaznamenán výrazný pokles, a to o 9 %, což představuje nejhlubší propad v dostupné historii. Ve třetím čtvrtletí se naplnilo očekávané poměrně silné oživení ekonomické aktivity. Kvůli dalším vlnám pandemie a návratu k přísným restrikcím se produkt ve čtvrtém čtvrtletí opět propadl, ovšem mnohem méně než v prvním čtvrtletí. Což bylo z velké části způsobeno průmyslem a exportem. Dobré výsledky těchto sektorů ve srovnání s ostatními sektory ekonomiky jsou především výsledkem vysoké aktivity v mezinárodních výrobních sítích, kterých je Polsko členem. Epidemie a zavedená restrikce nejvíce zasáhla soukromou spotřebu a investiční činnost. Soukromá spotřeba se v roce 2020 snížila o 3,1 % a investiční aktivita dokonce o 9,6 %. Pokles soukromé spotřeby byl dán především zavedením nezbytných omezení, ale také nejistotou ohledně budoucí situace na trhu práce, která spolu s nárůstem reálného disponibilního důchodů domácností vyústila v silný nárůst úspor obyvatelstva. Pokles investiční aktivity se také částečně týkal i sektoru mimo vládní

instituce. Kladný příspěvek byl pouze u čistého exportu. Zavedené restriktce platila pro většinu odvětví hospodářství, omezení se nejvíce dotkla odvětví pohostinství, stravování a volného času (Rada Ministrów, 2021).

- **Veřejné finance, státní rozpočet**

Tabulka 27 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2019–2021 Polsko

	2019	2020	2021
Státní rozpočet	- 13, 738 mld. PLN	- 84, 98 mld. PLN	

Zdroj: Rada Ministrów (2020a, 2021), zpracováno autorkou (k 15. 4. 2022 1 PLN = 5,28 Kč)

Na jedné straně uzavření ekonomiky a následný pokles ekonomické aktivity přispěly ke snížení plánovaných rozpočtových příjmů a na druhé straně plánované výdaje výrazně vzrostly v důsledku aktivit vlády zamezit šíření onemocnění a zajistit co nejmenší propad ekonomiky. Vláda tak přijala řadu opatření, které tvořily tzv. protikrizové štíty, které měly čelit negativním socioekonomickým dopadům související s pandemií. V rámci balíčku opatření byla představena řada řešení financovaných nejen subjekty veřejného sektoru, ale především Polským rozvojovým fondem a Fondem boje proti COVID-19. V rámci výdajů byly poskytnuty prostředky na další stimulaci ekonomiky, aby se mohla co nejdříve vrátit na cestu růstu. Kromě toho byla dle přijatých zákonů provedena řada ustanovení, včetně o různých typech dočasných osvobození nebo snížení sazeb daně a o přijetí zvýhodněných změn ve stanovení a financování odvodů na zdravotní a sociální pojištění. Na boj proti negativním dopadům pandemie byly finanční prostředky rozděleny do tří hlavních zdrojů financování, a to na výdaje státního rozpočtu a rozpočtu evropských fondů (ve výši 23,2 mld. PLN), Fond boje proti COVID-19 (92,7 mld. PLN) a finanční štíty Polského rozvojového fondu (63,5 mld. PLN). Ze státního rozpočtu největší výdaje byly rozděleny na platby do fondu Protiopatření COVID-19 (nákup prostředků osobní ochrany, zajištění činnosti vyšetřujících týmu na detekci koronaviru, zabezpečení domovů sociální péče proti nárůstů infekcí způsobených virem aj.), na dávky pro fyzické osoby (sociální pojištění, příspěvky na péči a příspěvky na karanténu), na běžné výdaje (zdravotnické prostředky, suroviny, prostředky osobní ochrany) a také na majetkové výdaje (nákup ventilátorů, infuzních a injekčních pump, monitorů). Z evropských fondů byly poskytnuté finance na podporu podnikání, zdravotnických zařízení, dotace na platy zaměstnanců na podporu sociálních služeb. Pro podnikatele byly

zavedené změny, které měly snížit dopady pandemie na jejich podnikání, stejně tak byly úlevy pro fyzické osoby. Například byla možnost prominutí záloh v roce 2020, zvýhodněné odpočty od základu daně DPPO, dotace na platy zaměstnanců postižených ekonomickými výpadky atd. (Rada Ministrů, 2021).

Příjmy tvořily především daňové příjmy (i přes nepříznivé makroekonomické podmínky), zejména daň z přidané hodnoty a daň z příjmů právnických osob. Příjmy těchto dvou zdrojů tvořily 53,8 % celkových příjmů státního rozpočtu. Příjmy ze spotřební daně byly ovlivněny zavedením 10% zvýšení sazeb spotřební daně ze zboží podléhající spotřební dani, tzn. pro alkohol, pivo, tabákové výrobky. Došlo k propadu příjmů daně z příjmů fyzických osob a poklesu spotřební daně (jako důsledek snížení spotřební daně z motorových paliv) (Rada Ministrů, 2021).

- **Inflace**

Tabulka 28 – Srovnání vývoje inflace 2019–2021 Polsko

	2019	2020	2021
Inflace	2, 3 %	3, 4 %	5 %

Zdroj: NBP (2020, 2021, 2022), zpracováno autorkou

V jednotlivých čtvrtletí roku 2020 měla inflace klesající tendence. Nejvyšší inflace byla zaznamenána v prvním čtvrtletí roku 2020, kdy činila 4,5 % a překročila tak horní hranici přijatelné odchylky od inflačního cíle. V dalších čtvrtletí roku (hlavně ve druhém čtvrtletí, ve kterém nastal prudký pokles cen ropy na světových trzích v důsledku pandemie) se inflace v Polsku výrazně snížila. Na konci roku tak činila 2,4 % a pohybovala se mírně pod inflačním cílem Polské centrální banky. V roce 2020 se zvyšovaly ceny služeb, naopak prodejní ceny průmyslu byly v roce 2020 v průměru o 0,6 % nižší než o rok dříve. Po jejich mírném nárůstu v 1. čtvrtletí byla v dalších čtvrtletí zaznamenávána deflace, její rozsah se však snižoval. Nárůst inflace v roce 2021 byl velmi velký. Na vysoké inflaci v Polsku se nejvíce podílely rostoucí ceny pohonných hmot, potravin, energií, ale také rostoucí mzdy, které se v roce 2021 zvyšovaly rychlejším tempem než inflace. K vyšší inflaci, oproti zbytku zemí EU, přidávala i solidní domácí poptávka. V prosinci roku 2021 dosáhla inflace 8,6 %, což je nejvyšší hodnota za posledních 20 let. Již v prvním měsíci roku 2022 byla tato hodnota překonána (9,2 %) (NBP, 2021, 2022; Rada Ministrů, 2021).

- **Úrokové sazby**

Tabulka 29 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2019–2021 Polsko

	2019	2020	2021
Základní úroková sazba	1,5 %	0,1 %	1,75 %

Zdroj: NBP (2020, 2021), zpracováno autorkou

V reakci na epidemii COVID-19 přijala Polská centrální banka rychlá a rozhodná opatření k uvolnění finančních podmínek v ekonomice a omezení negativních ekonomických důsledků epidemie. V období března až května 2020 byly třikrát snižené základní úrokové sazby, sazba zmiňovaná v *Tabulka 29*, a to referenční sazba, byla snížena celkem o 1,5 % až na 0,1 %. Na podporu likvidity bankovního sektoru byla také snížena sazba povinných minimálních rezerv z 3,5 % na 0,5 % a rovněž zavedla další nástroje. V roce 2021 začala Polská centrální banka zpřísnovat měnovou politiku, aby stlačila inflaci zpět k cíli a zvýšila tak základní úrokovou sazbu na 1,75 %. Zvyšování úrokových sazeb má za cíl minimalizovat sekundární efekty inflace a odvrátit rizika přehřátí ekonomiky. V roce 2022 se očekává další zvyšování úrokových sazeb (International Monetary Fund, 2021; Rada Ministrów, 2021).

- **Nezaměstnanost**

Tabulka 30 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2019–2021 Polsko

	2019	2020	2021
Nezaměstnanost	5,2 %	6,2 %	%

Zdroj: Rada Ministrów (2020a, 2021), zpracováno autorkou

S propuknutím pandemie se zhoršila situace na trhu práce v Polsku. Poprvé od roku 2013 meziročně nevzrostla zaměstnanost, a naopak se zvýšila nezaměstnanost. V roce 2020 průměrná zaměstnanost v národním hospodářství klesla o 1,4 % ročně oproti nárůstu o 1,8 % o rok dříve. Největší vliv na snižování počtu pracovních míst v národním hospodářství měly služby a průmysl. Omezená poptávka po práci se promítla do nárůstu počtu registrovaných nezaměstnaných, kterých bylo na konci roku o 20,8 % více než na konci roku 2019. Jak znázorňuje *Tabulka 30*, míra nezaměstnanosti v roce 2020 vzrostla oproti roku 2019 o 1 % na 6,2 %. Pokles zaměstnanosti a růst nezaměstnanosti byl doprovázen nižším růstem mezd než v posledních letech. Při zohlednění inflace byla průměrná mzda reálně o 1,6 % vyšší než v předchozím roce, což byl nejnižší nárůst kupní

síly mezd za posledních osm let. Tempo růstu zaměstnanosti však rostlo rychleji než v přijatých novelách zákona o rozpočtu na rok 2020. Vyšší tempo růstu zaměstnanosti v celé ekonomice vyplynulo především z mírnějšího než předpokládaného poklesu zaměstnanosti v podnikovém sektoru a ve státní podpoře, kterou vláda poskytovala podnikům. Důsledkem nižšího, než prognózovaného snížení poptávky po práci byla míra registrované nezaměstnanosti na konci roku 2020 také nižší, než se očekávalo (Rada Ministrů, 2021).

3.2.4 Slovensko

Ekonomiku Slovenska poznamenal pád komunismu, rozpad Československé republiky a také světová hospodářská krize v letech 2008–2009. Od vzniku samostatného Slovenska zaznamenala ekonomika dva velké propady, a to v již zmiňované krizi v roce 2009 a právě nyní, v pandemickém roce 2020 a 2021. Slovenská ekonomika je zaměřena především na průmysl a podobně jako v Polsku či Česku je závislá na automobilovém průmyslu (CzechTrade, Ministerstvo zahraničních věcí, & Zastupitelský úřad České republiky, 2021).

Dle Statistics Times (2021) Slovensko nefiguruje v 50 zveřejněných státech dle nominálního hrubého produktu. Nad ekonomikou Slovenska se umístilo Polsko a Česko.

Ekonomika Slovenska v letech 2017–2019

Také Slovensko je členem NATO a EU a jako jediný stát z Visegrádské skupiny již přijalo euro a stalo se tak členem eurozóny. Stalo se tak v roce 2009 a tento krok poznamenal ekonomiku Slovenska, která byla negativně ovlivněna světovou krizí.

- **Hrubý domácí produkt**

Tabulka 31 – Srovnání vývoje HDP 2017–2019 Slovensko

	2017	2018	2019
HDP (%)	3,4 %	4,2 %	2,5 %
HDP (mil. USD)	95 157, 89	105 561 ,22	105 284, 38
HDP na obyvatele v PPS	70,4	69,9	69,5

Zdroj: Eurostat (2022e), World Bank (n.d., n.d.a), zpracováno autorkou

Ekonomika v roce 2017 rostla zásluhou především domácí poptávky a čistého exportu. Naopak slaběji se vyvíjela hlavně vládní spotřeba. K dynamickému růstu v roce 2017 přispěl také cenový vývoj. Již zmiňovaná domácí poptávka meziročně vzrostla o 2,8 % a značně si tak polepšila oproti předcházejícímu roku v kterém klesala. Rozhodující složkou domácí poptávky v růstu produktu byl růst spotřeby domácností, kterou podpořila zlepšující se situace na trhu práce. Meziročně také vzrostly investice, a to o 3,2 % a fixní investice měly nespécifický pohyb, jelikož dva kvartály roku 2017 rostly a dva klesaly. Důvod slabšího tempa růstu veřejných investic může být pozvolné čerpání fondů EU aktuálního období. Pozitivní vliv čistého exportu je důsledkem vyššího růstu vývozu (4,3 %) než dovozu (3,9 %) zboží a služeb (Národní banka Slovenska [NBS], 2018a, 2018b).

V roce 2018 Slovensko pokračovalo v expanzi a domácí ekonomika vzrostla meziročně o 4,2 %. Největší podíl na růstu ekonomiky měla také v roce 2018 domácí poptávka, zvýšily se investice i spotřeba domácností. Růst ekonomiky podpořil opět vývoj na trhu práce. Domácí poptávka vzrostla o 4,2 % a značně se zvýšila oproti předcházejícímu roku (o 1,4 % větší růst) a hlavním tahounem byly investice. Právě fixní investice zrychlily tempo růstu na 6,8 % a nejvýraznější investiční aktivita byla v automobilovém průmyslu, což souviselo s novou produkcí tohoto průmyslu. Také veřejný sektor přispěl k růstu produktu, a to vlivem dynamického čerpání fondů EU. Oproti roku 2017 v roce 2018 mírně negativně k růstu ekonomiky přispěl čistý export, a to z důvodu vyššího růstu dovozu (5,3 %) než vývozu (4,8 %) v důsledku postupně zpomalující zahraniční poptávky (NBS, 2019a, 2019b).

V roce 2019 ekonomika Slovenska také rostla, ale pomaleji než v předchozích letech. Růst ekonomiky činil 2,5 % a tento vývoj nejvíce ovlivnila slabá zahraniční poptávka, která měla vliv na exportní výkonnost Slovenska. Hlavním zdrojem růstu zůstala spotřeba domácností a investice, které nadále rostly, ale mírnějším tempem než v minulém roce. Spotřeba domácností vzrostla o 2,2 % a tento růst ovlivnila stále příznivá situace na trhu práce. Ve sledovaném roce zpomalil růst výdajů na výrobky každodenní spotřeby, například potraviny, a naopak vzrostly výdaje na služby, které táhly z velké části růst spotřeby. Přestože se zvyšovaly příjmy, lidé více šetřili a méně utráceli. Fixní investice rostly zejména kvůli investiční aktivitě soukromého sektoru a exportní výkonnost

zpomalovala vlivem pokračující zpomalující se zahraniční poptávce (NBS, 2020a, 2020b).

U vyjádření v milionech dolarů lze sledovat, jak hodnoty v roce 2018 vzrostly skokově, a naopak zpomalený růst v roce 2019 se na hodnotách také prokázal. Hodnota neklesla, ale ani výrazně nevzrostla.

- **Veřejné finance, státní rozpočet**

Tabulka 32 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2017–2019 Slovensko

	2017	2018	2019
Státní rozpočet	1,220 mld. eur	1,182 mld. eur	2,201 mld. eur

Zdroj: Ministerstvo financií Slovenskej republiky (MFSR) (2018, 2019, 2020), zpracováno autorkou

V roce 2017 byl schodek státního rozpočtu nižší, než vláda očekávala, a to o 773 mil. eur. Schodek 1,22 mld. eur je za posledních 9 let druhý nejnižší schodek státního rozpočtu. Tato skutečnost byla také nápomocná při snižování hrubého veřejného dluhu. Na straně příjmů vzrostly především daňové příjmy z daně z přidané hodnoty, jejichž příjem byl vyšší skoro o 174 mil. eur, a to především díky pokračujícímu zlepšení efektivity výběru daní. Daňové příjmy byly v roce 2017 nižší, téměř o 377,6 mil. eur, což bylo zapříčiněno nižším výběrem daní z příjmů právnických osob. Celkové výdaje byly také nižší, a to ve všech kategoriích výdajů (MFSR, 2018).

Také v roce 2018 schodek státního rozpočtu dosáhl nižších hodnot, než bylo předpokládáno ve schváleném rozpočtu na rok 2018. Schodek byl nižší o 791 mil. eur (což představovalo 40,1 %). Oproti roku 2017 a stejnému období byly příjmy státního rozpočtu vyšší o necelých 10 %, ale také výdaje byly vyšší, a to o skoro 9 %. Nárůst daňových příjmů byl zaznamenán především u daní z přidané hodnoty, ale také u daní z příjmů právnických osob a spotřebních daní. Naopak negativní vývoj zaznamenaly daně z mezinárodního obchodu a transakcí. Příjmy z rozpočtů meziročně vzrostly o 52,5 %. Na straně výdajů došlo k nárůstu plateb do rozpočtu EU. V kategorii výdajů souvisejících s čerpáním prostředků z fondů EU došlo k meziročnímu nárůstu o 45,4 % s čímž souvisí také nárůst čerpání zdrojů spolufinancování (MFSR, 2019).

V roce 2019 pokračoval trend růstu příjmů. Nejvíce se podílela daň z přidané hodnoty a spotřební daně. Negativní vývoj však zaznamenaly daně z příjmů právnických a fyzických osob. Výdaje na obsluhu státního dluhu poklesly, avšak v rámci dalších

výdajů došlo k mezinárodnímu růstu, především v souvislosti s valorizací platů státních zaměstnanců a také došlo k výraznému nárůstu výdajů v rámci ministerstva práce a sociálních věcí a také ministerstva dopravy na výstavbu infrastruktury (MFSR, 2020b).

- **Inflace**

Tabulka 33 – Srovnání vývoje inflace 2017–2019 Slovensko

	2017	2018	2019
Inflace	1,3 %	2,5 %	2,7 %

Zdroj: NBS (2018b, 2019b, 2020b), zpracováno autorkou

V roce 2017 po třech letech poklesu vzrostly ceny. V průměru ceny rostly o 1,4 % a na růstu se nejvíce podílely externí faktory. Převážně rostly ceny potravin, které dosáhly vrcholu v druhém pololetí roku 2017. Ne tak významně vzrostly také ceny služeb a průmyslových výrobků. U cen energií lze zaznamenat zpomalení tempa růstu meziročního poklesu oproti roku 2016. V průběhu celého roku rostly ceny zemědělské produkce, především ceny tuků, olejů a mléka, což byla příčina růstu cen také zpracovaných potravin, avšak s časovým opožděním a tento růst se projevil hlavně na konci roku 2017. V porovnání s rokem 2016 také výrazně vzrostly ceny ropy. Mírné zrychlení růstu cen průmyslových výrobků lze charakterizovat jako důsledek růstu importovaných cen. Silný trh práce a spotřeba domácností měli vliv na růst cen služeb (NBS, 2018b).

Na růstu cen v roce 2018 se nejvíce podílel vývoj cen komodit. Importní inflace, konečná spotřeba domácností a růst mezd způsobili zrychlení cen průmyslových výrobků a pokračující impulzy z trhu práce stále zvedaly ceny služeb. Také potraviny v roce 2018 rostly druhý rok rychleji než průměrná inflace (výrazný růst cen mléčných výrobků a vajec) (NBS, 2019b). V roce 2019 pokračovalo přehřátí trhu práce, které v kombinaci s externím prostředím způsobilo růst cen. Rostly především ceny služeb, potravin a energií. V poměrně vysoké dynamice cen potravin se odrážela rostoucí cena práce a růst cen masa na světových trzích (NBS, 2020b).

- **Úrokové sazby**

Tabulka 34 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2017–2019 Slovensko

			2017	2018	2019
Hlavní refinanční operace			0,00 %	0,00 %	0,00 %
Jednodenní refinanční operace			0,25 %	0,25 %	0,25 %
Jednodenní sterilizační operace			-0,40 %	-0,40 %	-0,50 %
Průměrná úroková sazba	Vklady	Domácnosti	0,04 %	0,03 %	0,03 %
		Nefinanční podniky	0,27 %	0,21 %	0,18 %
	Úvěry	Domácnosti	3,77 %	3,23 %	2,71 %
		Nefinanční podniky	2,05 %	2,17 %	1,94 %

Zdroj: NBS (2018b, 2019b, 2020b), zpracováno autorkou

Slovenská národní banka se jako člen eurozóny řídí úrokovými sazbami vydanými Evropskou centrální bankou, které zobrazuje *Tabulka 34*. Od těchto sazeb se odvíjejí další sazby pro úvěry i vklady domácnostem i nefinančním společnostem.

Banka pokračovala v expanzivním cyklu měnové politiky, který začal v roce 2014. Využívala přitom rámec měnovopolitického působení prostřednictvím nákupu vybraných aktiv a také právě zmíněných úrokových sazeb s cílem stimulovat růst inflace ke střednědobému inflačnímu cíli. Klíčové úrokové sazby tak zůstaly stejné jako v roce 2016. V celém sledovaném období 2017–2019 byly stabilní také úrokové míry vkladů i úvěrů u nefinančních podniků i u domácností a meziročně klesaly. Základní úrokové sazby zůstaly nezměněné i v roce 2018. V roce 2019 došlo ke snížení úrokové sazby jednodenní sterilizační operace v důsledku nedostatečného přibližování inflace k inflačnímu cíli (NBS, 2017, 2018b, 2019b, 2020b).

- **Nezaměstnanost**

Tabulka 35 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2017–2019 Slovensko

	2017	2018	2019
Nezaměstnanost	7,1 %	6,5 %	5,8 %

Zdroj: NBS (2018b, 2019b, 2020b), zpracováno autorkou

Vývoj trhu práce v roce 2017 ovlivnila celková ekonomická stabilita a solidní ekonomický růst, a tak mohl pokračovat pozitivní vývoj z předcházejících let. Míra nezaměstnanosti dosáhla historického minima, což bylo způsobeno nárůstem zaměstnanosti a ovlivnilo to také umístění dlouhodobě nezaměstnaných osob do zaměstnání. S růstem zaměstnanosti také rostly nominální mzdy, jako důsledek pokračujícího růstu poptávky po pracovních silách. Nejvíce zaměstnanost vzrostla v odvětví průmyslu a služeb a obchodních činností, došlo také k výraznému poklesu počtu osob pracujících v zahraničí, a naopak nárůstu počtu cizinců pracujících na Slovensku. Počet nezaměstnaných klesl o 15,8 % a v důsledku toho míra nezaměstnanosti klesla o 2,4 % oproti předchozímu roku na 7,1 %. V roce 2018 probíhal pokračující trend růstu ekonomiky a dobrého vývoje na trhu práce a růstu zaměstnanosti. Na růstu mzdy se v roce 2018 projevil zákonem zvýšené příplatky za práci v noci, o svátcích a přes víkend od května 2018. Počet nezaměstnaných se snížil o 20 % a míra nezaměstnanosti tak meziročně poklesla o 1,6 % na historické minimum 6,5 %, což souviselo s růstem poptávky po pracovní síle a zároveň s výrazným poklesem ekonomicky aktivního obyvatelstva. Zpomalení ekonomické aktivity, které probíhalo v roce 2019 se promítlo do pomalejší tvorby pracovních míst, ale stále vzrostla zaměstnanost (i když ne tak výrazně jako v předešlých letech) a klesala nezaměstnanost. Také míra nezaměstnanosti klesala mírnějším tempem, meziročně o 0,8 % na nové historické minimum 5,8 %. Příčinou pomalejšího poklesu byla nejen tvorba nových pracovních míst, ale také pokračující pokles ekonomicky aktivního obyvatelstva. Pokračoval růst mezd (NBS, 2018b, 2019b, 2020b).

Dopad COVID-19 na ekonomiku Slovenska

Stejně jako ostatní země Visegrádské skupiny také Slovensko v před pandemických letech prosperovalo. Pandemie koronaviru se na ekonomice Slovenska a základních makroekonomických ukazatelů podepsala následovně.

- **Hrubý domácí produkt**

Tabulka 36 – Srovnání vývoje HDP 2019–2021 Slovensko

	2019	2020	2021
HDP (%)	2,5 %	-5,2 %	3 %
HDP (mil. USD)	105 284, 38	105 172, 56	
HDP na obyvatele v PPS	55, 1	56, 4	

Zdroj: Eurostat (2022e), World Bank (n.d., n.d.a), zpracováno autorkou

Pokles Slovenské ekonomiky pod vlivem přísných karanténních opatření, která měla zamezit šíření nemoci, činil 5,2 % a k poklesu přispěly veškeré komponenty mimo čistý export. Nejvíce zasažena však byla především domácí část ekonomiky i přes to, že domácnosti snížili svou spotřebu pouze mírně, firmy výrazně omezily investiční aktivitu. I přes celoroční pokles exportu přispěl čistý export pozitivně k růstu ekonomiky. Příčinou bylo omezení importu jako důsledek nižší domácí poptávky a zároveň výraznějším využívání zásob. Spotřebu domácností nejvíce ovlivnilo uzavírání provozoven a omezování pohybu lidí a nejistota domácností z budoucího vývoje. Spotřeba tak poklesla o 1,1 %, klesly tržby služeb, které pandemie ovlivnila nejvíce. Kvůli zavedení homeoffice se naopak zvýšily výdaje na potraviny a bydlení. Tvorba fixního kapitálu poklesla meziročně o 11,9 %, a to v důsledku omezení investiční aktivity podniků. Zastavení výroby a následný pokles tržeb měl negativní vliv na jejich likviditu. Z nejisté budoucnosti tak podniky přistoupily na snížení nákladů a omezily investiční plány. Exportní výkonnost Slovenska klesla kvůli nižší zahraniční poptávce a dalším problémům způsobených pandemií, např. narušením dodavatelských řetězcích. Z produkční stránky se produkt nejvíce snížil vlivem poklesu přidané hodnoty v obchodě, ubytování a restauracích (NBS, 2020a, 2021).

Ekonomický vývoj se v roce 2021 udržel v kladných číslech během celého roku, vliv na 3 % růst měla ovšem nižší porovnávací základna za rok 2020. Začátkem roku byla hnacím motorem růstu zahraniční poptávka, avšak ve třetím a ve čtvrtém čtvrtletí to byla již domácí poptávka (Štatistický úrad SR [ŠÚSR], 2022).

- **Veřejné finance, státní rozpočet**

Tabulka 37 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2019–2021 Slovensko

	2019	2020	2021
Státní rozpočet	2,201 mld. eur	7,758 mld. eur	7,014 mld. eur

Zdroj: MFSR (2020a, 2021, 2022), zpracováno autorkou

Stejně jako v dalších zemích, tak i na Slovensku výdaje i příjmy státního rozpočtu ovlivnila v roce 2020 probíhající pandemie. U daňových příjmů byla nejvýznamnější daň z přidané hodnoty, ve výši 6 800, 9 mil. eur. Dále se významně podílela také daň z příjmů právnických i fyzických osob a spotřební daně (hlavně daň z minerálních olejů). V roce 2019 daňové i odvodové příjmy rostly o 5,7 %, pandemie však tyto příjmy ovlivnila a snížila je k -6,9 % v roce 2020. Jako hlavní důvod se udává výrazný pokles slovenské ekonomiky. Společně s výpadkem příjmů probíhala také ekonomické opatření na zmírnění dopadů. Příjmy se v roce 2020 nejvýrazněji propadly o korporátní daň a daň z přidané hodnoty, avšak zůstaly jedním z hlavních zdrojů příjmů. Čerpání dávek (ošetřovné a nemocenské) nahrazovalo výpadek příjmů domácností, zároveň však způsobují dodatečný výpadek na daních a odvodech navázaných na trh práce a jako riziko pro výběr daní a odvodů se ukázal odklad plateb (MFSR, 2020a).

Dodatečné výdaje v roce 2020, které vznikaly v průběhu roku, plynuly převážně do odvětví zdravotnictví, bezpečnosti, sociální oblasti, podpory zaměstnanosti a zároveň tyto výdaje zohledňovaly očekávaný negativní trend ve vývoji národního hospodářství. Slovenská vláda přispívala OSVČ v rámci projektu „Projekt pre SZČO“, pokud splnili podmínky pro čerpání tohoto příspěvku. Vláda přispívala ve výši 60 % vyměřovacího základu, z kterého je OSVČ povinna platit pojistné na sociálním pojištění a příspěvky na důchodové pojištění (nejvíce v sumě 810 eur). Dále v rámci projektu „Prvá pomoc“ a „Prvá pomoc +“ podporovali zaměstnavatele, kteří museli zavřít své provozovny či omezit činnost, dále OSVČ, kterým poklesly tržby anebo musely své provozovny zavřít a také zaměstnavatelům, kteří udrželi pracovní místa i v případě přerušeni nebo omezení činnosti. Vláda podporovala také odvětví cestovního ruchu a pohostinství, kulturu. Největší zvýšení výdajů zaznamenalo ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny, kde došlo k meziročnímu zvýšení čerpání výdajů o 1 060,6 mil. eur, a to převážně na snížení

dopadů pandemie (MFSR, 2020, 2021, 2021b; Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022).

V roce 2021 lze zaznamenat meziroční zlepšení hospodaření státního rozpočtu o 9,6 %. Příčinou je rozvolňování opatření v roce 2021. Ve sledovaném roce rostly jak příjmy, tak výdaje a nadále probíhalo podporování zaměstnavatelů, kultury, zdravotnictví (MFSR, 2022).

- **Inflace**

Tabulka 38 – Srovnání vývoje inflace 2019–2021 Slovensko

	2019	2020	2021
Inflace	2,7 %	2 %	3,2 %

Zdroj: NBS (2020b, 2021), ŠÚSR (2022), zpracováno autorkou

Inflace na Slovensku v roce 2020 činila 2 % a patřila tak ve srovnání s ostatními zeměmi eurozóny k zemím s nejvyšší inflací. V březnu roku 2020, po prudkém nárůstu negativních ekonomických očekávání, výrazně klesla cena ropy. Tento fakt zapříčinil zpomalení inflace již v dubnu 2020. Po prvním šoku v cenách energií klesly také ceny hospodářské produkce. Od června začaly klesat ceny potravin a jejich meziroční růst se tak zpomalil. Primárně klesaly ceny masa a nezpracovaných potravin. Od potvrzení prvních případů onemocnění koronavirem na území Slovenska byl nejvýraznější právě vliv vývoje potravin a pohonných hmot. Uzavírání ekonomiky a omezování se projevil v přepadu domácí spotřeby. Poskytovatelé služeb a prodejci čelili v průběhu roku výpadku tržeb. Placení fixních nákladů však zůstalo zachováno a vznikala situace, kdy se při slabé spotřebitelské poptávce udržovaly ceny poměrně vysoko (NBS, 2021).

S oživením ekonomiky v roce 2021 se inflace začala zvedat a v roce 2021 vyšplhala na 3,2 %. Zvyšovaly se ceny potravin, energií i paliv. V roce 2022 se očekává strmý růst inflace (v lednu inflace činila 8,4 %) (ŠÚSR, 2022).

- **Úrokové sazby**

Tabulka 39 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2019–2021 Slovensko

			2019	2020	2021
Hlavní refinanční operace			0,00 %	0,00 %	
Jednodenní refinanční operace			0,25 %	0,25 %	
Jednodenní sterilizační operace			-0,50 %	-0,50 %	
Průměrná úroková sazba	Vklady	Domácnosti	0,03 %	0,02 %	0,01 %
		Nefinanční podniky	0,18 %	0,13 %	0,10 %
	Úvěry	Domácnosti	2,71 %	2,61 %	4,09 %
		Nefinanční podniky	1,94 %	2,29 %	2,27 %

Zdroj: NBS (2020b, 2021), zpracováno autorkou

V roce 2020 zůstaly hlavní úrokové sazby nezměněné. Slovenská národní banka na zvyšující se inflaci a oživení ekonomiky reagovala v roce 2021, kdy výrazně zvýšila sazby u úvěrů pro domácnosti. Snížení sazeb jednodenní sterilizační operace mělo za cíl přiblížit inflaci k inflačnímu cíli a snížení sazeb bylo žádoucí při boji s koronavirem. Snížení sazeb se projevilo také v poklesu průměrných ročních klientských sazeb vkladů i úvěrů. Hodnoty základních sazeb v roce 2021 nejsou dohledatelné, ale vlivem zvyšování inflace se dá očekávat zvyšování sazeb. Důvodem zvýšení sazeb jsou především obavy z růstu inflace související s oživením ekonomiky, které nastalo v druhé polovině roku 2021 (NBS, 2021).

- **Nezaměstnanost**

Tabulka 40 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2019–2021 Slovensko

	2019	2020	2021
Nezaměstnanost	5,8 %	6,7 %	6,8 %

Zdroj: NBS (2020b, 2021), ŠÚSR (2022), zpracováno autorkou

Zpomalení ekonomické aktivity se projevilo ve zhoršení situace na trhu práce. V roce 2020 poklesla zaměstnanost, zvýšila se míra nezaměstnanosti a také růst průměrné mzdy zpomalil. Zaměstnanost klesla o 1,9 % a zaniklo tak 52 000 pracovních míst. Většímu propadu zaměstnanosti bylo zabráněno včasnému zavedení vládních opatření na zachování pracovních míst. Pracovní místa však upadala napříč celým hospodářstvím.

Vláda učinila konkrétní kroky pro udržení zaměstnanosti – například proplácela zaměstnavatelům část mezd, čímž tlumila negativní vliv výpadku tržeb. Nejvíce klesla zaměstnanost v odvětví průmyslu, obchodu a služeb (nejvýrazněji ubytovací a rekreační služby). Na zaměstnanosti ve veřejném sektoru se pandemie neprojevila. Počet nezaměstnaných po šest let trvajícím poklesu vzrostl o 24 000 osob. V důsledku pandemie se snížila poptávka a na trhu práce se tak zmírnilo napětí v porovnání s rokem 2019 a zeslábl tak tlak na růst mezd (NBS, 2021).

V roce 2021 nezaměstnanost mírně vzrostla, zvýšil se převážně počet dlouhodobě nezaměstnaných, což přímo ovlivnila přetrvávající pandemie v roce 2021. Z pohledu ekonomické činnosti nejvíce osob pracovalo v odvětví obchodu, stavebnictví a průmyslu (ŠÚSR, 2022).

4 Dopad pandemie na vybraná odvětví a státní zásahy

Kapitola popisuje vliv pandemie koronaviru na vybraná odvětví, které pandemie výrazně postihla, a jedná se o zdravotnictví, dále služby a cestovní ruch, automobilový průmysl a školství. V kapitole jsou popsána jednotlivá opatření a reakce jednotlivých vlád Visegrádské skupiny, která poznamenala zmíněná odvětví a dopad těchto opatření na ně, a tedy na ekonomiku zemí Visegrádské skupiny. Cílem vlád Visegrádské skupiny bylo zamezení šíření nemoci a minimalizování ekonomických a sociálních dopadů. Země Visegrádské čtyřky koordinovali postup v boji proti koronaviru, a tak zavedli obdobná opatření.

4.1 Zdravotnictví

Země Visegrádské skupiny reagovaly na začátek pandemie v roce 2020 obdobně – všechny zavedly na začátku jara tvrdá opatření, aby co nejvíce zamezily šíření koronaviru a zvládly tak účinně zabránit první vlně onemocnění. Po těchto tvrdých opatření však země v létě rozvolnily většinu těchto opatření a na podzim roku 2020 zažily nekontrolovaný nárůst případů. Například Slovensko patřilo v první vlně mezi premianty a zaznamenávalo nejméně případů. Většina médií hodnotí Slovensko jako nejúspěšnější zemi v boji s onemocněním (Nemec & Špaček, 2020). Navyšovat lůžka se zemím dařilo především díky omezování zdravotnické péče (vyjma péče o pacienty s koronavirem), to ovšem nebylo možné ve všech případech podpořit dostatečnou kapacitou zdravotníků. Ve všech zemích Visegrádské skupiny tak docházelo k vyčerpání lůžkové kapacity v nemocnicích a specializující se oddělení se měnila na oddělení pro pacienty s koronavirem. Koronavirus tak zdravotnictví zasáhl nejvíce v podobě omezení běžné lékařské péče, vyčerpání materiálních i technických zásob a vytížeností zdravotníků. Nízká dostupnost JIP je spojena s vyšším podílem úmrtí na COVID-19. Evropské centrum pro prevenci a kontrolu nemocí odhadlo, že 32 % případů COVID-19 v EU vyžadovalo v dubnu 2020 lůžkovou péči a 2,4 % pacientů vyžadovala intenzivní péči (Bauer et al., 2020).

Země Visegrádské skupiny podporovaly zdravotnictví v průběhu celé pandemie finančními injekcemi, které umožnily fungování zdravotnického systému v tomto období.

Veškeré země se snažily ochránit své obyvatele a nabídnout jim co nejlepší zdravotnickou péči (Deloitte, 2020).

Veřejné výdaje v celé EU v roce 2020 směřovaly převážně do zdravotnictví a ve srovnání s rokem 2019 se zvýšily o 1 % hrubého domácího produktu a nárůst byl způsoben poklesem nominálního produktu, ale hlavně nárůstem vládních výdajů na zdravotnictví v souvislosti s pandemií. Největší poměr zaznamenala právě Česká republika, a to 9,2 % HDP, naopak nejnižší poměry zaznamenalo Polsko (5,4 % HDP). Maďarsko a Slovensko se pohybovalo společně okolo 6,5 % HDP (Eurostat, 2022). Pandemie se podepsala také na úmrtnosti, v období od března 2020 do konce února 2021 bylo v zemi EU zhruba o 685 000 úmrtí více, než byl průměr v letech 2016 až 2019 (Eurostat, 2021).

Česká republika

Česká republika reagovala velmi rychle a již po potvrzení prvních případů vyhlásila nouzový stav. První krok vlády k zamezení šíření nemoci bylo vyhlášení karantény pro lidi, kteří se vrací z rizikových zemí. S vyhlášením nouzového stavu vláda zakázala hromadné akce, návštěvy ve zdravotnických i sociálních službách, uzavřela obchody (vyjma potravin, drogerií a lékáren), restaurace a služby. V důsledku onemocnění omezili poskytovatelé zdravotních služeb akutní lůžkové péče provádění plánovaných zdravotních výkonů na dobu nezbytně nutnou (zohlednění zdravotního stavu pacienta) a účelem bylo zajistit dostatečné věcné, personální a technické kapacity pro léčbu pacientů s koronavirem. Ministerstvo zdravotnictví pro ochranu fungování zdravotnické péče nařídilo povinnost zakrývat si na veřejných místech ústa a nos. Probíhalo testování obyvatelstva na přítomnost viru, pozitivní lidé museli zůstat v karanténě a nahlásit rizikové kontakty, na které se povinnost karantény vztahovala též. Díky dodržování opatření se podařilo v první vlně pandemie zdravotnictví ochránit. Již v září 2020 začala druhá vlna, která zdravotnictví poznamenala výrazněji. Vláda se inspirovala již vyzkoušenými opatřeními, ale za horší situaci mohlo nedostatečné dodržování opatření občany. Druhá vlna poznamenala zdravotnickou péči, nemocnice měly nedostatek personálu, kapacit i technologií. Pacienti s nejméně závažným průběhem museli být převezeni do nemocnic v sousedních státech, a to z důvodu nedostatečných kapacit na JIP. Vláda na jaře roku 2021 zakázala volný pohyb osob, uzavřela okresy a bylo již možné registrovat se k očkování. S novými agresivnějšími variantami se ovšem zvyšovaly

případy a nemocnice krátkodobě postihl nedostatek personálu. Nové varianty, které mají nižší úmrtnost a také očkování ulevilo nemocnicím (MZČR, 2020, 2021).

Maďarsko

Stejně jako Česká republika i Maďarsko reagovalo rychle a vyhlásilo při prvních potvrzených případech nouzový stav. Maďarsko postupovalo v opatření podobně jako Česká republika, byly zakázány hromadné akce, omezené návštěvy v nemocnicích a sociálních zařízeních, byla omezená zdravotnická péče a již koncem března Maďarsko vyhlásilo zákaz vycházení. S příchodem podzimu Maďarsko zasáhla druhá, drsnější vlna. Maďarsko však druhou vlnu zvládlo lépe než Česká republika, uzavřelo hranice a Maďarsko bylo konce roku 2020 v průměru Evropy, co se týká počtu případů na počet obyvatel. Kvůli horšímu výchozímu stavu zdravotnictví postihl koronavirus nemocniční personál a kapacity velmi výrazně a podobně jako v České republice se nemocnice potýkaly s nedostatkem kyslíku. Maďarsko v době pandemie přistoupilo k zákazu vycestování všech maďarských zdravotníků s cílem zajištění nejlepší možné kapacity zdravotního personálu. Začátkem roku 2021 se také v Maďarsku začalo očkovat, což představuje nový způsob kontroly pandemie. Zdravotníkům a sociálním pracovníkům byly vyplaceny odměny. V roce 2021 postihlo Maďarsko několik vln, ale díky očkování a také kvůli novým vlastnostem mutací, které byly sice více nakažlivé, ale méně nebezpečné, nemocnice nepocítily takový nával pacientů (Karáth, 2020; Magyarország Kormány, 2022). Maďarsko v první vlně ohrožoval přenos viru ve zdravotnických zařízeních, kdy téměř dvě třetiny potvrzených případů pocházela ze zdravotnických zařízení a tento podíl případů u zdravotníků se v průběhu pandemie nadále zvyšoval. Díky účinným restrikcím se virus příliš nešířil mimo tuto komunitu, zdravotnické zařízení však pocítily nedostatek personálu (Röst et al., 2020).

Polsko

Také Polsko zavedlo obdobná opatření jako Maďarsko a Česko a také velmi rychle. Avšak Polsko čelilo velké kritice, jelikož na rozdíl od okolních zemí, málo testovalo. První vlnu pandemie přečkalo s přísnými opatřeními a odpovědností občanů poměrně dobře, výchozí situace zdravotnického systému v Polsku však nebyla ideální a polské zdravotnictví čelilo nedostatku zásob i personálu ještě před vypuknutím pandemie (Wytrychiewicz et al., 2020). Polsko jako jeden z mála států nevyhlásil nouzový stav, a to

kvůli volbám, které by se jinak nemohly uskutečnit. Otázkou je, zda tento krok ovlivnil počet případů a zatíženost nemocnic (Mendel-Nykorowycz, 2020; Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, n.d.).

Zdravotnická péče v Polsku tedy ve srovnání s Českou republikou upadala mnohem více a rychleji docházelo k vyčerpání lidských i materiálních kapacit. Polské nemocnice se tak dostaly na pokraj svých kapacit. Druhou vlnu Maďarsko podcenilo stejně jako ostatní země Visegrádské skupiny a nemocnice pocítily nedostatek lůžkové kapacity. S příchodem očkování se daří nemocnice před extrémními návaly pacientů ochránit (Jacobsen, 2020; Reuters, 2021).

Měřítko dostupnosti a přístupnosti lůžek JIP byl v Polsku na hodnotě 11,1 AI, což spadá do horší poloviny kapacit lůžek (nejlépe je na tom Německo (35,3), nejhůře Švédsko (5)) (Bauer et al., 2020).

Slovensko

Slovensko vyhlásilo nouzový stav po potvrzení prvních případů onemocnění a nouzový stav byl několikrát prodloužen, stejně jako v Česku či v Maďarsku. Slovensko se stejně jako ostatní země snažilo zamezit stýkání lidí, lidé museli nosit roušku a opatření na Slovensku patřila mezi jedny z nejprísnejších ze zemí Visegrádské skupiny. První vlnu Slovensko zvládlo, stejně jako v ostatních zemích byly další vlny pandémie závažnější, nemocnice omezila lékařské zákroky a uvolnila některá oddělení pro pozitivní pacienty. Slovensko, stejně jako Česká republika, v druhé silnější vlně využilo pomoc okolních států a pacienti s vážným průběhem byli přemístěni do nemocnic v okolních zemích, a to kvůli nedostatku lůžek na JIP a nedostatku ventilátorů. Nejhorší vlna Slovensko postihla na jaře roku 2021, kdy měly nemocnice nejvíce pacientů a v nemocnici byla kritická situace pro zajištění zdravotní péče (Dratva, 2021; Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky, n.d.; Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky [MZSR], 2020, 2021). Měřítko dostupnosti a přístupnosti lůžek JIP bylo na Slovensku na hodnotě 14,4 AI, což odpovídá průměru ze sledovaných 14 evropských zemí (Bauer et al., 2020).

4.2 Služby a cestovní ruch

Cestovní ruch byl jedním z nejvíce postižených odvětví národního hospodářství. Vydanými opatřeními vlády zemí omezily fungování služeb i obchodu, aby tak zamezily stýkání lidí. Tato opatření poznamenala tržby podniků, příjmy zaměstnanců a v důsledku toho ovlivnila daňové příjmy i výdaje státního rozpočtu, jelikož všechny vlády zemí Visegrádské skupiny poskytovaly podporu pro podniky i služby, kterých se restrikce týkaly. Ekonomiky zemí Visegrádské skupiny tak pocítily nedostatek cizinců zejména poklesem příjmů z cestovního ruchu, jelikož ekonomikami neproudily peníze utracené cizinci v jednotlivých zemích. V zemích Visegrádské skupiny bylo také povinností se při příjezdu podrobit karanténě, což spoustu potenciálních turistů odradilo přicestovat do země. V souhrnu země reagovaly obdobně, uzavřely hranice a omezily provoz obchodů a služeb, jako například služby v pohostinství, ubytovací služby či zakázaly provoz kadeřnictví, kosmetik, masáží apod. Sektor cestovního ruchu je ve všech zmiňovaných zemích a ve vztahu k ekonomikám poměrně malý, a tak z makroekonomického hlediska dopad nebyl tak výrazný jako třeba u automobilového průmyslu (Antošová et al., 2020; Depreter, 2021).

Maloobchody v lednu roku 2022 vzrostly o 0,6 % po poklesu o 2,6 % v prosinci roku 2021, a to v průměru EU. Při srovnávání ledna 2021 a ledna 2022 lze zaznamenat růst o 8,3 %. Největší pokles lze zaznamenat v březnu a dubnu roku 2020, kdy objem maloobchodu klesl o 9,2 %, resp. 11,2 %. Tento vývoj zaznamenaly také země Visegrádské skupiny, a to následovně.

Tabulka 41 – Vývoj maloobchodů 2020–2022

rok, měsíc		Česko	Maďarsko	Polsko	Slovensko	EU
2020	3.	-10,8	-1,7	-6,5	-9,4	-9,2
	4.	0,3	-13,1	-9,9	-9,3	-11,2
	5.	9,4	6,7	10,6	4,2	17,9
	11.		0,9	0,8	-1,2	-4,6
	12.		-0,9	0,8	1,3	2,20
2021	1.		1	-2,5	-15,7	-4,4
	2.		-0,8	3,6	4,8	3,7
	3.		0,9	0,1	5,3	3,4
	4.		-0,3	-4,4	1,6	-3,6
	5.	8,7	0,5	7,5	3,2	5,1
	11.		0	3	0,5	1,1
	12.		0,9	-2	-0,8	-2,6
2022	1.		-0,1	5,9	-1,9	0,6
4. 2020 / 2. 2020		-10,6	-14,6	-15,8	-17,8	-19,3
1. 2022 / 4. 2020			18,2	40,2	18,3	29

Zdroj: Eurostat (2022b), zpracováno autorkou

Hodnoty z letních měsíců zde nejsou uvedeny, jelikož maloobchody nezaznamenávaly žádné výkyvy a v důsledku rozvolnění opatření v zemích Visegrádské skupiny i v celé EU objem maloobchodů neklesal, byl stabilní okolo hodnoty 1 %. Zajímavé je porovnání února 2020 a dubna 2020, kdy maloobchody zaznamenaly velké poklesy. Celková EU poklesla o 19,3 %, Česká republika o 10,6 %, Maďarsko o 14,6 %, Polsko o 15,8 % a nejvíce ve srovnání zemí pokleslo Slovensko a to o 17,8 % (Eurostat, 2022b).

Cestovní ruch patřil v roce 2021 mezi odvětví, které se úspěšně zotavovalo z pandemie, a to po uvolnění cestovních omezení a dalších preventivních opatření, která byla přijata. V roce 2021 dosáhl počet strávených nocí v turistických ubytovacích zařízeních celkem 1,8 mld., což je nárůst o 27 % oproti roku 2020, ale stále o 37 % méně ve srovnání s rokem 2019 (Eurostat, 2020, 2022). Nejsilnější měsíce oživení byly letní měsíce roku 2021, kdy se mírnil pokles ve všech ubytovacích zařízeních cestovního ruchu (Eurostat, 2021a).

Ve 4. čtvrtletí roku 2021 lze zaznamenat také oživení služeb, které se také vzpamatovávaly z pandemie, jelikož jejich provoz byl ve většině států omezen.

Ve srovnání čtvrtého čtvrtletí roku 2019 a druhém čtvrtletí roku 2020, kdy pandemie vypukla, klesl obrat služeb o 27 % (Eurostat, 2022d). Objem produkce služeb v březnu 2020 se v EU ve srovnání s únozem 2020 snížil o 11,3 %, z toho nejvýraznější pokles zaznamenaly právě hotely a restaurace, které klesly o 48,5 % (Eurostat, 2022c).

Česká republika

Česká republika omezila fungování služeb i obchodů v první vlně pandemie. Toto opatření aktivovala v každé další vlně, pouze v létě roku 2020 s uvolněním opatření mohly služby vykonávat činnost a podnikatelé otevřít své provozovny. Otevřené mohly zůstat pouze potraviny, drogerie a lékárny. Vládě se tak dařilo omezit setkávání lidí a ulevit již tak přetíženému zdravotnickému systému v průběhu celé pandemie. Uvolnění opatření pro obchody i služby přišlo až s nástupem očkování. Cestovní ruch nejvíce ovlivnilo zavření hranic pro cizince. V roce 2020 činil pokles zahraničních turistů 72,4 %. Opatření zasahující obchod, služby i cestovní ruch negativně poznamenala také nezaměstnanost a celkové příjmy domácnosti (ČSÚ, 2022). Česká republika zaznamenala pokles v počtu strávených nocí v turistických ubytovacích zařízeních v roce 2021 o 42,6 % ve srovnání s rokem 2019 (Eurostat, 2022). Pandemie zasáhla převážně zmiňované odvětví služeb, a to cestovní ruch, pohostinství a maloobchod. Česká ekonomika je na službách poměrně závislá, tvoří 59,7 % ekonomiky a zaměstnává na 60 % lidí (Andoh, 2020). Služby v cestovním ruchu, například cestovní kanceláře, utrpěla také velké škody a přes 12 % z cestovních kanceláří ukončilo podnikatelskou činnost, což se v důsledku propíše do státních příjmů z cestovního ruchu (Novotný & Pellešová, 2021).

Maďarsko

Maďarsko na první potvrzené případy reagovalo zavřením svých hranic a omezilo tak cestovní ruch. Také restrikce vydané maďarskou vládou zakazovaly provozování služeb, obchodů, pohostinství, ubytování. Tyto restrikce měly dopad na nezaměstnanost v cestovním ruchu i služeb, stejně tak na příjmy domácností a tím na domácí spotřebu. V druhém čtvrtletí roku 2020 cestovní ruch, konkrétně mezinárodní lety, zaznamenaly pokles o 74 % (Bence, 2021). V počtu strávených nocí v turistických ubytovacích zařízeních v roce 2021 zaznamenalo Maďarsko pokles o 50,7 % v porovnání s rokem 2019 (Eurostat, 2021). Maloobchodní tržby tak klesly o 0,2 %, přičemž roční maloobchodní

tržby klesaly každý měsíc, vyjma letních měsíců, kdy byla uvolněna opatření (Hungary Today, 2021c).

Polsko

Polsko reagovalo na první případy onemocnění koronaviru obdobně jako ostatní země Visegrádské skupiny a již 14. března uzavřelo hranice pro turisty. Cestovní ruch tak utrpěl velkou ránu a stát přišel o příjmy plynoucí z cestovního ruchu. V počtu strávených nocí v turistických ubytovacích zařízeních v roce 2021 zaznamenalo Polsko pokles o 32,7 % v porovnání s rokem 2019 (Eurostat, 2021). V rámci vyhlášení „stavu epidemiologického ohrožení“ Polsko uzavřelo obchody a v provozu mohly zůstat pouze obchody s potravinami či banky (Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, 2020, 2021).

Mezinárodní pokles turistických příjezdů v roce 2020 v Polsku činil 50 %, přičemž tyto poklesy jsou právě důsledkem uzavření hranic a zároveň také tím, že řada lidí přišla o své příjmy. Což souvisí s dalšími faktory, jako je zisk společností v cestovním ruchu (Depreter, 2021). Pokles procenta obsazenosti hotelů v březnu 2020 jasně ukazuje ekonomický dopad na turistický průmysl a zisk z něho, a následný dopad na celou Polskou ekonomiku (Korinth & Ranasinghe, 2020).

Slovensko

Slovensko zavedlo jedna z nejpřísnějších opatření a v první vlně neutrpělo takové ztráty jako ostatní země. Reagovalo stejně jako ostatní země uzavřením státních hranic a omezením cestovního ruchu, aby ochránilo obyvatele Slovenska. Otevřené obchody byly pouze ty, které prodávaly potraviny, drogerii a lékárny. Také Slovensko zaznamenalo pokles turistů o 50 % ve srovnání s rokem 2019 (Dratva, 2021; Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky, n.d.; MZSR, n.d.a, n.d.c). Počet nocí strávených v turistických ubytovacích zařízeních pokles v roce 2021 o 54 % ve srovnání s rokem 2019 (Eurostat, 2021).

4.3 Automobilový průmysl

Také v rámci automobilového průmyslu země Visegrádské skupiny spolupracovali, a to vzhledem k úzké provázanosti dodavatelských řetězců v celé Evropě a silné závislosti automobilového průmyslu na funkčním vnitřním trhu. Klíčovou součástí programu na oživení ekonomiky, po dramatickém poklesu odbytu, je nastartování poptávky po nových

automobilech. V rámci EU, a tedy i v zemích Visegrádské skupiny, došlo začátkem roku 2020, konkrétně v březnu a dubnu k úplnému zastavení výroby vozidel. V zemi Visegrádské skupiny zaměstnává automobilový průmysl přes 650 000 lidí a vytváří stejný počet navázaných pracovních míst. Automobilový průmysl byl tak zasažen ve všech zemích Visegrádské skupiny. Automobilový průmysl již ovlivnil Brexit a cíle v oblasti emisí CO₂ a největší riziko představují potíže s dodávkami polovodičů. Všechny země Visegrádské skupiny jsou závislé na tom, jak se daří světovému automobilovému průmyslu a na poptávce po nových automobilech, která v roce 2020 utrpěla velký propad a také na nabídce náhradních dílů a komponent pro výrobu automobilů (Sdružení automobilového průmyslu, 2020). Veškeré budoucí prodeje aut se odvíjí od rychlosti oživení ekonomiky celé EU, vzchopení se dodavatelských řetězců a dostupnosti součástek. Automobilový průmysl díky krizi zaznamenal rychlejší nástup technologických novinek ve výrobě a v průběhu pandemie probíhal prodej aut přes internet. Vzhledem k propuknutí pandemie a přijatých restrikcí došlo k propadu poptávky po automobilech v celé EU na dlouhodobá minima (Hrtúsová et al., 2020).

Česká republika

Tahounem ekonomiky České republiky je právě automobilový průmysl a již během první vlny pandemie zažíval dominový efekt. Dodavatelé dílů pozastavili nebo omezili výrobu, což bylo příčinou potíží konečných výrobců vozů. Největší český automobilový výrobce zastavil výrobu již v první vlně, což mělo dopady na českou ekonomiku a také na zaměstnance, kteří dostávali 75 % mzdy (Schwarz, 2020). Škoda auto zaměstnává zhruba 37 000 lidí. V roce 2020 došlo oproti roku 2019 k jednorázovému poklesu prodejů o 15 %. Vliv pandemie na automobilový průmysl v březnu až květnu 2020 byl následující – pandemie postihla 45 000 zaměstnanců výrobců automobilů a průměrná doba odstavení automobilového průmyslu činila 29 dní (Piciu, 2020). Prodej nových osobních aut se v roce 2020 snížil o 53 % a za 4 měsíce se trh propadl o 26,3 % (Kufelová & Raková, 2020). Jelikož je automobilový průmysl závislý na součástkách z jiných zemí, zejména z Číny, dopad koronaviru na toto odvětví je značný (Andoh, 2020). V dubnu 2020 výroba automobilů v české republice spadla oproti únoru o 88 %, registrace nových aut pak zaznamenala propad o 39 % (Hrtúsová et al., 2020).

Maďarsko

Produkce automobilového průmyslu, která má v Maďarsku největší váhu ve výrobě, procházela v období pandemie těžkým obdobím, a to hlavně kvůli nedostatku materiálu (CzechTrade et al., 2022). Pandemie v Maďarsku postihla na 30 000 zaměstnanců v automobilovém průmyslu a průměrná doba odstavení výroby činila 22 dní (Piciu, 2020). Reakce maďarských automobilových výrobců byla obdobná jako v ostatních zemích Visegrádské skupiny a všichni výrobci začátkem roku 2020 při prvním úderu koronaviru uzavřela své provozy (Vass, 2020). V únoru roku 2021 představoval meziroční pokles automobilového průmyslu 6,6 % (Hungary Today, 2021b).

Polsko

I v Polsku je automobilový průmysl jedním z hlavních odvětví ekonomiky, ať už kvůli tvorbě podílu na hrubém domácím produktu, tak také v počtu pracovních míst. V Polsku došlo také k zastavení automobilové výroby, jenž trvalo v průměru nejdéle v porovnání s ostatními zeměmi Visegrádské skupiny. Příčinou tohoto kroku bylo rozhodnutí dočasně pozastavit práce v závodech vyrábějící komponenty právě pro automobilový průmysl. V Polsku klesl prodej nových automobilů z počátku o 50 % (Stojczew, 2021). Až na 17 284 zaměstnanců v automobilovém průmyslu bylo postiženo pandemií, jelikož odstavení výroby v Polsku bylo průměrně 36 dní (Piciu, 2020).

Slovensko

Slovensko patří mezi nejvýznamnější centra automobilového průmyslu s největším počtem osobních automobilů na hlavu na světě a stejně jako další země Visegrádské skupiny pozastavilo začátkem roku 2020 výrobu. (Kufelová & Raková, 2020). I přes vysokou produkci aut, Slovensko ve srovnání s dalšími zeměmi Visegrádské skupiny zaostává v tempu digitalizace a zelené transformace. Automobilový průmysl zaměstnává téměř 177 000 obyvatel a další desítky tisíc obyvatel je zaměstnáno v navazujících profesích (Gabrižová, 2020). Na Slovensku je největší automobilový výrobce Volkswagen Slovakia a je také hlavním zástupcem slovenského exportu, patří mezi největší soukromé zaměstnavatele a spolu se svými zaměstnanci jsou největším příspěvatelem do veřejných rozpočtů. Zaměstnává zhruba 12 100 pracovníků. Kromě vozidel vyrábí také komponenty, jejichž výrobu pandemie pozastavila také (Kufelová

& Raková, 2020). Odstavení výroby automobilových výrobců na Slovensku trvalo v průměru 24 dní (Piciu, 2020).

4.4 Školství

Uzavření škol v období pandemie se týkalo 188 zemí po celém světě. Toto opatření narušilo vzdělávací proces více než 1,7 miliardy dětí a dospívajících. Uzavření škol mělo vážné důsledky v podobě nutnosti vzdělávat děti online a rodiče museli čerpat ošetrovné. To přineslo dodatečné výdaje státu a zároveň v důsledku nedostatku zaměstnanců podniky omezovaly provoz, což mohlo omezit jejich zisky a domácnosti tak přicházeli o příjmy ze zaměstnání rodičů. Pro uzavření škol se rozhodly všechny země Visegrádské skupiny a toto opatření přineslo obdobné důsledky pro ekonomiky zemí. Ovlivnilo to také samotné děti, které toto opatření znamenalo ze sociálního pohledu, ztratily kontakt s vrstevníky a schopnost učit se (Parczewska, 2020; Daniel, 2020). Pandemie koronaviru tak zasáhla všechny úrovně vzdělávacího systému, a to právě v důsledku zastavit šíření nemoci, kdy většina zemí uzavřela školy. Stofkova a Seemann (2021) dále upozorňují také na dopady tohoto opatření, které se projeví až v průběhu času a to nejen u školáků, ale také rodičů.

Tato situace představovala pro školy i vládu velkou výzvu, ve velmi krátkém čase musely nastavit plnohodnotný, stabilní a životaschopný systém online vzdělávání. Školy musely investovat do nových zařízení, aby umožnily učitelům učit online. To znamenalo další státní investice do vzdělávání (Deloitte, n.d.). Výsledky dostupné z Polské studie zdůrazňují problematiku s distančním vzděláváním, kdy významné procento lidí účastnících se studie označilo jako stresový faktor časovou tíseň spojenou s termíny a vzděláváním z domova (70 % zúčastněných). Takové výsledky mohou naznačovat, že práce nebo distanční vzdělávání jsou spojeny s četnými organizačními i psychologickými potížemi (Wytrychiewicz et al., 2020).

Země Visegrádské skupiny se uzavírání škol snažily vyvarovat s příchodem pozdějších vln pandemie, například ve čtvrté celosvětové velké vlně (přelom roku 2021/2022) školy již nezavřely ani jeden stát Visegrádské skupiny, a to v důsledku proočkování a promořenosti obyvatelstva i dětí. Děti ve školách se také povinně testovaly.

5 Možné postupy a směry ekonomik v dalších letech

Závěrečná kapitola práce poskytne shrnutí problematiky pandemie a možné postupy a směry ekonomik v budoucnosti. Shrnutí problematiky pandemie se zabývá také mírou, jakou byly ekonomické parametry zemí ovlivněny právě pandemií koronaviru.

5.1 Shrnutí problematiky pandemie COVID-19

Světovou ekonomiku poznamenala pandemie hlavně v prvním čtvrtletí roku 2020. Poklesly výdaje domácností na konečnou spotřebu, což odráží omezení mobility a uzavírání obchodů, které zavedla většina zemí EU (Eurostat, 2020b). Pandemie a s ní spojená krize tak nezpůsobila jen tragicky velké ztráty na životech, ale také zasadila těžkou ránu důvěře trhu a hospodářské činnosti všech států. Rychlost a velikost poklesu ekonomické aktivity, která následovala po potvrzení prvních případů, se nepodobala ničemu, co svět v posledních desetiletí zažil. Pandemie COVID-19 lze označit za globální krizi, protože žádná země nebyla ušetřena a pandemie dopadá na všechny ekonomiky světa (Song & Zhou, 2020). Pandemie tak narušila jak poptávku, tak nabídku v globální ekonomice. Na straně poptávky došlo ke ztrátě příjmů a propouštění v důsledku karantény, nemocnosti, což mělo vliv na nárůst nezaměstnanosti a snížení investic firem a již zmiňovanou spotřebu domácností (Almeida et al., 2021; Eurostat, 2020a; Vitenu-Sackey & Barfi, 2021). Omezení mobility, sociální distancování a uzavírání podniků narušily nabídku zboží a služeb, jelikož zavírání továren v Číně a jinde ve světě vede ke snížení makroekonomické nabídky zboží a služeb, což se projevuje nižší produkcí a vyššími cenami. Recese vyvolaná pandemií, která tlačí reálnou ekonomiku ke kontrakci, vyvolala zranitelnost hlavních ekonomik, a to kvůli zpomalení růstu a země byly méně schopné absorbovat šoky (Maital & Barzani, 2020). Abba Ahmed (2020) upozorňuje, že dopad šoku z pandemie COVID-19 bude pravděpodobně menší než dopad extrémních opatření, které státy přijaly ke zmírnění šíření a fiskální reakci zaměřenou na výrobní sektory s cílem urychlit nastartování ekonomik. Pokles hrubého domácího produktu ve světě a s ním spojený pokles zaměstnanosti a růst inflace představuje negativní ekonomické dopady na země, které postihla pandemie. Tyto zkušenosti svět zaznamenal např. při pandemii SARS. Současná pandemie způsobila další ekonomickou krizi, kdy země musí přijmout opatření ke zmírnění hospodářské krize (Oravský et al.,

2020). Dle několika autorů (Akbulaev et al., 2020; Eurostat, 2020c; Oravský et al., 2020) má současná situace způsobená pandemií COVID-19 za následek ekonomickou depresi prakticky ve všech vyspělých státech, ovlivnila globální ekonomiku mnoha způsoby (ovlivnění globální nabídky a poptávky, dodavatelských řetězců, nabídky pracovních sil, zahraničního obchodu, průmyslové výroby) a pokles ekonomiky se označuje jako důsledek šíření nemoci COVID-19.

Na základě tohoto shrnutí lze označit pokles ekonomik zemí Visegrádské skupiny jako důsledek pandemie COVID-19 a vládních restrikcí. V letech před pandemií země Visegrádské skupiny rostly a na základě informací získaných z odborných zdrojů lze předpokládat, že bez úderu pandemie by takový pokles ekonomik země nezaznamenaly. Globální propad ekonomiky ovlivnil také odvětví, která jsou závislá na mezinárodní spolupráci a na mezinárodních dodavatelských řetězcích, spojené s výrobou.

5.2 Možné postupy a směry ekonomik v budoucnosti

Cílem globální ekonomiky je rychlá obnova hospodářství a nutný návrat lidí do života bez omezení způsobených pandemií COVID-19. Žádná země se pravděpodobně neobejde bez enormních investic z různých zdrojů. Odstraňování dopadů pandemie bude mít v různých oblastech a odvětví odlišnou náročnost a obnova ekonomiky bude náročnější především pro chudší, silně průmyslové regiony a země.

S vypořádáním se dopadů pandemie země EU čelí ještě několika výzvám, jako například Zelené dohodě pro Evropu, přičemž realizace některých cílů z této dohody může být také příležitostí k efektivnímu procesu obnovy hospodářství, je však důležité směřovat ke společným environmentálním závazkům globálně, nikoliv jen ze strany států EU.

Při obnově hospodářství lze specificky doporučit zaměřit se na sektory, které mají v jednotlivých státech klíčový význam. Ekonomiky by měly postupovat podporou zdravotnictví a podporou zasažených podniků, podporovat zaměstnanost. Při využití zkušeností z probíhající pandemie by se země měly snažit snížit závislost na dovozu surovin či postoupit v zavádění oběhové hospodářství.

Nelze předpokládat, že koronavirus zmizí, a tak se musí země s tímto onemocněním naučit žít. Tomuto scénáři velmi napomáhají vakcíny, které ulehčují zdravotnickému systému a umožňují ekonomice zvládat pandemii lépe a umožnit fungování státu, kdy

lidé již nejsou v karanténách, služby i maloobchody jsou otevřené a děti chodí do škol. S novými nakažlivějšími, ač méně nebezpečnými mutacemi, lze očekávat vyšší promoření obyvatelstva a v kombinaci s vakcinací by země mohly koronavirus brát jako běžné onemocnění. Není však jasné, jak bude virus mutovat dál a jak na nové mutace bude reagovat očkování, které je dostupné nyní. Je důležité také obnovit důvěru, bez níž nebude možné obnovit ani ekonomiku. Hlavní problém autorka sledává ve vysokých cenách surovin a energií, problematickou a drahou mezinárodní logistikou a chybějící pracovní sílu. Ekonomický růst a svižné oživení globální poptávky však bude provázet jedna z nejvyšších inflací a vyšší úrokové sazby. Růst se bude odvíjet od toho, jak rychle se vrátí výroba v nejpostiženějších odvětvích v čele s automobilovým průmyslem do hodnot před úderem pandemie. Možné postupy a směry ekonomik v budoucnosti také ovlivní probíhající válka na Ukrajině, která není nápomocná při obnově národních hospodářství zasažených pandemií a představuje další nejen ekonomickou hrozbu.

Závěr

Jak napovídá název diplomové práce, „Ekonomika v kontextu pandemie COVID-19“, cílem bylo vyhodnotit dopad pandemie COVID-19 na ekonomiky zemí Visegrádské skupiny a také na globální ekonomiku. Státy Visegrádské skupiny byly vybrány z důvodu vzájemné ekonomické spolupráce v rámci společných cílů.

Pandemie onemocnění COVID-19 je bohužel stále realitou všedních dní každého z nás a ovlivňuje tak běžné životy i ekonomiky. Pandemie si vyžádala oběti na životech v řádech milionů lidí po celém světě, a tak svět zaznamenal i největší lidské ztráty v posledních desetiletích.

Globální ekonomika i ekonomiky zemí Visegrádské skupiny zaznamenaly jeden z největších poklesů hrubého domácího produktu v historii, pandemie a restriktce, která měla bránit v šíření onemocnění, tak ovlivnila ekonomický vývoj celého světa, kdy v letech před pandemií byla globální ekonomika stabilní a rostla. Po potvrzení prvních případů a přijetí opatření ekonomiky zažívaly recesy. Ve všech zemích skupiny vzrostla nezaměstnanost, mimořádně rostly státní výdaje na podporu nejen zdravotnictví, ale také podniků a v důsledku o pokus rychlého oživení ekonomik koncem roku 2021 enormně vzrostla ve všech zemích inflace, což je doprovázeno růstem úrokových sazeb.

Dopad pandemie na základní makroekonomické ukazatele zemí Visegrádské skupiny analyzuje třetí kapitola této diplomové práce, v které je podrobně zkoumán hrubý domácí produkt, fungování veřejných financí s důrazem na státní rozpočet, inflace, úrokové míry a nezaměstnanost. Všechny tyto parametry pandemie negativně ovlivnila a státy přijaly obdobná opatření v reakci na pandemii. Státy musely okamžitě reagovat, aby zachránily co nejvíce lidských životů, avšak tato brzdicí opatření mnohdy poznamenala ekonomiky více než samotný virus.

Ve čtvrté kapitole je zhodnocen dopad na vybraná odvětví, kdy zdravotnictví zažilo obrovský nárůst pacientů s onemocněním COVID-19 a nemocnice na takový nával nebyly připravené personálně, technicky, ani materiálně. Všechny nemocnice Visegrádské skupiny se tak dostaly na hrany svých možností a musely omezit plánované zákroky a běžnou léčbu. Služby a cestovní ruch nejvíce ovlivnil zákaz provozování služeb, uzavření provozoven a uzavření hranic. S těmito problémy se také potýkal

automobilový průmysl, při zavření továren nefungovaly dodavatelské řetězce a automobiloví výrobci tak zavírali své výroby napříč celou Evropou. Pandemie také ovlivnila životy všech školáků, kdy po potvrzení prvních případů vlády zavřely školy s úmyslem zabránění šíření nemoci, avšak toto opatření představovalo v důsledku další problémy například v podobě čerpání ošetřovného rodiči.

Závěrem je potřeba zmínit, že všechny státy se snaží o co nejrychlejší obnovu ekonomik po pandemii COVID-19. Toto oživení si s sebou nese však různá úskalí, například v podobě Zelené dohody pro Evropu, kdy se státy Evropy musí při obnově ohlížet na ekonomický, sociální i enviromentální pilíř a toto oživení provádět v souladu se strategickými kroky. Je těžké říci, jestli se na takovém propadu ekonomiky podílela pouze pandemie, avšak spousta autorů se shoduje na tom, že bez pandemie a přijatých restrikcí by globální ekonomiku takový šok a propad nepotkal.

Seznam použitých zdrojů

Abba Ahmed, B. (2020). *Impact of COVID-19 Pandemic on Global Economy*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3719949>

About Hungary (2018). *Hungary's economy continues to grow above the EU average*. <https://abouthungary.hu/news-in-brief/hungarys-economy-continues-to-grow-above-the-eu-average>

Akbulaev, N., Mammadov, I., & Aliyev, V. (2020). Economic Impact of COVID-19. *SYLWAN*, 164(5). <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3649813>

Almeida, V., Barrios, S., Christl, M., De Poli, S., Tumino, A., & van der Wielen, W. (2021) The impact of COVID-19 on households' income in the EU. *The Journal of Economic Inequality* 19, 413–431. <https://doi.org/10.1007/s10888-021-09485-8>

Andoh, R. (2020). The Impact of COVID-19 on Global Economy: The Case of the Czech Republic. *International Journal of Multidisciplinary Sciences and Advanced Technology*, vol. 1, special issue 2 Covid-19, 22–29. https://www.researchgate.net/profile/Richard-Andoh-5/publication/341781118_The_Impact_of_COVID-19_on_Global_Economy_The_Case_of_the_Czech_Republic/links/5ed3eee492851c9c5e6cc6bd/The-Impact-of-COVID-19-on-Global-Economy-The-Case-of-the-Czech-Republic.pdf

Antošová, G., Vogl, M., & Schraud, M. (2020). Challenges for the Visegrad Group – The Coronavirus Crises and its Impact on Tourism. *Visegrad Journal on Bioeconomy and Sustainable Development*, 9(1), 28–32. <https://doi.org/10.2478/vjbsd-2020-0006>

Association for International Affairs (n.d.). *About Visegrad Group – V4*. <https://www.amo.cz/en/models/model-v4/about-visegrad-group-v4/>

Bajtler, M. (2021). Centrální banka se opět chystá navýšit sazby. Inflace v lednu ještě zrychlí. *Forbes*. <https://forbes.cz/centralni-banka-se-opet-chysta-navysit-sazby-inflace-v-lednu-jeste-zrychli/>

Baldwin, R., & Weder di Mauro, B. (2020). *Economics in the Time of COVID-19*. CEPR Press.

Baldwin, R., & Weder di Mauro, B. (2020a). *Mitigating the COVID Economic Crisis: Act Fast and Do Whatever It Takes*. CEPR Press.

Bauer, J., Brüggmann, D., Klingelhöfer, D., Maier, W., Schwettmann, L., Weiss, D. J., & Groneberg, D. A. (2020). Access to intensive care in 14 European countries: a spatial analysis of intensive care need and capacity in the light of COVID-19. *Intensive Care Med* 46, 2026–2034. <https://doi.org/10.1007/s00134-020-06229-6>

Bence, Á. D. (2021). *Covid-19 in Hungary*. [Thesis work, Corvinus University of Budapest]. http://publikaciok.lib.uni-corvinus.hu/publikus/szd/Arvai_Daniel_Bence.pdf

Brčák, J. (2018). *Makroekonomie – Makroekonomický přehled*. Aleš Čeněk.

Brůha, J., Motl, M., & Tonner, J. (2021). *Vyhodnocení dopadů pandemie na hlavní ekonomiky světa: Krize nabídky nebo poptávky?*. Česká národní banka. https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Vyhodnoceni-dopadu-pandemie-na-hlavni-ekonomiky-sveta-kri-ze-nabidky-nebo-poptavky/

Carvalho, R. (2020). *Factbox: How a virus impacts the economy and markets*. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-china-health-global-markets-factbox-idUSKBN1ZK2HH>

CzechTrade (2022). *Také Maďarsko bojuje s novou variantou, covid se šíří rychleji*. BusinessInfo. <https://www.businessinfo.cz/clanky/madarsko-koronavirus/#h-rychl-zota-ven-ekonomiky-rekordn-r-st-po-pandemii>

CzechTrade, Ministerstvo zahraničních věcí, & Zastupitelský úřad České republiky (2021). *Slovensko*. BusinessInfo. <https://www.businessinfo.cz/navody/slovensko-souhrn-na-teritorialni-informace/2#2-ekonomika>

Czregion (n.d.). *Všeobecné info o České republice*. <https://www.czregion.cz/vseobecne-info>

Česká národní banka (2020a). *Záznam z jednání bankovní rady ČNB dne 16. března 2020*. <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/br-zapisky-z-jednani/Rozhodnuti-bankovni-rady-CNB-1584375300000/?tab=record>

Česká národní banka (2020b). *Prohlášení bankovní rady na tiskové konferenci po skončení měnového zasedání*. <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/br-zapisky-z-jednani/Rozhodnuti-bankovni-rady-CNB-1585238400000/?tab=statement>

Česká národní banka (2020c). *Prohlášení bankovní rady na tiskové konferenci po skončení měnového zasedání*. <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/br-zapisky-z-jednani/Rozhodnuti-bankovni-rady-CNB-1588863600000/?tab=statement>

Česká národní banka (n.d.). *Zvyšování úrokových sazeb v roce 2021*. <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Zvysovani-urokovych-sazeb-v-roce-2021/>

Česká národní banka (n.d.a). *Co to je inflace?*. <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Co-to-je-inflace/>

Česká národní banka (n.d.b). *Nástroje měnové politiky*. <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/mp-nastroje/>

Český statistický úřad (2013). *Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2012*. <https://www.czso.cz/documents/10180/20549921/110911q4a.pdf/ad87d367-289c-4d52-9822-f326eec19365?version=1.0>

Český statistický úřad (2017). *Tvorba a užití HDP - 1. čtvrtletí 2017*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-1-ctvrtleti-2017>

Český statistický úřad (2017a). *Tvorba a užití HDP - 2. čtvrtletí 2017*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-2-ctvrtleti-2017>

Český statistický úřad (2017b). *Tvorba a užití HDP - 3. čtvrtletí 2017*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-3-ctvrtleti-2017>

Český statistický úřad (2017c). *Vývoj ekonomiky České republiky v 1. pololetí 2017*. <https://www.czso.cz/documents/10180/58775428/320193-17p1.pdf/54057add-70fb-4cad-a205-0cff2235c55b?version=1.0>

Český statistický úřad (2018). *Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity - prosinec 2017*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-prosinec-2017>

Český statistický úřad (2018a). *Průměrná míra inflace v roce 2017 byla 2,5 %*. <https://www.czso.cz/documents/10180/46013638/01201917ck.pdf/5305387c-6a2a-40a0-b98b-dbd8a885aad1?version=1.0>

Český statistický úřad (2018b). *Tvorba a užití HDP - 4. čtvrtletí 2017*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-4-ctvrtleti-2017>

Český statistický úřad (2018c). *Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2017*. <https://www.czso.cz/documents/10180/58775432/320193-17q4a.pdf/4df01eb0-facf-40c6-898a-c239bd0539b3?version=1.0>

Český statistický úřad (2018d). *Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2017*. <https://www.czso.cz/documents/10180/58775432/320193-17q4a.pdf/4df01eb0-facf-40c6-898a-c239bd0539b3?version=1.0>

Český statistický úřad (2018e). *Vývoj ekonomiky České republiky: 1. pololetí 2018*. <https://www.czso.cz/documents/10180/62225662/320193-18p1.pdf/96c68817-31a3-4c15-b628-7ab5d8c24e6a?version=1.0>

Český statistický úřad (2019). *Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity - prosinec 2018*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-prosinec-2018>

Český statistický úřad (2019a). *Průměrná míra inflace v roce 2017 byla 2,1 %*. <https://www.czso.cz/documents/10180/61691051/01201918ck.pdf/636ff7fe-5777-4bcf-a8d1-4d59713f1136?version=1.0>

Český statistický úřad (2019b). *Vývoj ekonomiky České republiky: rok 2018*. <https://www.czso.cz/documents/10180/62225666/32019318q4a.pdf/35248645-8be2-4fd6-9cd8-d7d984b44362?version=1.0>

Český statistický úřad (2019c). *Vývoj ekonomiky České republiky: 1. pololetí 2019*. <https://www.czso.cz/documents/10180/91606723/320193-19p1a.pdf/abcf8713-202c-4109-ad00-d8c83c64c70c?version=1.0>

Český statistický úřad (2019d). *Vývoj ekonomiky České republiky: rok 2018*. <https://www.czso.cz/documents/10180/62225666/32019318q4a.pdf/35248645-8be2-4fd6-9cd8-d7d984b44362?version=1.0>

Český statistický úřad (2020). *Tvorba a užití HDP - 1. čtvrtletí 2020*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-1-ctvrtleti-2020>

Český statistický úřad (2020a). *Obecná míra nezaměstnanosti v ČR a krajích*. https://www.czso.cz/csu/czso/obecna_mira_nezamestnanosti_v_cr_a_krajich

Český statistický úřad (2020b). *Průměrná míra inflace v roce 2019 byla 2,8 %*. <https://www.czso.cz/documents/10180/90861675/01201919ck.pdf/09df9b9b-a801-4a9a-a079-2580c3816ca0?version=1.1>

Český statistický úřad (2020c). *Tvorba a užití HDP - 2. čtvrtletí 2020*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-2-ctvrtleti-2020>

Český statistický úřad (2020d). *Tvorba a užití HDP - 3. čtvrtletí 2020*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-3-ctvrtleti-2020>

Český statistický úřad (2020e). *Tvorba a užití HDP - 4. čtvrtletí 2019*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-4-ctvrtleti-2019>

Český statistický úřad (2020f). *Vývoj ekonomiky České republiky: 1. pololetí 2020*. <https://www.czso.cz/documents/10180/125507851/320193-20q2a.pdf/12110c6c-622c-44a7-bbd2-1f708e7504cb?version=1.1>

Český statistický úřad (2020g). *Vývoj ekonomiky České republiky: 1. až 3. čtvrtletí 2020*. <https://www.czso.cz/documents/10180/125507845/320193-20q3a.pdf/43c4c77c-1574-4626-8558-dc4f47b1c69b?version=1.1>

Český statistický úřad (2020h). *Vývoj ekonomiky České republiky: 1. čtvrtletí 2020*. <https://www.czso.cz/documents/10180/125507849/320193-20q1a.pdf/e989840f-7b06-462e-80b9-f6453715de4d?version=1.1>

Český statistický úřad (2020i). *Vývoj ekonomiky České republiky: rok 2019*. <https://www.czso.cz/documents/10180/91606725/32019319q4a.pdf/8a01e27e-a8dc-4890-8535-db7d443a4ac1?version=1.0>

Český statistický úřad (2020j). *Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity - prosinec 2019*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-prosinec-2019>

Český statistický úřad (2020k). *Koronavirus zasadil ekonomice tvrdou ránu*. <https://www.czso.cz/csu/czso/koronavirus-zasadil-ekonomice-tvrdou-ranu>

Český statistický úřad (2021). *Tvorba a užití HDP - 1. čtvrtletí 2021*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-1-ctvrtleti-2021>

Český statistický úřad (2021a). *Evropský srovnávací program*. https://www.czso.cz/csu/czso/evropsky_srovnavaci_program

Český statistický úřad (2021b). *Průměrná míra inflace v roce 2020 byla 3,2 %*. <https://www.czso.cz/documents/10180/123243634/01201920ck.pdf/12ac73c0-5cff-4b04-a082-2ea98968ec58?version=1.1>

Český statistický úřad (2021c). *Průměrná míra inflace v roce 2021 byla 3,8 %*. <https://www.czso.cz/documents/10180/142758734/01201921ck.pdf/c972a458-5426-4fb5-9bf0-922827358bbc?version=1.1>

Český statistický úřad (2021d). *Tvorba a užití HDP - 2. čtvrtletí 2021*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-2-ctvrtleti-2021>

Český statistický úřad (2021e). *Tvorba a užití HDP - 3. čtvrtletí 2021*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-3-ctvrtleti-2021>

Český statistický úřad (2021f). *Tvorba a užití HDP - 4. čtvrtletí 2020*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-4-ctvrtleti-2020>

Český statistický úřad (2021g). *Vývoj ekonomiky České republiky: rok 2020*. <https://www.czso.cz/documents/10180/125507847/320193-20q4a.pdf/43a6b1d3-d11d-47bb-afb0-92543a8546b5?version=1.1>

Český statistický úřad (2022). *Covid-19 citelně postihl ekonomiku cestovního ruchu*. <https://www.czso.cz/csu/czso/covid-19-citelne-postihl-ekonomiku-cestovniho-ruchu>

Český statistický úřad (2022a). *Tvorba a užití HDP - 4. čtvrtletí 2021*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-4-ctvrtleti-2021>

Český statistický úřad (2022b). *Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity - listopad 2021*. <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-listopad-2021>

ČT 24 (2019). *Třicet let od začátku kulatých stolů v Polsku. Pomohly demontovat totalitní režimy ve střední Evropě*. <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2721074-tricet-let-od-zacatku-kulatych-stolu-v-polsku-pomohly-demontovat-totalitni-rezimy-ve>

ČTK (2021). *ČNB poprvé od února 2020 zvýšila sazby, bude v tom pokračovat*. České noviny. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cnb-dnes-podle-ocekavani-zvysila-urokove-sazby-poprve-od-unora-2020/2053707>

Daniel, J. (2020). Education and the COVID-19 pandemic. *Prospects* 49, 91–96. <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09464-3>

Deloitte (2020). *COVID-19: Reakce hospodářské politiky v Česku a zahraničí*. https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/covid-19/COVID-19_reakce_hospodarske_politiky_v_cesku_a_zahranici_II.pdf

Deloitte (n.d.). *Online vzdělávání v době koronaviru*. <https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/covid-19/solutions/online-vzdelavani-v-dobe-koronaviru.html>

Depreter, M. (2021). *Česká republika, Slovensko, Polsko a Německo: dopad Covid-19 na jednotlivé sektory v roce 2020*. Credendo. <https://credendo.com/cs/knowledge-hub/ceska-republika-slovensko-polsko-nemecko-dopad-covid-19-na-jednotlive-sektory-v-roce>

Doleschel, J., & Manu, A.-S. (2021). *Scarring effects of the COVID-19 pandemic on the global economy – reviewing recent evidence*. European Central Bank. https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2021/html/ecb.ebbox202107_01~f8314090a4.en.html

Dratva, P. (2021). *Ve slovenských nemocnicích se ztrojnásobil počet pacientů s covidem-19*. [newsbox.cz. https://newsbox.cz/zpravy/ve-slovenskych-nemocnicich-se-ztrojnaso-bil-pocet-pacientu-s-covidem-19-r4xsool3](https://newsbox.cz/zpravy/ve-slovenskych-nemocnicich-se-ztrojnaso-bil-pocet-pacientu-s-covidem-19-r4xsool3)

European Commission (2020). *Hungary*. https://ec.europa.eu/economy_finance/forecasts/2020/summer/ecfin_forecast_summer_2020_hu_en.pdf

European Commission (2021). *Political and economic situation*. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/political-and-economic-situation-35_en

European Commission (2022). *Main GDP aggregates per capita*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_pc/default/table?lang=en

European Commission (n.d.). *Hungary*. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic/state-aid-cases/hungary_en

Eurostat (2020). *How could coronavirus impact EU tourism?*. Products Eurostat News. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200513-2>

Eurostat (2020a). *Impact of COVID-19 on employment income - advanced estimates*. Statistics Explained. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Impact_of_COVID-19_on_employment_income_-_advanced_estimates&stable=1

Eurostat (2020b). *Impact of COVID-19 on main GDP aggregates including employment*. Statistics Explained. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Impact_of_COVID-19_on_main_GDP_aggregates_including_employment#GDP_estimates_published_for_2020-Q1

Eurostat (2020c). *National Accounts: COVID-19 impact on EU industries*. Products Eurostat News. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200805-1>

Eurostat (2021). *2nd wave of COVID-19 losing its force in February*. Products Eurostat News. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210414-2>

Eurostat (2021a). *Signs of recovery of the tourism sector in summer 2021*. Products Eurostat News. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211115-3>

Eurostat (2022). *EU tourism recovering in 2021*. Products Eurostat News. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220-2>

Eurostat (2022a). *How much did governments spend on health in 2020?*. Products Eurostat News. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220311-1>

Eurostat (2022b). *Impact of Covid-19 crisis on retail trade*. Statistics Explained. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Impact_of_Covid-19_crisis_on_retail_trade#Development_of_retail_trade_volume_in_January_2022

Eurostat (2022c). *Impact of Covid-19 crisis on services*. Statistics Explained. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Impact_of_Covid-19_crisis_on_services&stable=0&redirect=no#Covid-19_containment_measures_in_Europe

Eurostat (2022d). *Services Q4 2021: majority recover after COVID-19 hit*. Products Eurostat News. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220328-3>

Eurostat (2022e). *Main GDP aggregates per capita*. Data Browser. Dostupné 1.4.2022 z https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_pc/default/table?lang=en

Evropská centrální banka (2016). *Co jsou to úrokové sazby a jaký je rozdíl mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou?*. https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me/html/nominal_and_real_interest_rates.cs.html

Evropská unie (n.d.). *Polsko*. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/poland_cs

Fraser, N., Brierley, L., Dey, G., Polka, J. K., Pálffy, M., & Nanni, F. (2021). The evolving role of preprints in the dissemination of COVID-19 research and their impact on the science communication landscape. *PLoS Biology* 19(4). <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.3000959>

Gabrižová, Z. (2020). *Slovenský automobilový průmysl je pro zemi klíčový, za zbytkem V4 ale zaostává* [přeložili do češtiny F. Lukáš a O. Plevák]. Euractiv. <https://>

euractiv.cz/section/politika/news/slovensky-automobilovy-prumysl-je-pro-zemi-klicovy-za-zbytkem-v4-ale-zaostava/

Government of Hungary (2017). *National reform programme 2017 of Hungary*. <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2017-european-semester-national-reform-programme-hungary-en.pdf>

Hamerníková, B., & Maaytová, A. (2010). *Veřejné finance*. (2., aktualizované vyd.). Wolters Kluwer.

Hejduková, P. (2015). *Veřejné finance*. C. H. Beck.

Holman, R. (2018). *Makroekonomie*. (3. vyd.). C. H. Beck.

Hrtúsová, T., Kozelský, T., & Novák, R. (2020). *Automobilový průmysl v době post-koronavirové*. Česká spořitelna. https://www.csas.cz/content/dam/cz/csas/www_csas_cz/Dokumenty-korporat/Dokumenty/automobilovy-prumysl-v-dobe-post-koronavirove-2020-05.pdf

Hungary Today (2019). *KSH: Hungary GDP Growth Accelerates to 5.0 percent*. <https://hungarytoday.hu/ksh-hungary-gdp-growth-accelerates-to-5-0-percent/>

Hungary Today (2021). *Hungary GDP Falls 3.6% in Q4, 5% in Full Year*. <https://hungarytoday.hu/hungary-gdp-2020-q4-final/>

Hungary Today (2021a). *Industry Output Up 1.9% Yr/yr in February*. <https://hungarytoday.hu/ksh-february-industry-output-up-automotive-food-tobacco/>

Hungary Today (2021b). *Retail Sales Fall 3.2% in December, Edge Down 0.2% for Year*. <https://hungarytoday.hu/ksh-retail-sales-fall-coronavirus-impact-food-shops-shopping-drop/>

Hungary Today (2022). *National Bank: Inflation in February Could Be Close to 8.5 percent*. <https://hungarytoday.hu/hungary-inflation-virag-base-rate/>

International Monetary Fund (2021). *Poland: Staff Concluding Statement of the 2021*. Narodowy Bank Polski. https://www.nbp.pl/aktualnosci/wiadomosci_2021/mfwxii.pdf

Jacobsen, R. (2020). *Porovnání České republiky a Polska v boji proti COVID-19* [přeložil do češtiny L. Luzar]. Institut pro politiku a společnost. <https://www.politikaspolecnost.cz/blog/porovnani-ceske-republiky-a-polska-v-boji-proti-covid-19/>

Jurečka, V., Hlaváček, K., Jánošíková, I., Kolcunová, E., Macháček, M., Paličková, I., Spáčilová, L., & Wroblowský, T. (2017). *Makroekonomie*. (3., aktualizované a rozšířené vyd.). Grada Publishing.

- Kaczor, P. (2020). *Dopady nástupu koronavirové krize na trh práce v ČR*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. <https://www.vupsv.cz/2020/10/21/dopady-nastupu-koronavirove-krize-na-trh-prace-v-cr/>
- Karáth, K. (2020). Covid-19: Hungary's pandemic response may have been worse than the virus. *BMJ* 2020;371:m4153. <https://doi.org/10.1136/bmj.m4153>
- Korinth, B., & Ranasinghe, R. (2020). Covid-19 Pandemic's Impact on Tourism in Poland in March 2020. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 31(3), 987–990. <https://doi.org/10.30892/gtg.31308-531>
- Kovács, Z. (2016). *From Loan-Fueled Growth to Real Growth—Hungary's Stabilizing Economy*. About Hungary. <https://abouthungary.hu/blog/from-loan-fueled-growth-to-real-growthhungarys-stabilizing-economy>
- Kovács, Z. (2017). *GDP growth + stability and fiscal responsibility = Hungary's economy recovery*. About Hungary. <https://abouthungary.hu/blog/gdp-growth-stability-and-fiscal-responsibility-hungarys-economy-recovery>
- Kufelová, I., & Raková, M. (2020). Impact of the Covid-19 pandemic on the automotive industry in Slovakia and selected countries. *SHS Web Conferences* 83, 01040. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20208301040>
- Kurzy.cz (2022). *Inflace - 2022, míra inflace a její vývoj v ČR*. <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/inflace/>
- Magyar Nemzeti Bank (2017a). *Infációs jelentés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/hun-ir-11.pdf>
- Magyar Nemzeti Bank (2017b). *Költségvetési jelentés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/koltse-gvete-si-jelente-s-20172-hun-0823.pdf>
- Magyar Nemzeti Bank (2018a). *Infációs jelentés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/hun-ir-14.pdf>
- Magyar Nemzeti Bank (2018b). *Költségvetési jelentés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/koltse-gvete-si-jelente-s-20182-hun.pdf>
- Magyar Nemzeti Bank (2019a). *Infációs jelentés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/hun-ir-15.pdf>
- Magyar Nemzeti Bank (2019b). *Költségvetési jelentés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/koltse-gvete-si-jelente-s-2019-szeptember.pdf>
- Magyar Nemzeti Bank (2020a). *Infációs jelentés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/hun-ir-di-gitalis-4.pdf>

Magyar Nemzeti Bank (2020b). *Költségvetési jelentés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/koltsegvetesi-jelentes-2020-10-honlapra.pdf>

Magyar Nemzeti Bank (2021a). *Infációs jelentés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/hun-ir-digitalis-12.pdf>

Magyar Nemzeti Bank (2021b). *Költségvetési jelentés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/koltsegvetesi-jelentes-2021-q2.pdf>

Magyarország Kormánya (2022). *Koronavírus*. <https://koronavirus.gov.hu/hirek>

Mach, M. (2001). *Makroekonomie II*. (3. vyd.). Melandrium.

Maital, S., & Barzani, E. (2020). *The Global Economic Impact of COVID-19: A Summary of Research*. Samuel Neaman Institute. https://www.neaman.org.il/EN/Files/Global%20Economic%20Impact%20of%20COVID-19_20200322163553.399.pdf

Mendel-Nykorowycz, A. (2020). *Poland: Politics in a time of corona*. European Council on Foreign Relations. https://ecfr.eu/article/commentary_poland_politics_in_a_time_of_corona/

Ministerstvo financí České republiky (2018). *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2017*. https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zprava_2017_Zprava-o-vyvoji-financniho-trhu_v03.pdf

Ministerstvo financí České republiky (2019). *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2018*. https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zprava_2018_Zprava-o-vyvoji-financniho-trhu_v02.pdf

Ministerstvo financí České republiky (2020). *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2019*. https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zprava_2019_Zprava-o-vyvoji-financniho-trhu_v04.pdf

Ministerstvo financí České republiky (2021). *Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec 2020*. <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>

Ministerstvo financí České republiky (2021a). *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2020*. https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zprava_2020_Zprava-o-vyvoji-financniho-trhu_v02.pdf

Ministerstvo financií Slovenskej republiky (2018). *Štát vlani hospodáril lepšie o takmer 800 miliónov*. <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/stat-vlani-hospodaril-lepsie-takmer-800-milionov.html>

Ministerstvo financií Slovenskej republiky (2019). *Výsledky roku 2018 boli lepšie než sa plánovalo*. <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/vysledky-roku-2018-boli-lepsie-nez-planovalo.html>

Ministerstvo financií Slovenskej republiky (2020). *Bilancia štátneho rozpočtu*. <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/bilancia-statneho-rozpocetu-5.html>

Ministerstvo financií Slovenskej republiky (2020a). *Pre koronavírus na daniach vyberieme o 3,1 miliardy eur menej*. <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/pre-koronavirus-daniach-vyberieme-31-miliardy-eur-menej.html>

Ministerstvo financií Slovenskej republiky (2020b). *Prijmy aj výdavky štátneho rozpočtu vlani rástli*. <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/prijmy-aj-vydavky-statneho-rozpocetu-vlani-rastli.html>

Ministerstvo financií Slovenskej republiky (2021a). *Aký bol rok 2020 v číslach?*. <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/nova-web-stranka-8.html>

Ministerstvo financií Slovenskej republiky (2021b). *Štát oproti plánu hospodáril lepšie*. <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/stat-oproti-planu-hospodaril-lepsie.html>

Ministerstvo financií Slovenskej republiky (2022). *Bilancia štátneho rozpočtu*. <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/bilancia-statneho-rozpocetu-15.html>

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (n.d.). <https://korona.gov.sk/>

Ministerstvo práce a sociálnych vecí (2021). *Analýza vývoje zamestnanosti a nezamestnanosti v roce 2020*. https://www.mpsv.cz/documents/20142/2419647/Anal%C3%BDza_text_2020.pdf/3052205e-07fb-99a3-fbac-e43d3138c7e1

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (n.d.). *Projekt pre SZČO*. <https://www.pomahameludom.sk/projekt-szco>

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (n.d.). *Prvá pomoc zamestnávateľom, zamestnancom a živnostníkom*. <https://www.pomahameludom.sk/prva-pomoc>

Ministerstvo zahraničných vecí ČR (n.d.). *Visegrádská spolupráce*. <https://www.mzv.cz/visegrad>

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (n.d.). *Tlačové správy – 31. stránka*. Dostupné 8. 4. 2022 z <https://www.health.gov.sk/Clanky?tlacove-spravy&stranka=31>

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (n.d.a). *Tlačové správy – 37. stránka*. Dostupné 8. 4. 2022 z <https://www.health.gov.sk/Clanky?tlacove-spravy&stranka=37>

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (n.d.b). *Tlačové správy – 61. stránka*. Dostupné 8. 4. 2022 z <https://www.health.gov.sk/Clanky?tlacove-spravy&stranka=61>

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (n.d.c). *Tlačové správy – 65. stránka*. Dostupné 8. 4. 2022 z <https://www.health.gov.sk/Clanky?tlacove-spravy&stranka=65>

Ministerstvo zdravotnictví České republiky (2012). *Výskyt nového koronaviru souvisejícím s těžkým respiračním onemocněním*. <https://www.mzcr.cz/vyskyt-noveho-koronaviru-souvisejicim-s-tezkym-respiracnim-onemocnenim/>

Ministerstvo zdravotnictví České republiky (n.d.). *Tiskové zprávy – 7. stránka*. Dostupné 8. 4. 2022 z <https://koronavirus.mzcr.cz/category/tiskove-zpravy/page/7/>

Ministerstvo zdravotnictví České republiky (n.d.a). *Tiskové zprávy – 41. stránka*. Dostupné 8. 4. 2022 z <https://koronavirus.mzcr.cz/category/tiskove-zpravy/page/41/>

Ministerstvo zdravotnictví České republiky (n.d.b). *Tiskové zprávy – 43. stránka*. Dostupné 8. 4. 2022 z <https://koronavirus.mzcr.cz/category/tiskove-zpravy/page/43/>

Motl, M. (2020). *Dopady pandemie COVID-19 na světovou ekonomiku*. Česká národní banka. https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Dopady-pandemie-COVID-19-na-svetovou-ekonomiku/

Národná banka Slovenska (2017). *Rozhodnutia o menovej politike*. https://www.nbs.sk/sk/informacie-pre-media/2hh-spravy/detail-spravy/_rozhodnutia-o-menovej-politike53/bc

Národná banka Slovenska (2018a). *Strednodobá predikcia aktualizácia 4.Q 2017*. https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/PREDIK/2017/protected/P4QA-2017.pdf

Národná banka Slovenska (2018b). *Výročná správa 2017*. https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/Vyrocnasprava/protected/VSNBS17.pdf

Národná banka Slovenska (2019a). *Strednodobá predikcia aktualizácia 4.Q 2018*. https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/PREDIK/2018/protected/P4QA-2018.pdf

Národná banka Slovenska (2019b). *Výročná správa 2018*. https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/Vyrocnasprava/protected/VSNBS18.pdf

Národná banka Slovenska (2019c). *Strednodobá predikcia: 4. štvrťrok 2019*. http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/PREDIK/2019/protected/P4Q-2019.pdf

Národná banka Slovenska (2019d). *Výročná správa 2018*. https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/Vyrocnasprava/protected/VSNBS18.pdf

Národná banka Slovenska (2020a). *Strednodobá predikcia: 4. štvrťrok 2020*. http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/PREDIK/2020/protected/P4Q-2020.pdf

Národná banka Slovenska (2020b). *Výročná správa 2019*. https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/Vyrocnasprava/protected/VSNBS19.pdf

Národná banka Slovenska (2021). *Výročná správa 2020*. https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/Vyrocnasprava/protected/VSNBS20.pdf

Národná banka Slovenska (n.d.). *Úrokové sadzby*. <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/financne-trhy/urokove-sadzby>

Narodowy Bank Polski (2017). *Raport o inflacji*. https://www.nbp.pl/polityka_pieniezna/dokumenty/raport_o_inflacji/raport_listopad_2017.pdf

Narodowy Bank Polski (2018). *Raport o inflacji*. https://www.nbp.pl/polityka_pieniezna/dokumenty/raport_o_inflacji/raport_listopad_2018.pdf

Narodowy Bank Polski (2019). *Raport o inflacji*. https://www.nbp.pl/polityka_pieniezna/dokumenty/raport_o_inflacji/raport_listopad_2019.pdf

Narodowy Bank Polski (2020). *Raport o inflacji*. https://www.nbp.pl/polityka_pieniezna/dokumenty/raport_o_inflacji/raport_listopad_2020.pdf

Narodowy Bank Polski (2021). *Raport o inflacji*. https://www.nbp.pl/polityka_pieniezna/dokumenty/raport_o_inflacji/raport_listopad_2021.pdf

NAWA (2020). *New Restrictions in Poland Due to COVID-19*. <https://study.gov.pl/news/new-restrictions-poland-due-covid-19-0>

Nemec, J., & Špaček, D. (2020). The Covid-19 pandemic and local government finance: Czechia and Slovakia. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 32(5), 837–846. <https://doi.org/10.1108/JPBAFM-07-2020-0109>

Novotný, L., & Pellešová, P. (2021). Impact of the COVID-19 Crisis on the Regulation to Tourism in the Czech Republic. *Central European Public Administration Review*, 19(1), 199–222. <https://doi.org/10.17573/cepar.2021.1.09>

OECD (2020). Hungary. *OECD Economic Outlook*, 2020(2), 175–177. <https://doi.org/10.1787/69cd5d72-en>

OECD (2021). *GDP growth projections point to convergence on pre-pandemic path*. <https://www.oecd.org/coronavirus/en/data-insights/gdp-growth-projections-point-to-convergence-on-pre-pandemic-path>

OECD (2022). *First lessons from government evaluations of COVID-19 responses: A synthesis*. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/first-lessons-from-government-evaluations-of-covid-19-responses-a-synthesis-483507d6/>

OECD (2022a). *Inflation continues to surge*. <https://www.oecd.org/coronavirus/en/data-insights/inflation-continues-to-surge>

OECD (2022b). *November 2021 OECD unemployment drops to 5.5%*. <https://www.oecd.org/coronavirus/en/data-insights/november-2021-oecd-unemployment-drops-to-5-5percent>

Oravský, R., Tóth, P., & Bánociová, A. (2020). The Ability of Selected European Countries to Face the Impending Economic Crisis Caused by COVID-19 in the Context of the Global Economic Crisis of 2008. *Journal of Risk and Financial Management* 13(8), 179. <https://doi.org/10.3390/jrfm13080179>

Our World in Data (n.d.). *COVID-19 Data Explorer*. <https://ourworldindata.org/explorers/coronavirus-data-explorer>

Parczewska, T. (2020). Difficult situations and ways of coping with them in the experiences of parents homeschooling their children during the COVID-19 pandemic in Poland. *Education 3-13*, 49(7), 889–900. <https://doi.org/10.1080/03004279.2020.1812689>

Piciu, G. C. (Ed.) (2020). *Journal of Financial and Monetary Economics*. <http://www.icfm.ro/jfme.icfm.ro/JFME2020.pdf#page=217>

Pošta, V. (2018). *Makroekonomická analýza na příkladu české ekonomiky*. C.H. Beck.

PPF banka (2021). *Ekonomický výhled na rok 2021*. <https://www.ppf.eu/insights/analyticky-mesicnik/analyticky-mesicnik-leden-2021/ekonomicky-vyhled-na-rok-2021>

Rada Ministrów (2018). *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017*. https://mf-arch2.mf.gov.pl/documents/764034/6401579/20180601_Omowienie+sprawozdania+za+2017+r.pdf

Rada Ministrów (2019). *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 R.* <https://www.gov.pl/attachment/5cfe9989-6dd3-4a1a-afca-4203036c019d>

Rada Ministrów (2020). *[PODRÓŻE] Komunikat dla organizatorów turystyki i podróżnych*. <https://www.gov.pl/web/koronawirus/komunikat-dla-organizatorow-turystyki-i-podroznych>

Rada Ministrów (2020a). *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 R.* <https://www.gov.pl/attachment/0c15d506-0151-4247-8261-694058a547ea>

Rada Ministrów (2021). *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2020 R.* <https://www.gov.pl/attachment/ac3054ef-f33c-4a69-b9ca-c67898f3daa1>

Rada Ministrów (n.d.a). *Koronawirus: informacje i zalecenia*. Dostępne 8. 4. 2022 z <https://www.gov.pl/web/koronawirus>

Reuters (2021). *Poland considers drastic steps to tackle COVID 'explosion'*. <https://www.reuters.com/world/europe/polands-daily-covid-cases-exceed-5000-first-time-since-may-2021-10-20/>

Röst, G., Bartha, F. A., Bogy, N., Boldog, P., Dénes, A., Ferenci T, Horváth KJ, Juhász A, Nagy, C., Tekeli, T., Vizi, Z., & Oroszi, B. (2020). Early Phase of the COVID-19 Outbreak in Hungary and Post-Lockdown Scenarios. *Viruses*. 12(7):708. <https://doi.org/10.3390/v12070708>

Sagan, A., Bryndova, L., Kowalska-Bobko, I., Smatana, M., Spranger, A., Szerencses, V., Webb, E., & Gaal, P. (2021). A reversal of fortune: Comparison of health system responses to COVID-19 in the Visegrad group during the early phases of the pandemic. *Health Policy*. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0168851021002670>

Sdružení automobilového průmyslu (2020). *Automobilový průmysl V4 žádá zástupce členských států a institucí EU o podporu průmyslu zasazeného krizí COVID-19*. <https://autosap.cz/aktualita/automobilovy-prumysl-v4-zada-zastupce-clenskych-statu-a-instituci-eu-o-podporu-prumyslu-zasazeneho-krizi-covid-19/>

Serwis Rzeczypospolitej Polskiej (n.d.). *Komunikaty – 18. strona*. Dostupné 8. 4. 2022 z <https://www.gov.pl/web/koronawirus/wiadomosci?page=18&size=10>

Shaw, J. (2020). *Cooperating to Combat Coronavirus*. <https://www.harvardmagazine.com/2020/02/fighting-sars-2>

Schwarz, M. (2020). *Průmysl bojuje s následky koronaviru*. Svět průmyslu. <https://svetprumyslu.cz/2020/05/07/prumysl-bojuje-s-nasledky-koronaviru/>

Song, L., Zhou, Y. (2020). The COVID-19 Pandemic and Its Impact on the Global Economy: What Does It Take to Turn Crisis into Opportunity?. *China & World Economy*, 28(4), 1–25. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/cwe.12349>

Statistics Times (2021). *Projected GDP Ranking*. <https://www.statisticstimes.com/economy/projected-world-gdp-ranking.php>

Státní zdravotní ústav, & Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (2021). *COVID-19: úvod, inkubační doba, původce a sezónnost onemocnění*. <https://www.nzip.cz/clanek/447-covid-19-zakladni-informace>

Stofkova, Z., & Seemann, P. (2021). The impact of COVID-19 pandemic on the quality of life. In T. Klietnik (Ed.). The 21st International Scientific Conference Globalization and its Socio-Economic Consequences 2021. *SHS Web of Conferences* 129, 01029. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202112901029>

Stojczew, K. (2021). Ocena wpływu pandemii COVID-19 na sytuację w branży motoryzacyjnej w Polsce. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego* 35(2), 64–84. <https://doi.org/10.24917/20801653.352.5>

Szczygieł, M. (Ed.) (2021). *Produkt krajowy brutto – rachunki regionalne w latach 2017–2019*. Urząd Statystyczny w Katowicach. https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/en/defaultaktualnosci/3301/1/20/1/gross_domestic_product_regional_account_s_in_the_years_2017-2019.pdf

Székely, T. (2017). *Hungary's GDP Growth Beats Analyst Expectations To Reach 4,1 Percent In First Quarter Of 2017*. <https://hungarytoday.hu/hungarys-q1-gdp-growth-beats-analyst-expectations-reache-41-percent-48001/>

Štatistický úrad Slovenskej republiky (2022). *Inflácia - indexy spotrebiteľských cien v januári 2022*. https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail/a232e7f7-58f5-4bf7-a913-35d39bd6a3b9!/ut/p/z1/rZPLkppAFIZfZWbhsu0DTdOwRGsGMWjFC46ySTUI0kEuIx0c3z7NWKkkVRFdhE03dS785zs_OMRbHJa8FQcuRVXyo3rfhea3BfOs0UhzAEY-AW_6ZTWfjF91N6D47e8Ea758AW_tfHWXU0MDg-JQhZ3FYrHyNxtwN_oreERzYR4EqpuJNzjEYVzKWmZ4V0UNz1CTI1GmiOdyAOpSnQqlpi0T1NQn3l4G0DaJzNXJdaInLGWIWlFRqRu3NYIInRP7GhvhLZXfs6Fnu8eyj7Ok6P3vARHGPMRjMB7B8l4LnTIKlvSAEHHPx7UebjwOPFbflzDsb__W8bozwb0eYa_ItYl3SiS7mbBUFFuRnHFQdqs_4tXvHdKUakQ3AKX7xESGEEvI1rmFGE2jWAeNkJjiCeDpPU7K1-L7-3voKPNVpUw-JN7-ct8AGqkcF6PPSKlcWJ-q_Y9cXm74MeeSH6vD0x_BS5w9fYa7L-mn2Xh2UDNwmXXWrvC2t-TK59YSNXabz0MeV3BEVAzPcTGEIbMYEMYsQzdsKxLSS-Z__pf_5vJQaV0EhUUuQgiUL63zOs2OrZ_OXghVp_P8_BMiLt1E/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

Štatistický úrad Slovenskej republiky (2022a). *Nezamestnanosť vo 4. štvrťroku a za rok 2021*. https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail/6b84638f-5405-4f8c-a70e-e4ce3d61b006!/ut/p/z1/rVRdd6IwEP0r3QcfYwaSkPAIdota61m1-MHLnhBBWRSouUlv76zd0T3vUrug5u3kkgZk7zJ3cGRzgKQ4yuUsWskzyTK70-yywfg54R7iu4QC4PQKd7v2o327dmZ7P8OTYQfSH36Hz6Pzwhl1qAGU4OMJzdqvx_u3AG9naDHiMAxyorCzKJZ7l4VYU0TZFSRYjmZYN0Id8s9bZ7LIibYuN3O0bsNtGZap3KxTUIiJGjAJDNBYKSQ4RiqiKyNwyQgCrCl-oZI5nV3mf0Pmab0XHGQwGo954DN7YvIMOMTzo-z7A4we-5TltynsAouc6Dhtf2gPCAGH1OLdDzycWQ5ch69J8J_wrnVynZfk8NUhqKc3qe7rQgUvxQhqSQ75BQddpJlmwc-q4N7Ek10SvWA_q7S5wqMDkZEYbCviSEVKi8ywdRTGRKJ4LkHFBrOILgNuFuDJFw3X9S6CU3DFNyipkGFbRj9rrou-fX0FDi6NfKsjF5LPP3sjeI5bIB-rJJUqiTS7bAPN1K3x-G3q_L4Q_Nsodh5mixmBjEp6HiRhShVJrJNKRBNcahMMAhRrOJYr6U6mg3YlrrtFXq3ZH0UFJt8_pyW-zNDIZWIXOWLmwPjXi1v3s3Vn8zNQ-thoQnIclnNlxxPayGnGjWssFrNHDNoDkSABccCOeCmtS2GCH1AviPw_HvdbkKWqz9tSD7pFooHbbf3D7yJmjW3b31os_d-fYbK3Kseg!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

Štatistický úrad Slovenskej republiky (2022b). *Hrubý domáci produkt vo 4. štvrťroku a za rok 2021*. https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail/935474f5-ecb2-41ca-87bb-086b49db67d0!/ut/p/z1/tVLBctowFPyWHHI072HZyBwFTTEUMkDqgnXxyMZgByQ5tjDN31fONIcenKaHajQjad7uvtXOAw574Eq05UmYUitxse-Yj5INnQeTyZAhTpYE54tvT4_h9Ks7i3zY_QkIHrcPOP_O1rPtwhui5wP_mP8DOPBMmcoUEOu0EYXTnJ1SHR1xNvd0L7qW1k2rcqepatG-3mPb5OZszzHxPeodfSfPUtfxhplwApqmDgaj1Bsf0hE9YCd_NTKR-aG8SogLXavXpNZGGF2_Fxt9rbMc4uba1EmlayMu4fq9mAIZifKkIA6_rBOySVx032SrrDxA_CkTu7_F2KWEPYt1fP4Gmc5Y6NEIYrCc-ThnYbQdbwhBRn4DPtCIRqfa62FIYdeW-Q0i1QV-gad__KJF76arZBM9bG2n_sjj_sDj_rhDhAXwMpWDWyYHOKABRUJp4LneeOQT0g1q-fzywpmDjQ1M_tPA_n-Mk-3j1qvp6mTDEabopDXsP0WtZCQD0m1nj8_-SQY3diwu7ZLd3f0CPqC-mw!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?utm_medium=horny_rotator&utm_campaign=HDP_3Q_2020&utm_source=susr_portalHP

Vass, A. (2020). *Automotive Industry in Hungary Restarts Production Gradually, Effects May Still Remain*. Hungary Today. <https://hungarytoday.hu/automotive-industry-cars-restart-production-effects-remain/>

Velavan, T. P., & Meyer, C. G. (2020). The COVID-19 epidemic. *Tropical Medicine & International Health* 25(3), 278–280. <https://doi.org/10.1111/tmi.13383>

Vintrlík, J. (2019). *Stát v roce 2018 hospodařil s přebytkem 2,9 miliardy korun*. Ministerstvo financí České republiky. <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2019/pokladni-plneni-sr-33898>

Visegrad Group (n.d.). *History of the Visegrad Group*. <https://www.visegradgroup.eu/about/history>

Vitenu-Sackey, P. A., & Barfi, R. (2021). The Impact of Covid-19 Pandemic on the Global Economy: Emphasis on Poverty Alleviation and Economic Growth. *The Economics and Finance Letters*, 8(1), 32–43. <https://doi.org/10.18488/journal.29.2021.81.32.43>

Vláda České republiky (2016). 25 let od založení Visegrádské skupiny. <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/25-let-od-zalozeni-visegradske-skupiny--140145>

Vláda České republiky (2020). *Východiska Národního plánu obnovy*. <https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Vychodiska-NP-obnovy.pdf>

Vláda České republiky (2021). *Aktuální opatření na podporu ekonomiky*. <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/podpora-a-ulevy-pro-podnikatele-a-zamestnance-180601/>

Vlček, J. (2016). *Ekonomie a ekonomika*. (5., aktualizované vyd.). Wolters Kluwer.

Vojáček, L. (2021). *Visegrád slaví třicetiny: Středoevropské uskupení prošlo zajímavou proměnou*. E15.cz. <https://www.e15.cz/zahranicni/visegrad-slavi-tricetiny-stredoevropske-uskupeni-proslo-zajimavou-promenou-1377912>

World Bank (n.d.). *GDP Growth (annual %)*. https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?name_desc=false&start=2016

World Bank (n.d.a). *GDP (current US\$)*. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2020&start=2016>

World Health Organization (n.d.). *Middle East respiratory syndrome coronavirus (MERS-CoV)*. https://www.who.int/health-topics/middle-east-respiratory-syndrome-coronavirus-mers#tab=tab_1

Wytrychiewicz, K., Pankowski, D., Jasiński, M., & Fal, A. M. (2020). Commentary on COVID-19 situation in Poland: Practical and empirical evaluation of current state. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(5), 542–545. <http://dx.doi.org/10.1037/tra0000676>

Zábojníková, K. (2018). *Nedostatek lidí dělá podnikům problémy*. *Statistika & my*. <https://www.statistikaamy.cz/2018/07/27/nedostatek-lidi-dela-podnikum-problemy/>

Zastupitelský úřad ČR v Budapešti (2019). *Souhrnná teritoriální informace Maďarsko*. [http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2019/05/24/Nahled%20STI%20\(PDF\)%20Maďarsko%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202019.232425110.pdf](http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2019/05/24/Nahled%20STI%20(PDF)%20Maďarsko%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202019.232425110.pdf)

Zastupitelský úřad ČR v Budapešti (2020). *Souhrnná teritoriální informace Maďarsko*. [http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2020/06/23/Nahled%20STI%20\(PDF\)%20Maďarsko%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202020.145329863.pdf](http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2020/06/23/Nahled%20STI%20(PDF)%20Maďarsko%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202020.145329863.pdf)

Zenkner, P. (n.d.). *Polsko*. Euroskop. <https://euroskop.cz/evropska-unie/clenske-staty/polsko/>

Žurovec, M. (2018). *Stát loni hospodařil s druhým nejlepším výsledkem od roku 1997, schodek dosáhl 6,2 mld. Kč*. Ministerstvo financí České republiky. <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2018/pokladni-plneni-sr-leden-listopad-2017-30618>

Žurovec, M. (2020). *Výsledek hospodaření státního rozpočtu v roce 2019 je o 11,5 mld. lepší než očekávání*. Ministerstvo financí České republiky. <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/pokladni-plneni-sr-37026>

Žurovec, M. (2020a). *Ministři financí Visegrádu podepsali deklaraci o finanční a hospodářské spolupráci*. Ministerstvo financí České republiky. <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/ministri-financi-visegradu-podepsali-dek-39367>

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1 – Srovnání vývoje HDP 2017–2019 ČR</i>	21
<i>Tabulka 2 – Srovnání vývoje hospodaření státního rozpočtu 2017–2019 ČR</i>	23
<i>Tabulka 3 – Srovnání vývoje inflace 2017–2019 ČR</i>	24
<i>Tabulka 4 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2017–2019 ČR</i>	25
<i>Tabulka 5 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2017–2019 ČR</i>	26
<i>Tabulka 6 – Srovnání vývoje HDP 2019–2021 ČR</i>	26
<i>Tabulka 7 – Srovnání vývoje hospodaření státního rozpočtu 2019–2021 ČR</i>	29
<i>Tabulka 8 – Srovnání vývoje inflace 2019–2021 ČR</i>	30
<i>Tabulka 9 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2019–2021 ČR</i>	31
<i>Tabulka 10 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2019–2021 ČR</i>	32
<i>Tabulka 11 – Srovnání vývoje HDP 2017–2019 Maďarsko</i>	33
<i>Tabulka 12 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2017–2019 Maďarsko</i>	34
<i>Tabulka 13 – Srovnání vývoje inflace 2017–2019 Maďarsko</i>	36
<i>Tabulka 14 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2017–2019 Maďarsko</i>	37
<i>Tabulka 15 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2017–2019 Maďarsko</i>	37
<i>Tabulka 16 – Srovnání vývoje HDP 2019–2021 Maďarsko</i>	38
<i>Tabulka 17 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2019–2021 Maďarsko</i>	40
<i>Tabulka 18 – Srovnání vývoje inflace 2019–2021 Maďarsko</i>	41
<i>Tabulka 19 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2019–2021 Maďarsko</i>	42
<i>Tabulka 20 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2019–2021 Maďarsko</i>	42
<i>Tabulka 21 – Srovnání vývoje HDP 2017–2019 Polsko</i>	44
<i>Tabulka 22 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2017–2019 Polsko</i>	45
<i>Tabulka 23 – Srovnání vývoje inflace 2017–2019 Polsko</i>	46
<i>Tabulka 24 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2017–2019 Polsko</i>	47
<i>Tabulka 25 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2017–2019 Polsko</i>	48
<i>Tabulka 26 – Srovnání vývoje HDP 2019–2021 Polsko</i>	49
<i>Tabulka 27 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2019–2021 Polsko</i>	50
<i>Tabulka 28 – Srovnání vývoje inflace 2019–2021 Polsko</i>	51
<i>Tabulka 29 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2019–2021 Polsko</i>	52
<i>Tabulka 30 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2019–2021 Polsko</i>	52
<i>Tabulka 31 – Srovnání vývoje HDP 2017–2019 Slovensko</i>	53
<i>Tabulka 32 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2017–2019 Slovensko</i>	55

<i>Tabulka 33 – Srovnání vývoje inflace 2017–2019 Slovensko</i>	<i>56</i>
<i>Tabulka 34 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2017–2019 Slovensko</i>	<i>57</i>
<i>Tabulka 35 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2017–2019 Slovensko</i>	<i>57</i>
<i>Tabulka 36 – Srovnání vývoje HDP 2019–2021 Slovensko</i>	<i>59</i>
<i>Tabulka 37 – Srovnání vývoje státního rozpočtu 2019–2021 Slovensko</i>	<i>60</i>
<i>Tabulka 38 – Srovnání vývoje inflace 2019–2021 Slovensko</i>	<i>61</i>
<i>Tabulka 39 – Srovnání vývoje úrokových sazeb 2019–2021 Slovensko</i>	<i>62</i>
<i>Tabulka 40 – Srovnání vývoje nezaměstnanosti 2019–2021 Slovensko</i>	<i>62</i>
<i>Tabulka 41 – Vývoj maloobchodů 2020–2022</i>	<i>69</i>

Seznam použitých zkratk

2T	dvoutýdenní repo sazba
AI	index dostupnosti jednotek intenzivní péče
CO ₂	oxid uhličitý
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPPO	daň z příjmů právnických osob
EET	elektronická evidence tržeb
EU	Evropská unie
HUF	Maďarský forint
JIP	jednotka intenzivní péče
Kč	Koruna česká
mld.	miliarda
NATO	Severoatlantická aliance
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
HDP	hrubý domácí produkt
OSVČ (SZČO)	osoba samostatně výdělečně činná
PLN	Polský zlotý
PPS	standard kupní síly
USD	Americký dolar
V4	Visegrádská (čtyřka) skupina
WHO	Světová zdravotnická organizace

Abstrakt

Turková, J. (2022). *Ekonomika v kontextu pandemie COVID-19* [Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: pandemie, COVID-19, Visegrádská skupina, ekonomika, odvětví národního hospodářství

Diplomová práce se zabývá ekonomikou v kontextu pandemie COVID-19. Toto téma je velmi aktuální, neboť onemocnění COVID-19 postihlo celý svět. Pandemie způsobila nejen ekonomické ztráty, ale také ztráty na lidských životech. Stěžejní část práce tvoří analýza dopadů pandemie na základní makroekonomické ukazatele zemí Visegrádské skupiny i na globální ekonomiku. Na tuto část navazuje kapitola o dopadech pandemie na vybraná odvětví, a to na zdravotnictví, služby a cestovní ruch, automobilový průmysl a školství. Závěrem je v této kapitole shrnuta problematika pandemie COVID-19, objasněn vliv pandemie na pokles globální ekonomiky a také jsou zde doporučeny možné postupy ekonomik v budoucnosti pro oživení ekonomiky.

Abstract

Turková, J. (2022). *Economy in the context of the COVID-19 pandemic* [Master's Thesis, University of West Bohemia].

Key words: pandemic, COVID-19, Visegrad group, economy, sector of the national economy

The master's thesis deals with the economy in the context of the COVID-19 pandemic. This topic is very current as the COVID-19 disease has affected the whole world. The pandemic has not only caused economic losses but also losses of human lives. The main part of this thesis is an analysis of impacts of the pandemic on the basic macroeconomic indicators of the Visegrad group countries and on the global economy. This part is followed by a chapter dealing with the impacts of the pandemic on selected sectors, namely health care, services and tourism, the automotive industry and education. Finally, this chapter summarizes the issues related to the COVID-19 pandemic and clarifies the impact of the pandemic on the decline in the global economy. There also are recommended possible future practices for the economic recovery.